3 1761 07486854 8

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Toronto

http://www.archive.org/details/augustbournonvil00bour

Emil Friis d 21-8
1903

AUGUST BOURNONVILLE

SPREDTE MINDER

Pastelmaleri, malet i Paris 1822, da BOURNONVILLE var 17 Aar gammel.

AUGUST BOURNONVILLE

SPREDTE MINDER

I ANLEDNING AF HUNDREDAARSDAGEN

SAMLEDE OG UDGIVNE AF

CHARLOTTE BOURNONVILLE

KØBENHAVN OG KRISTIANIA
GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG

MDCCCCV

GV
1785
B64B6

LIBRARY
DEC 15 1975
UNIVERSITY OF TORONTO

KØBENHAVN — GRÆBES BOGTRYKKERI

Malet af CARL BLOCH; tilhører det kgl. Theaters Ballet-Foyer.

I.

Min Fader har i sin Bog, «mit Theaterliv», givet en sand og livlig Fremstilling af hele sin Færden og Virken som Kunstner. Sit Privatliv omtaler han kun meget lidt; han mente, som den berømte franske Forfatter, at «l'histoire d'un homme n'est pas tout ce qu'il a fait, mais ce qu'il a fait de remarquable.» — Fader havde ligefrem Uvillie mod al offentlig Omtale af en Kunstners private Forhold og anførte ofte Heibergs træffende Satire i «en Sjæl efter Døden», hvor «Sjælens» Interesse for Kunsten hovedsagelig dreier sig om, hvorledes Kunstnerne «spiser og drikker, nyser og hikker».

Tiderne skifter og Anskuelserne forandres; de Meddelelser, der før ansaas for en Indiskretion, forekommer os nu som den naturligste Sag af Verden; den skærmende Mur om Privatlivets Fred er forlængst brudt ned. Fader var en af de Lykkelige, der kunde taale at sees i fuld Belysning, baade

som Kunstner og som Menneske; det Store, Sande og Skjønne var hans Ideal i Livet som i Kunsten, og han gik aldrig af Veien for Hindringer, men fulgte sin Overbevisning og kæmpede sig frem til Maalet, — altid med ædle og ærlige Vaaben.

Efter min personlige Opfattelse maa enhver banebrydende Kunstner tillige være et udmærket Menneske. Selvfølgelig veed jeg godt, at man baade kan dandse og synge fortræffeligt, ja endog være en ypperlig Skuespiller, og dog samtidig være en middelmaadig og karakterløs Person; men skal der banes nye Veie i Kunsten, skal gamle Misbrug og Fordomme udryddes, saa er ikke Talentet, — knap nok Geniet — tilstrækkeligt, da maa den anførende Kunstner eller Kunstnerinde tillige eie baade Forstand og Hjerte, baade Aand og Kundskaber og dertil en fast og ubestikkelig Karakter.

Som Exempler kan jeg, af egen Erfaring, nævne Jenny Lind og Adelaide Ristori, der, hver i sit Land, skabte en ny Æra i Kunsten og i Kunstnernes, — navnlig Kunstnerindernes — sociale Stilling; og jeg tør ogsaa dristig nævne min Fader, der hertillands hævede Balletten fra den Fornedrelsestilstand, hvori den var nedsunket, (efter Galeottis Død) til den Rang, som den endnu indtager blandt de skjønne og agtede Kunster. Vor afdøde Dronning Louise sagde en Gang, da hun forestillede Fader for en udenlandsk Fyrste: «Notre ballet est une de nos gloires nationales;» og endnu

faaer den danske Ballet et lignende Skudsmaal af alle Udlændinge, der besøger vort Theater; de erklærer den for enestaaende i Europa, og det uagtet Udstyrelsen fordetmeste er langt mindre pragtfuld her end paa Theatrene i de store Hovedstæder.

Skjøndt Fader ellers var udpræget Optimist, saa gjorde han sig ikke overdrevne Forhaabninger om sine Værkers Fremtid; han sagde, — uden al Bitterhed — at nogen Tid vilde hans Balletter vel nok holde sig paa Repertoiret; men 20 Aar efter hans Død vilde de være helt forsvundne. Hvor vilde han have glædet sig, hvis han havde anet, med hvilken Omhu og Kjærlighed hans Personale endnu værner om hans Arbeider, skjøndt de fleste af dets Medlemmer knap har kjendt ham personlig.

Fader yttrede ofte og med Stolthed, at Dandsen var den af de sceniske Kunster, som det danske Publikum ubetinget forstod sig allerbedst paa; og det lader til, at den endnu den Dag idag finder fuld Forstaaelse hos Tilskuerne; end kan Balletten «Valdemar» anslaae de bedste patriotiske Strenge i vort Hjerte, og Tarantellen i «Napoli» vækker en ligesaa stormende Jubel hos Ungdommen i vor Tid, som ved de første Forestillinger i 1842. Jeg tør altsaa tro, at den gamle Balletdigter endnu ikke er glemt, og at mange, baade Unge og Gamle, vil

sende ham en venlig Tanke paa Hundredaarsdagen for hans Fødsel.

Da Fader, som 12-Aars Barn var optraadt i «Salomons Dom», hvor han baade sang, dansede og deklamerede, opstod der en formelig Strid om den lille Debutant, da alle 3 sceniske Kunstretninger vilde eie ham; og da han, som purungt Menneske, var engageret i Paris, anvendte Rossini ligefrem Stormløb, for at faae ham til at forlade Dandsen og hellige sig Operaen, (Fader havde nemlig en smuk Tenorstemme, en sjælden Strubefærdighed (Coloratur) og dertil et meget fint musikalsk Øre); men Fader vilde ikke svigte sin udkaarede Musa.

Portrait af AUGUST BOURNONVILLE, som «Adonaé» i «Salomons Dom»; malet 1817 af Portraitmaler *Christensen*.

Hvor mangesidig Faders Begavelse yttrede sig, og hvor omfattende hans Interesser end var, saa samledes dog alt, som i et Brændpunkt, i hans egen Kunst. Han siger selv, — i sit «Theaterliv», — at alt i Naturen, Menneskelivet og Historien fremstillede sig for ham under Ballettens plastiske Former. Alt hvad han læste eller hørte for-

tælle, antog strax i hans Fantasi en saa bestemt Skikkelse, at naar han ti Aar senere læste samme Bog eller hørte samme Fortælling, fremstod ganske det samme Billed for hans indre Øie.

Da Fader havde et meget udtryksfuldt Ansigt, har jeg adskillige Gange kunnet see den første Spire til en Ballet opstaae i hans Sjæl; saaledes da han hørte Gottschalcks «Negerdands», — glimrende spillet af vor Families talentfulde og elskværdige Veninde, Fru Therese Henriques, — da fødtes Tanken paa «Fjernt fra Danmark», og ved et Besøg i Saxos Celle i Sorø, fik han pludselig Ideen til «Arkona», hvis Program han nedskrev Dagen efter.

H. P. Holst skriver i et af sine Ungdomsdigte «et Besøg», følgende træffende Strofer om Fader:

— — «Hvor var han kvik, hvor klædte det ham
Naivt og elskværdigt at hente
Bestandig fra Dandsen Billeder, naar
Til Reisen han Tankerne vendte.

Som en ung Gigant var ham Intet for høit,
Intet Bjerg, som han ei vilde storme,
Intet Stof saa rebelsk, at han mistvivled om,
Han i Billeder kunde det forme.

Han leved og aanded kun for sin Kunst,
Og tidt har jeg sandet det siden,
At vil man, som han, blive Mester tilgavns
I Noget engang i Tiden,

Maa med hele sin Sjæl man give sig hen,
For det maa Hjertet kun banke,
Det maa speile sig af i Gjerning og Ord
Og udfylde al vor Tanke.

Man kunde aldrig tvivle om, at Fader var af fransk Oprindelse; en saa lys, livlig og voldsom energisk Natur finder man sjelden her i Norden; men hvormeget af sin kunstneriske Udvikling han end mente at skylde Frankrig, paastod han dog altid, at hans Kunst var udpræget nordisk, skjøndt han ogsaa kunde have Held til at behandle sydlandske Emner. De nordiske Balletter var Faders Yndlingskompositioner, — især «Folkesagnet», som han erklærede for det eneste Arbeide, der fuldtud havde tilfredsstillet ham selv; han skriver, at hans egentlige Kald var det romantiske, og hans hele poetiske Sfære var nordisk; kun Ornamenterne i hans Kunst var maaske franske; men Grunden deri var fuldkommen dansk.

Hostrup siger noget lignende i en Sang, som han skrev til Faders 50-Aars Jubilæum:

„Om vor Helt vi alt har sunget,
Vidt hans Ros i Verden fo'r,
Han sin Tryllestav har svunget
Dybt i Syd og høit i Nord;
Men hans Hjem, det gamle, smukke,
Vil vi vie dette Glas;
Thi hans Slot staaer, som hans Vugge,
Paa den danske Skueplads."

Det var dog ikke alene hans Talent, der bundede i den danske Natur; hans Hjerte hang ved Danmark med sønlig Trofasthed; thi der har ikke været Mangel paa fristende Tilbud, for at lokke ham bort herfra. Ved at gjennemsee Faders gamle Brevskaber har jeg fundet Skrivelser baade fra London og Petersborg, med Engagementsforslag paa aldeles glimrende Vilkaar; men han afslog dem alle, da han følte sig overbevist om, at han hertillands bedst kunde naae det kunstneriske Maal, han havde sat sig, og som han, ved sin seige Udholdenhed, virkelig ogsaa naaede, — en Lykke, som ikke bliver enhver Kunstner tildel.

Den eneste Gang han følte sig løsreven fra sit Fædreland, var efter den bekjendte Theaterkabale i 1841, hvor Fader mente, at det danske Publikum havde svigtet ham, ved ikke energisk nok at tage hans Forsvar; Tilskuerne har rimeligvis været ligesaa overraskede som han selv over denne uventede Demonstration, der jo ogsaa udelukkende skyldtes helt private Grunde. Fader tog altsaa sin Afsked og reiste bort for længere Tid; overalt, hvor han optraadte i Udlandet, gjorde han stormende Lykke, — hvad jeg ogsaa eier Vidnesbyrd om i begeistrede Breve fra flere af den Tids berømte Kunstnere; men nu havde Faders Vrede lagt sig, han saae med roligt Blik paa Forholdene og fandt dem omtrent ens ved alle Theatre, — især med Hensyn til Vrangsiderne. Som et af Resultaterne fra

denne Reise kan jeg nævne Faders Yttring: «Mange Kunstnere har naaet langt mere end jeg; men med Ingen vilde jeg bytte!»

Herhjemme blev han naturligvis meget savnet, og den fremmede Balletmester, (Taglioni) der blev indkaldt for at erstatte ham, gjorde komplet Fiasco; den Officér, som havde forestaaet Udpibnings-Skandalen, maatte vandre i Arrest paa Hovedvagten, og da han kom ud derfra og en Dag spadserede paa Østergade, saae min Moder nogle unge Studenter, som, idet de gik ham forbi, spyttede paa ham og sagde: «Det skal Du have, fordi Du peb ad Bournonville!» — Den Slags Opreisning laae nu slet ikke for Fader; derimod glædede han sig oprigtig over de mange venlige Anmodninger om at vende tilbage, som han modtog, baade privat og officielt, bl. a. fra Studenterforeningen; jeg eier denne Adresse, undertegnet af senere saa berømte Navne som Orla Lehmann, Ploug, Monrad osv.

Jeg erindrer, med hvilken Jubel Fader ved sin Hjemkomst, blev modtaget af Venner og Beundrere, fjern og nær, og navnlig mindes jeg den første Aften, «Napoli» blev opført, hvilken Furore den gjorde, og hvorledes der udenfor vor Bolig var sort af Mennesker, der raabte Hurra, medens en stor Skare Venner var fulgt med til vort Hjem, hvor der blev holdt Taler, drukket Champagne og feiret Fest til langt ud paa Natten.

De senere Gange, Fader forlod vort Theater,

dels under Heibergs, dels under Tillisch' Bestyrelse, — da var han allerede en ældre Mand; hans egentlige Engagement var udløbet, og han ansaae sit Værk her for at være nogenlunde befæstet. Han vendte dog altid tilbage til Fædrelandet, og bestandig var hans Hjerte og Tanke hos hans elskede Personale, som han selv havde opdraget, og for hvem han følte sig ganske som en Fader.

Jeg husker godt fra min Barndom, at flere af Faders Theaterelever spiste daglig hos os, da han var bange for, at den Mad, de fik i deres tarvelige Hjem, ikke var styrkende nok til deres anstrengende Arbeide. De fleste unge Elever var ganske som hjemme i vort Hus. Senere hen blev Forholdet ikke i den Grad patriarkalsk; thi jeg tror nok, at Fader led adskillige Skuffelser med Hensyn til Elevernes Hengivenhed og Taknemlighed, og det gjorde, at Moder trak sig lidt tilbage; Fader derimod glemte snart disse Modgange, og han yttrede stadig, med den inderligste Overbevisning, at hans Personale var enestaaende i Verden, baade som Kunstnere og som Mennesker. Vist er det, at der, — idetmindste i Faders Levetid, — var et Sammenhold blandt Ballettens Medlemmer, som man kun yderst sjelden finder i andre Samfund; jeg har selv seet aldeles rørende Træk af Hjælpsomhed og Kameratlighed; saaledes en Aften, da en af de ganske unge, underordnede Dandsere var bleven

syg, overtog den første Solodandser — uden Varsel — hans Plads i Ensemblenumret, og styrtede saa afsted, for i en Fart at klæde sig om til sit eget Hovedparti i Balletten. — En anden Gang, da en ung Dandserinde skulde debutere i en større Rolle, gik Fader og jeg ind i hendes Paaklædningsværelse for at see, hvorledes hun tog sig ud i sin Dragt; dér stod den forrige Fremstillerinde af Rollen og hjalp til med at smykke Debutantinden; Fader blev helt rørt over dette meget sjeldne Bevis paa godt Kameratskab; han gik hen til den «dalende Stjerne» og sagde, idet han kyssede hende paa Panden: «Du er en sød Pige, — ja endnu langt mere; thi Du er et fortræffeligt Menneske».

Da alle Balletterne var Faders egne Arbejder, havde han jo ogsaa fuldstændig Ret til at besætte Rollerne som han vilde; hans Valgsprog var: «Jeg tager altid de bedste Fremstillere, jeg kan faae; men findes de ikke, saa nøies jeg med de næstbedste». Opstod der imidlertid et nyt Talent af første Rang, saa maatte «de næstbedste» vige Pladsen, og deri fandt de sig mærkelig godt; de havde fuld Tillid til «Mesters» Retfærdighed. — Disse Rolleforandringer afhang ikke altid af Kunstnernes Talent, men selvfølgelig ogsaa af deres Alder. Da «Fjeldstuen» opførtes som Nyhed, blev Elskerparret i Ballettens første Afdeling ganske udmærket spillet af Gade og Frk. Petrine Fredstrup. Mange Aar efter kom denne Ballet igjen paa Re-

pertoiret, og Elskerrollerne blev nu givet til yngre Kræfter, nemlig Valdemar Price og Fru Stillmann. Paa den første Prøve mødte det fordums Elskerpar for at være behjælpelige ved Indstuderingen, og der havde deres mesterlige Spil gjort en saadan Virkning, at Fader, med Taarer i Øjnene, udbrød: «Hvor er det dog sørgeligt, at I er blevet gamle, saa vidunderlig deiligt som I spiller.»

Rollernes Arvtagere blev imidlertid ogsaa fortræffelige og gjorde stor Lykke hos Publikum.

Fader havde et mærkværdig sikkert Blik for sine Elevers Evner, forstod at fremelske den mindste Spire af Talent og at anvende den paa rette Plads; derved fremkom det enestaaende Ensemble i hans Balletter; men det kunde heller aldrig nytte at bede Fader om en Rolle; det var en Sag, han selv afgjorde, — uden Appel.

En Gang da Fru Stillmann var syg, havde en af de unge Dandserinder tilbudt at doublere Fenellas Rolle i «Den Stumme i Portici», og Theaterdirektøren havde givet sit Samtykke dertil; men Fader modsatte sig det paa det bestemteste, da hun ikke passede til Rollen. Hun havde unægtelig mimisk Talent og et karakteristisk, om just ikke egentlig smukt Ydre. Hun græd og tiggede Fader om at tage sit Afslag tilbage; men han var ubøjelig. Han trøstede hende med, at hun nok skulde faae Anvendelse for sit Talent i Roller, som egnede sig for hende, og han udbrød tilsidst: «Kan Du virkelig tænke

Dig hele Neapel i Oprør for Din Skyld?» — Denne Replik maa have gjort den forønskede Virkning; thi hun ikke alene fandt sig i sin Skæbne, men fattede slet intet Nag til Fader; tvertimod bevarede hun den inderligste Hengivenhed for ham, en Hengivenhed, saa stor, at den endog, — «ganske uforskyldt» - strakte sig til mig, for hvem hun, lige til sin Død, var en trofast Veninde.

Det var virkelig morsomt, hvor uforbeholdent Fader kunde sige sin Mening, uden nogensinde at misforstaaes af sit Personale. En purung Dandserinde fortalte mig en Dag, glædestraalende, at Fader havde optaget hende som Elev paa sin Dandseskole, men samtidig raadet hende til ogsaa at arbeide hos Brodersen; «thi da hun aldeles ikke var kjøn, maatte hun dandse dobbelt saa godt som de andre.» Hun blev yderst forbauset, næsten fornærmet, da jeg brast i Latter.

Der var paa Balletskolen en lille Pige, hvis Talent var ubestrideligt, men hvis Heftighed og rappe «Mundlæder» udgjorde de andres Fortvivlelse; Ingen formaaede at styre hende, uden Fader, for hvem hun havde stor Respekt; og da han en Dag sagde til hende: «Du har Evner til at blive en fortræffelig Dandserinde; men det er en komplet Umulighed, samtidig at være en udmærket Kunstnerinde og en uartig Unge,» — saa forstod hun ham og lagde hans Ord paa Hjerte. Hun blev virkelig en meget dygtig Dandserinde og tillige et

elskværdigt Menneske, dertil en lykkelig Hustru og Moder, og hun mindes stadig sin gamle Mester med Kærlighed og Taknemlighed.

I gamle Dage kaldtes de underordnede Medlemmer af Balletkorpset Figuranter og Figurantinder, en Klasse, som forlængst har veget Pladsen for flinke unge Dandsere og Elever; for Øjeblikket erstattes Figuranterne tildels af Chorpersonalet, der fordetmeste medvirker i Balletterne. Der var adskillige originale Fremtoninger blandt Figurantinderne, og med Hensyn til Fordringer og «Rangsyge», var der ikke mange Primadonnaer, som kunde hamle op med dem. En Morgenstund, da jeg netop tog min franske Time hos Fader, kom en gammel Figurantinde styrtende ind; hun var i en Sindsbevægelse, saa hun knap kunde faae Ordene frem. Hun vilde bare spørge, hvorfor hun skulde dandse i 3die Række; det kunde da umulig være for hendes Alders Skyld; thi alle Mennesker sagde til hende: «Gud, Jomfru A . . ., hvor seer De dog ung og dejlig ud!» — Fader svarede ganske rolig: «Det skal De ikke troe, lille Jomfru A . . ., for det gør De ikke. Hvis De dandsede i første Række, saa fik De maaske tidligere Deres Afsked, end nu, naar De er lidt fjernere fra Lamperækken. Vær De glad for den Plads, jeg har givet Dem.» — Hun tilkastede Fader et lynende Blik og foer afsted med en Hurtighed, som om hun virkelig kun var 20 Aar; men rimeligvis indsaae hun, at

Fader havde Ret; thi hun dandsede trøstig videre i sin «3die Række».

Ikke alene Faders Oprigtighed, men ogsaa hans Heftighed blev fordetmeste rigtig opfattet; man forstod, at den sjelden eller aldrig gjaldt Personen, men kun Sagen, som f. Ex. naar en Førsteforestilling blev hæmmet ved, at Dekorationer eller Dragter ikke var færdige i Tide. Saaledes var det nok gaaet ved Opførelsen af «Den nye Penelope» eller «Foraarsfesten i Athen». Da havde der hersket en syndig Forvirring paa Theatret, Dragterne kun halvfærdige, Mellemakterne eviglange, og Fader rasende. Morgenen efter Forestillingen modtog Fader følgende Brev fra H. P. Holst.

30te Januar 1847.

«Modtag endnu en Gang, kjære Bournonville, min oprigtige Tak for den Nydelse, jeg havde igaar Aftes. Du var i et saa kjedeligt Humør, at jeg ikke en Gang kunde faae Lov til at sige Dig, i hvilken Grad jeg var henrykt over alt det Smukke, Følelsesfulde og Poetiske i Din nye Komposition; men jeg haaber, at vi snart sees, og jeg skal da glæde mig til at holde et Speil for Dig, hvori Du ret skal kunne see Dit Arbeides Fortræffeligheder; thi igaar syntes mig, at Du absolut maatte have slaaet det itu, hvis jeg havde vovet at gjøre det. Hvor kan Du dog være saa hidsig? — Er det ikke lidt utaknemligt, i det Øjeblik, da man har gjort

alle Andre glade, selv at være den eneste Utilfredse? Jeg kommer til ordentlig at skænde paa Dig, det mærker jeg nok . . .

Din hengivne

H. P. Holst.»

(H. P. Holst lod til at være særlig grebet af denne Ballet; thi han skrev i den Anledning et ualmindelig smukt Digt, som opbevares i min Moders Album.)

Da det interesserede mig overordentlig at see Faders Undervisning paa Dandseskolen saavelsom hans Indstuderingsprøver, saa mødte jeg ofte som Tilskuer, og der maatte jeg virkelig beundre hans Taalmodighed. Kun naar han mente, at Ligegyldighed var Grund til en eller anden Forsømmelse, saa kunde han bruse voldsomt op; men det lod ikke til, at Nogen tog sig det synderlig nær; de følte jo alle, at det kun gjaldt den gode Sags Fremme. En afdød Dandserinde, Christine Larsen, — en nydelig ung Pige og en af Faders store Yndlinge, — fik en Dag paa Prøven, en vældig Tordentale, der egentlig slet ikke tilkom hende. Hun stod ganske rolig og lod Bygen drive over; men da Fader med det samme vilde gaa sin Vej, tog hun ham under Armen og sagde: «Nei, søde Mester, nu vil jeg tale;» og «søde Mester» standsede øieblikkelig, og hørte taalmodig paa hendes Retfærdiggjørelse, medens hans Ansigt opklaredes, og

den Skyldige gik fri for Tiltale; thi nu var Vreden forbi.

Fader var stolt af, at der aldrig blev indkrævet Mulkt i hans Personale; han var selv et sandt Uhrværk af Præcision og blot ved det Blik, han tilkastede «Efternøleren», følte denne sig saa ulykkelig, at han aldrig mere kom for sent. — Mod mig var Fader mere ubarmhjertig, den eneste Gang jeg er mødt en Minut for sildig paa Scenen. Det var i «Brama og Bayaderen», og den Sanger, der spillede Brama, havde ikke sagt mig, at han havde forkortet sin Arie, saa jeg var egentlig uskyldig i dette Uheld. Publikum mærkede det neppe, da det ikke greb ind i Handlingen; men da jeg, under den store Dandsescene, sad ved Foden af Bramas Trone, hørte jeg Fader fnyse af Vrede ude i Coulissen. Jeg trøstede mig imidlertid med, at ind paa Theatret kunde han jo ikke komme, og naar Akten var ude, var Vreden vistnok ogsaa forbi. Theaterchefen vilde fritage mig for Mulkt, da Skylden jo kun tildels var min; men Fader stod paa, at jeg skulde betale, da jeg saa vilde passe bedre paa i Fremtiden. Jeg var yderst fornærmet, og da Fader, som nok følte, at han havde været lidt for streng, tilbød at erstatte mig Bøden, saa gav jeg «den Fattige, men Stolte» og afslog hans Tilbud; dog forsaavidt fik han Ret, som det virkelig blev den eneste Gang, at jeg «dummade» mig i den Retning.

Fader selv ansaae Heftighed for en stor Feil, og han arbeidede ærlig paa at bekæmpe sin Opbrusen, hvad virkelig ogsaa lykkedes ham i hans ældre Aar; men naar han beklagede, at han ikke altid havde eiet en saadan Ro, saa kunde vi oprigtig trøste ham med, at hvis han i sin Ungdom, ikke havde været lutter Fyr og Flamme og stormet frem som en Gigant, saa havde han neppe ved 24-Aars Alder kunnet gjennemføre det Kæmpehverv, der blev lagt paa hans Skuldre, og som han klarede udmærket. Komisk nok, saa beherskede Fader altid sin Heftighed, naar Andre bruste op. Jeg husker saaledes fra min Barndom, at en af Faders Elever raabte op i Vrede: «Hvis vi er utaknemlige imod Dem, saa er det Deres egen Skyld;» hvortil Fader ganske rolig svarede: «Deri har De fuldstændig Ret; thi hvis jeg ikke havde bevist Dem Velgjerninger, saa havde jeg hverken givet Dem Leilighed til Taknemlighed eller Utaknemlighed.» Vedkommende Elev blev temmelig flau. En anden Gang, paa en Operaprøve, var en af Sangerne utilfreds med sin Dragt og tog deraf, — yderst umotiveret, — Anledning til at bruge Mund imod Fader, der helt stilfærdigt svarede: «Dragterne hører egentlig ikke til mit Fag; men gid det stod i min Magt at skaffe Dem Evnen til at bære en Dragt, saa skulde jeg med sand Glæde hjælpe Dem.» Sangeren trak sig ogsaa noget slukøret tilbage.

Som Kunstner var Fader ganske vist streng i

sine Fordringer til sig selv og til Andre; men han var tillige uendelig opmuntrende, ja, endog i den Grad, at naar Rollerne i hans Balletter blev godt spillet, saa var han begeistret over Udførelsen og glemte rent, at han selv havde været baade Komponist og Instruktør; hans Opmuntring gjaldt ikke alene Hovedpartierne, men selv de mindste Biroller; han saae og paskjønnede alt.

Fader taalte godt, at vi gjorde Bemærkninger over ham selv eller hans Arbeider, men ikke over hans Personale. Jeg tillod mig en Gang at tvivle om en af Kunstnernes aandelige Begavelse; saa foer Fader op: «Det kommer an paa Talentet, ikke paa Forstanden; den største Mimiker, jeg har eiet, blev sindssyg; men da han havde mistet sin Forstand, spillede han alligevel langt bedre end alle I Andre, ved Eders fulde Samling.»

Ligeledes naar vi vovede at sige, at En eller Anden blandt Ballettens Medlemmer dandsede daarligt, saa forsikkrede Fader, at selv den flinkeste Dilettant ikke kunde maale sig med den daarligste «Mand af Faget». Det blev os dog for stivt, og jeg selv, min Fætter, Dr. Stub, der dandsede aldeles glimrende, og en ung Søofficer, der ogsaa var berømt som udmærket Dandser, vi Tre paatog os at overbevise Fader om Dilettanternes choreografiske Dygtighed, ved at gjøre Entrechats, Pirouetter og flere af de vanskeligste Kunst-Pas. Fader var imponeret af vor Virtuositet, og jeg tror nok,

han indrømmede os Rang efter de «Næstbedste» og absolut over de Daarligste. — Denne Scene foregik paa Fredensborg en Paaskedag, dog ikke under Kirketiden; vi var saa ivrige, at vi slet ikke hørte det ringe, og midt under Forestillingen gik Døren op, og ind traadte en af Faders gamle Venner, en fransk Sanger, der nær var styrtet baglænds af Forfærdelse over at see os flyve saaledes omkring, navnlig paa en høj Helligdag; han troede rimeligvis, at vi var gale eller idetmindste meget ugudelige. Han fattede sig dog snart, og tilbragte hele Dagen hos os; det lod endda til, at han fandt sig meget godt blandt os «Kjættere».

I de mange Aar, Fader virkede ved vort Theater, opdrog han en hel Stab af Elever, som han omfattede med den varmeste Interesse. Juliette Price var hans Ideal af en Dandserinde; han sagde, at «Mange kunde dandse mere, men Ingen bedre end hun;» dertil var der, saavel over hendes Kunst som over hendes Person, udbredt en Rénhed og kvindelig Ynde, som man kun sjelden træffer i Livet og endnu sjeldnere paa Scenen.

Fader var begeistret over Fru Hennings (den Gang Frk. Betty Schnell) som mimisk Fremstillerinde, og han ventede sig ogsaa meget af hendes choreografiske Talent; men til hans store Sorg forlod hun jo Dandsen meget tidlig.

Frk. Anna Scholl — (senere Fru Tychsen) — var en sand Virtuos i sin Kunst, og jeg mindes,

at Fader kaldte hende og Solodandser Krum for sine «Fuldblodsdandsere.» Ogsaa Frk. Vestberg og Fru Reumert satte Fader stor Pris paa, og han var ligefrem henrykt over Fru Stillmann og Frk. Petrine Fredstrup som mimiske Kunstnerinder.

Blandt de mandlige Mimikere fremhævede Fader Strambo den ældre og Andreas Füssel, samt i en lidt senere Tid, Ludvig Gade, Valdemar og Carl Price, Strambo den yngre og Hoppensach. — Faders Yndlingselever blandt de egentlige Dandsere var: Ferdinand Hoppe, Harald Scharff, Julius Price[1], Emil Hansen og Daniel Krum. — Da Fader forlod Theatret, var Hans Beck kun et Barn, som dog allerede udmærkede sig paa Brodersens Dandseskole. Knap 2 Dage før Faders Død debuterede Beck paa det kgl. Theater, og Fader var begeistret over hans Dands; jeg husker, at Fader sagde: «For den unge Mands Skyld kunde jeg have Lyst til, endnu at virke ved Theatret; thi hans Evner er enestaaende.» Jeg tror, Fader absolut maatte kunne se den slaaende Lighed, der var mellem Becks Dands og hans egen; for os Andre var denne Lighed i høi Grad paafaldende. Mindst anede Fader den Gang, at denne purunge Debutant i Fremtiden skulde værne

[1] Død i Wien, hvor han havde et glimrende Engagement.

om Faders Arbeider og trolig stræbe at bevare Ballettens gode Traditioner.

Fader onskede stadig, at nogle af hans Elever ogsaa maatte eie Kompositionstalent, og navnlig satte han sit Haab til Solodandser Krum, der i flere Retninger var et begavet Menneske. Baade Krum og Emil Hansen forsøgte sig — og ikke uden Held — som Balletkomponister; men deres Arbeider holdt sig ikke paa Repertoiret. — Det var nu ingen let Sag at være Faders Eftermand; og dog var det et af mine høieste Ønsker at kunne optage hans Gjerning og fortsætte den i hans Aand. Naturligvis vilde jeg, fremfor nogen Anden, have været udsat for streng Kritik og stadig Sammenligning med min Forgænger; men havde jeg havt Evner i den Retning, saa havde jeg, uden Betænkning, vovet at underkaste mig endog den Behandling, som August i «Sparekassen» ønsker Madam Rust, — nemlig «at puttes i en Morter og stødes til Marmelade.» — Dog, jeg havde kun den oprigtigste Kærlighed, den varmeste Interesse for Balletten; Kompositionstalentet havde jeg desværre ikke.

II.

Min Fader var i mange Aar Scene-Instruktør ved Operaen, og uagtet han dèr fordrede den samme Opmærksomhed, det samme alvorlige Arbeide som af sit eget Personale, — hvad Operisterne just ikke var vant til, — saa var han dog meget afholdt af dem alle. Ogsaa her havde de fuld Tillid saavel til hans Dygtighed som til hans sikkre, ærlige Dom, og selv de ældre Sangere forlod nødig Scenen, — efter Forestillingen, — før «Mester» kom derop og sagde dem, om han havde været tilfreds.

Der var udbredt en vis «Festivitas» over Faders Instruktionsprøver, og den smittede os alle meer eller mindre. Morsomt nok, saa havde Fader sit Frisprog med Sangerne, ganske som med sine Balletbørn; han blev sjelden eller aldrig misforstaaet; det vilde ogsaa have gjort ham inderlig ondt, ifald han havde saaret eller bedrøvet Nogen; thi det var slet ikke hans Mening at sige en Ube-

hagelighed. — Schramm, der iøvrigt var en af Faders Yndlinge, fandt en Dag paa nogle Drengestreger, der bragte Forstyrrelse under Prøven; saa blev Fader vred og gav ham en ordentlig Tilrettevisning. Først følte Schramm sig fornærmet og mindede Fader om, at han talte til en af Theatrets første Kunstnere. «Ja,» svarede Fader, «netop fordi Du er en af vore allerstørste Kunstnere, skal Du ogsaa give det allerbedste Exempel til de Andre.» — Saa rakte Schramm strax Haanden til Forsoning og sagde: «Du har Ret, Bournonville, det veed Gud i Himlen, Du har.» (Med al sin Godmodighed var Schramm ikke bange for at tage Vorherres Navn forfængeligt, næsten ved hvert eller hvertandet Ord.) —

Ved Theatret var her i nogle Aar en Tenorist, som vel havde Stemmens Høide og tillige var ret musikalsk, men som komplet fattedes dramatisk Anlæg og alle ydre Betingelser for at blive en «primo amoroso» ved Operaen. Derimod var han ikke fri for at have Førsterangs-Fordringer, og da han en Dag havde faaet tildelt et underordnet Sangparti, følte han sig krænket og vilde sende Rollen tilbage. Fader fraraadede ham det og sagde, idet han klappede ham paa Skulderen: «Kjære Ven, De bliver aldrig en Tenor, som Damerne sværmer for, saa De maa see at gjøre Dem nyttig.» — Det var saa træffende og lød saa komisk, at vi Tilhørere, brast i Latter, — hvad Fader slet ikke

havde tilsigtet, — og Tenoren var da saa fornuftig at lee med.

Fader var en stor Beundrer af Sangerinden, Fru Anna Levinsohn; men i hendes første Theateraar behandlede hun sine Talereplikker temmelig skjødesløst, og det kunde Fader ikke finde sig i; han udbrød en Dag paa Prøven: «Husk dog paa, at det er en alvorsfuld Meddelelse, De skal bringe, og det lyder ganske som om De sagde: «Væss'arti, Theemaskinen er paa Bor'ed.» — Hun maa ikke have taget det ilde op; thi hun tyede stadig til Faders Instruktion med alle sine nye Roller; hun blev end ikke vred paa ham, da han beskyldte hende for at haandtere sin Vifte, som om det var en Slev, og kaldte mig tilhjælp for at give hende et Kursus i Viftebehandling; jeg blev flau, men hun tog meget elskværdigt mod min Undervisning.

Fader var aldrig uimodtagelig for et gemytligt Svar. Da han en Dag, vistnok med Grund, var vred paa en ung Skuespiller, som han ellers virkelig holdt af, udbrød han: «Det er frygtelig kjedeligt, at Du, som baade har Talent og Forstand, dog kan være saadan en Laban!» — Den unge Mand svarede, helt spagfærdig: «Jamen, kjæreste Mester, jeg spiller jo aldrig andet end Labans-Roller, saa maa jo absolut noget deraf blive hængende ved En.» Fader brast i en hjertelig Latter. —

Jeg fik naturligvis ogsaa «paa Hovedet», naar jeg gav Anledning dertil; saaledes ved en Prøve

paa «Wilhelm Tell», hvor jeg tog det temmelig mageligt med den dramatiske Del af min Rolle, som jeg allerede ofte havde spillet; Fader bankede da i Gulvet med sin Stok og raabte: «Maa jeg bede Ægteparret Tell være lidt kjærlige imod hinanden. De seer ud som det kjedeligste Fornuftparti.» Simonsen og jeg styrtede os naturligvis strax i hinandens Arme under de Tilstedeværendes Munterhed.

Den eneste Gang, jeg rigtig har vakt Faders Vrede paa Theatret, var ved en Prøve paa «Fra Diavolo», hvori Phister og jeg spillede Mylord og Mylady, og hvor vi hidtil, i en af Scenerne, var kommet ned fra en Balkon; men Phisters Syn var blevet meget svækket, og jeg har hele mit Liv igjennem været saa nærsynet som en Muldvarp; med ubevæbnet Øie har jeg aldrig kunnet see Trinene paa en Trappe, men har sagtens kunnet klare mig selv; derimod turde jeg ikke paatage mig at føre et halvblindt Menneske ned ad en vaklende Theatertrappe. Balkonscenen maatte stryges, og vi kom tøflende ind fra Coulissen. — Fader havde selv et Syn som en Falk, og indtil kort før sin Død eiede han en Jernsundhed, saa han forstod egentlig slet ikke Sygdom og Skavanker. Fru Anna Tychsen yttrede meget træffende: «Mester anseer det for en Forbrydelse at være syg, og for en Skandale at staa sygemeldt paa Plakaten.» — Jeg tror, at Fader instinktmæssig hadede Lyder og

Skrøbeligheder, fordi de stødte hans lidt vel udprægede Skjønhedssands; i andre Retninger havde han altid stor Deltagelse for sine Medmennesker. Fader blev ofte drillet i Anledning af sin Skjønhedssands, og man fortæller adskillige Anekdoter derom. — En af vore Officerer, der i høi Grad udmærkede sig i den første Slesvigske Krig, havde et meget uanseligt, for ikke at sige uskjønt Ydre. Under Vaabenstilstanden traf Fader ham i et Selskab og udbrød med sin sædvanlige Aabenhjertighed: «Ja, jeg har været begeistret over Deres Heltebedrifter; men jeg anede ikke, det var Dem;» hvortil Officeren svarede: «Nei, kjære Balletmester, De, som altid har levet og aandet for det Skjønne, De kunde naturligvis ikke tænke Dem, at en saa grim Mand som jeg kunde due til Noget.» — Fader følte sig helt ydmyget ved denne milde Bebreidelse.

Den afdøde Professor theol. C. Scharling, (Fader til de nulevende Professorer) har fortalt mig, at han havde været sammen med Fader i en Comité til Invalidernes Forsørgelse. Faders Tanke var, at alle Invalider skulde, ligesom i Frankrig, forsørges paa Statens Bekostning, og at Pensionen skulde være ens for dem alle. Det pinte ham derfor at høre Comité-Herrerne beregne forskjellig Erstatning, eftersom Krigerne havde mistet en Arm, et Ben eller et Øie; Fader raabte indigneret: «Hvorledes vil De da vurdere en Næse; thi hvem

vil ikke heller miste baade Arme og Been end sin Næse!» — Denne Replik havde vakt stormende Munterhed, og man havde forsikkret Fader, at «Jenserne» neppe delte hans Anskuelser, da de vistnok ikke var begavet med hans Skjønhedssands. —

Et af de mest karakteristiske Træk i den Retning skriver sig fra en Tournée i Norge, hvor Fader reiste sammen med flere danske Kunstnere, deriblandt Wilhelm Wiehe, fra hvem jeg har Historien. Det var midt om Sommeren, og da Selskabet ankom til Laurvig, vilde alle Herrerne tage sig et Søbad. Fader, som var en dygtig Svømmer, var den første, der sprang ud; men han glemte, at han var i et Bjergland, og i Springet tørnede han Panden mod en undersøisk Klippe. Det skal have seet forfærdeligt ud, da han kæmpede for at komme i Land, medens Blodet strømmede ned over hans Ansigt. En ung, meget smuk norsk Søofficer, der ogsaa stod i Begreb med at tage Bad, sprang resolut ud, greb Fader og fik ham bragt paa det tørre; men Fader var besvimet, — vistnok den eneste Gang i sit Liv, — og de stod Alle omkring ham i ængstelig Spænding. Pludselig slog han Øinene op og var strax ved fuld Bevidsthed; hans Blik faldt paa den omtalte Søofficer, der selvfølgelig endnu var i «Adams Kostume», og Fader udbrød: «Gud bevares, hvor er De deiligt skabt! en komplet Achilles!» De Omkringstaaende

brød ud i Jubel, da Fader ikke alene var i Live, men endog ganske sig selv igjen.

Som Bevis for, at Faders Scene-Instruktion ved Operaen ikke var for «balletmæssig», — hvad Enkelte har været tilbøielige til at troe, - - vil jeg blot fremhæve, at Fader stadig bebreidede Operisterne deres Overmaal af Armbevægelser; en Gang hørte jeg Fader sige til en af vore Sangerinder: «Blot af de Gestus, som De bruger i en eneste Arie, skal jeg paatage mig at lave en hél Ballet.» — I een Retning stod Fader over de fleste Scene-Instruktører, nemlig i Behandlingen af Masserne. Selv om der kun var et temmelig ringe Antal Mennesker til hans Raadighed, saa forstod han at sprede dem og anvende dem saaledes, at de fyldte Scenen, — endog en meget stor Scene, — hvad Fader altid ansaae som et Fortrin.

Forfatterne og Komponisterne var henrykte over Faders Scene-Arrangement, blandt dem Øehlenschläger, A. Munch, Bernhard v. Beskow, Franz Hedberg, Hartmann, Heise osv.; fra dem alle eier jeg begeistrede Takskrivelser til Fader. Selv Richard Wagner, der ellers ikke var bekjendt for sin Venlighed, sendte Fader et elskværdigt, taknemligt Brev, da «Lohengrin» første Gang var blevet opført her. —

Endog som Fraværende har Fader givet Udkast til Dandse og Scene-Arrangements, der har gjort stor Lykke paa de Theatre, hvor de opførtes.

Da Bjørnstjerne Bjørnson var Theaterdirektør i Christiania, ønskede han, at Fader skulde komponere Indledningsdandsen til «Maria Stuart i Skotland». Bjørnstjerne Bjørnson kjendte ikke Fader personlig og havde den Gang ikke seet hans sceniske Arbeider; men «af Faders Skrifter havde han faaet det Indtryk, at Fader var en fornuftig Mand, som altsaa maatte kunne forstaae, hvorledes Forfatteren ønskede Kompositionen.» Anmodningen var fremsat, snarere som en Ordre end som et Ønske; jeg ærgrede mig over den nedladende Tone i Brevet, og jeg tilstaaer, at i Faders Sted havde jeg sendt et Afslag. Men saadanne Smaating lagde Fader ikke en Gang Mærke til; han var en varm Beundrer af Digteren Bjørnstjerne Bjørnson, gav sig derfor strax ifærd med Arbeidet, og det varede ikke mange Timer, før Plan og Komposition, ledsaget af tydelige Forklaringer, var baade nedskrevet og afsendt. Det varede sandelig heller ikke længe, inden Fader modtog nedenstaaende Brev fra Bjørnstjerne Bjørnson.

1867.

Kjære Bournonville!

Deres Dands er saaledes lykkedes, at den i ikke ringe Grad stemmer op den Melodi, hvorpaa Stykket gaaer, og siden vifter over den hele Handling med et hvidt Slør fra hendes faa lykkelige Dage. —

Jeg takker Dem paa mine egne, paa Skuespillernes, paa Publikums Vegne; det er i Sandhed genialt at trænge saaledes ind i Musiken og Stykkets Aand; men det er ogsaa genialt at skrive saaledes op sit Dandse-Digt i Kjøbenhavn, at vi «Dandsebjørne» i Christiania kunne skridte op Tegningen, saa Digtet bevæger sig harmonisk. — — — — — — — — — Stykket har gjort overordentlig Lykke; De skal i denne Henseende ikke bryde Dem om Bladene, da jeg i Regelen ligger i Slagsmaal med dem og trives vel derved.

Deres hengivne

Bjørnstjerne Bjørnson.

Nu var Forstaaelsen bleven gjensidig. —

En lignende Velvilje maa Fader have udvist ved en Fest i Finland; det ser jeg af følgende Brev fra Zacharias Topelius.

Juni 1870.

Högtärade Herr Balletmästare!

Jag är anmodad' af Konstnärgillet i Helsingfors, att uttrycka dess lifliga, aktningsfulla erkänsla för den utmärkta välvilja och artighet, hvarmed Herr Balletmästaren gått Gillet till möte. — Allt Danskt är oss kärt, och särskildt måste namnet Bournonville vara kärt och aktadt hos alla konstens vänner, äfven i denna aflägsna nord. De blaud oss, hvilka i Kjøbenhavn och Stockholm haft tilfälle att

njuta af Herr Balletmästarens skapelser för scenen, glömma icke lätt det storartade intrycket deraf. De veta också att uppskatta den sannt konstnärliga lyftning, hvarmed Herr Balletmästaren förstått att höja en konst, som andra missbrukat, och som dock i sina ideala skapelser är den skönaste, mest fulländade form för plastiken. — Mottag, Herr Balletmästare, dessa ringa, men uppriktiga uttryck af vår lifliga erkänsla, och var förvissad om den utmärkta högaktning, hvarmed jag, å Konstnärgillets vägnar, har äran teckna

dess ordförande,

Z. Topelius.

III.

Blandt Skuespillerne havde min Fader mange og sande Venner, og selv om der ved Begyndelsen af hans Engagement har hersket nogen Rangstrid og Vrangvillie mod Balletten fra de andre sceniske Kunstneres Side, saa spredtes disse Skyer snart, og flere af Skuespillerne har med sand Bravour udført større Roller i Faders Balletter. Da «Valdemar» opførtes 1835, spilledes baade Svend og Knud af Skuespillere. Pätges skal have været fortræffelig som Kong Svend; ham har jeg desværre ikke seet; derimod mindes jeg tydelig Holsts noble, ridderlige Fremstilling af Kong Knud. (Denne Rolle har, paa en enkelt Undtagelse nær — Brodersen — bestandig været udført af Skuespillere, senest af Jerndorff og Axel Madsen.) Som Axel Hvide var Michael Wiehe fuldstændig bedaarende; han spillede sammen med Fader den sidste Gang, Fader optraadte paa Scenen (1848). «Axel Hvide» har næsten bestandig været fremstillet af

Skuespillere f. Ex. af Wilhelm Wiehe, Kammersanger Simonsen, Carl Price og af en ung Kunstner, der forlængst har forladt Theatret, Emanuel Hansen; denne Rolle spillede han fortræffeligt.

Nuværende Theaterdirektør, Dorph-Petersen, var ofte med i Faders Balletter; Fader var henrykt over ham som Baldur i «Thrymskviden», hvor han unægtelig tog sig overordentlig dejlig ud; og da Dorph-Petersen forlod det kgl. Theater, udbrød Fader sukkende: «Saa, der mister jeg min bedste Kriger paa Grathehede».

At Skuespillerne med Glæde optraadte i Faders Arbejder, har jeg Bevis for i Breve fra flere af dem. Her meddeler jeg et fra Instruktør Holst, da Fader havde bedt ham om at udføre Dogens Rolle i «Cort Adeler i Venedig».

Min høitærede Ven!

Jeg behøver vel ikke at gjentage her, hvad jeg saa ofte har omtalt, nemlig min Beundring for Dine Præstationer og det Geni, der har skabt dem. Jeg vil kun, til Gjensvar paa Din smukke og venskabelige Opfordring til mig, svare, at jeg med Glæde vil bidrage mit til, ved den symbolske Forening med Adriaterhavet, at formæle Dig med den Udødelighed, Du i vor Kunstverden har erhvervet og fortjent. Du er selv Adriaterhavet, — stundom oprørt af Storm, men stedse omgivet af skjønne Billeder, der fryde Hjerte og Aand. Gid «Cort Adeler» maa

blive Dit Venedig, Dit Adriaterhavs Dronning, og Ingen skal glæde sig mere end Din hengivne Ven og Beundrer,

Vilhelm Holst.

Fra Wilhelm Wiehe modtog Fader følgende Billet, i Sommeren 1872.

Høistærede, kjære Farbror!

Da jeg modtog Dit altfor smigrende Brev, var jeg syg og sengeliggende. Efter nu at have samlet mig lidt, er jeg kommen til det Resultat, at hvis Du ikke har nogen Bedre end mig til Axel Hvides Rolle, og hvis Du virkelig finder, at jeg gjør nogenlunde Fyldest deri, saa vil det være mig en Ære og Fornøjelse, vedblivende at virke med i dette geniale Arbejde. — Skulde vor høie Direktion have noget derimod at indvende, da bliver det Farbrors egen Sag at «klare de Ærter»; thi jeg ønsker ikke at have mere med den at bestille, end høist nødvendig. — Med min hjerteligste Hilsen til Din Frue. til min kjære Dus-Søster og de andre Døttre, som kjender mig, er jeg Din ærbødige og hengivne

A. W. Wiehe.

Vor berømte Skuespillerinde, Fru Anna Nielsen spillede — vidunderlig deiligt — «Dronning Agnes» i «Erik Menveds Barndom». Fru Eckardt har været «Freja» i «Thrymskviden», og Fru Ny-

rop har udført «Fru Inge»s Rolle i «Arkona». Fru Hennings har medvirket i Faders Arbejder, ogsaa efter at hun havde forladt Balletten; hun spillede f. Ex. Huldfrid i «Arkona», og Fader var begejstret over hende; desuagtet maatte hun «lystre Kommando» ligesaa godt som de andre «Balletbørn». Jeg saae netop en Theaterprøve paa «Arkona»; i Slutningstableauet staaer Huldfrid, støttet til Fanen, oppe paa en Høi. Lærredet til Høien var endnu ikke malet; der stod kun det høie, lidt vaklende Stillads, og det saae unægtelig halsbrækkende ud. Da Fru Hennings skulde stige derop, udbrød hun, rædselsslagen: «Jeg kan ikke!» Fader hamrede i Gulvet med sin Stok: «Du skal!» — og i samme Sekund stod hun der; jeg tror, hun maa være fløiet. —

En saadan «Appel» findes kun i de oprindelige Balletbørn; det Mod, den Hurtighed og den Aandsnærværelse paa Scenen eier Ingen af os Andre. Jeg turde aldrig lade Fader mærke min Angst, naar jeg skulde heises op og ned paa Lemmene i Theatergulvet, eller naar jeg skulde klavre paa Brandstiger; han vilde have anseet mig for en Vanslægtet. Heldigvis fik jeg, som Mesters Datter, altid Hjælp og Støtte af Ballettens Medlemmer, særlig af det gamle Balletbud, der ængstede sig for mit daarlige Syn. Fader selv var, lige til sine sidste Levedage, smidig som en Yngling og kjendte hverken til Hovedpine eller Svimmelhed.

Endeel af Theatrets Kunstnere hørte til mine Forældres Omgangsvenner, og jeg mindes, lige fra min tidlige Barndom, de interessante Samtaler om Kunst og Poesi, jeg saa ofte hørte i vort Hjem. (Det forekommer mig, at den Slags Samtaler har skiftet «Melodi», eller er det maaske mit Øre, der ikke formaaer at følge med den nye Toneart?).

Gamle Rosenkildes Venskab for Fader lod til at være af meget gammel Dato; de havde lært hinanden at kjende i Paris, og følgende karakteristiske Brev er skrevet lige før Faders Ankomst hertil i 1829.

Allerhøistærede Hr. Capitain![1]

De kan selv indsee, hvor ub . . . . Her kommer min Datter ind og raaber: «Godmorgen, søde Fader! — Bournonville er kommen hjem!» — Hvor kan jeg nu have noget tilovers i mit Sind for Røg og Regnveir, Spektakler og Dagrøverier? — Væk!

Bort! væk, ud af min Sjæl. Utyske — sorte Vrede
Plads for Lys-Alfen! see, der kommer han med Glæde!

Velkommen! velkommen! min kjære, kjære August! Der er Ingen i hele Byen, efter Deres egne, elskede Hjemlinge, som siger Dem velkommen med større Inderlighed og Sjæleglæde end Deres Ven og høitskattende Kunstbroder,

Rosenkilde.

---

[1] Brevet er rimeligvis begyndt til en anden.

Jeg tror nok, at Venskabet undergik nogle Svingninger i Aarenes Løb; gamle Rosenkilde var meget lunefuld, og Fader hørte jo ikke til de Allersagtmodigste; men i Grund og Bund holdt de af hinanden, og de beundrede i høi Grad hinandens Talent.

Ogsaa Rosenkildes Børn, — Adolf Rosenkilde og Fru Sødring, — satte stor Pris paa Fader. Jeg tilføier her en Udtalelse af Fru Sødring i et Brev til mig ..... «Bring nu min hjærtelige Hilsen til alle i Deres Hjem, især til Deres udmærkede, høit begavede Fader. Han er maaske lidt vred paa mig; men det bør ogsaa kun være ganske lidt; thi det maa han bestemt føle, at jeg er hans hengivne Beundrerinde.»

Jeg veed ikke, til hvilken Uenighed Fru Sødring hentyder; men jeg er overbevist om, at Fader aldrig har været vred paa hende; han beundrede hende, ikke alene for hendes store, komiske Talent, men ogsaa for den indtagende Elskværdighed, hun formaaede at indlægge i alle sine Roller.

I een Retning var Fader næsten ubarmhjertig, nemlig med Hensyn til Orlov under Saisonen. Han fandt, at da faa Embedsmænd havde saa lang en Ferie som vi, saa skulde vi ogsaa med Liv og Lyst arbeide i vort Kald, de 9 Maaneder, Theatersaisonen varede. Han mente desuden, at Udlændingene burde komme hertil for at beundre vore første Kunstnere, og anførte som Exempel Napoleon

den Stores Forbud mod Talmas Gæstespil i London; Napoleon havde sagt: «Englænderne kan komme til Paris, naar de vil see vor Talma.» (Det maa dog bemærkes, at Talma fik det pekuniære Tab rigelig erstattet.)

Nogle af mine Venner indbød mig en Gang til en Reise i Schweitz, i September og Oktober Maaned; jeg havde naturligvis styrtende Lyst dertil; men det var Fader grændseløst imod, skjøndt han ikke mente sig berettiget til ligefrem at forbyde mig det. Han sagde blot: «Hvor er det dog udiplomatisk, — for ikke at sige dumt, — saaledes at bevise baade Direktion og Publikum, hvor godt man kan undværes!» Jeg maatte give ham Ret og blev selvfølgelig hjemme.

Nu hører det jo til Dagens Orden, at der forlanges Orlov midt under Saisonen og netop af de Kunstnere, som er Repertoirets Bærere. Fader vilde vende sig i sin Grav, hvis han havde Anelse om denne nye «Tingenes Tilstand».

Fader havde heller ikke meget tilovers for Provinds-Tournéer, da han mente, at Kunsten let kunde blive trukket nedad, og det hele faae Præg af Fjælebodsforestilling. En Gang lovede han dog, selv at reise med os, alene for at holde paa de gode Traditioner; thi han vilde paa ingen Maade have Part i den mulige Indtægt. Han gjorde nu Udkast til Repertoire, Rollebesætning, Scene-Arrangement osv., og Planerne var herlige og fuldendt

kunstneriske, men tillige saa kostbare, at vi maatte opgive hele Touren, da Ingen af os havde Lyst til at sætte Penge til, blot for muligvis at omvende Provindsbeboerne til «den ene saliggjørende Tro» i Kunsten.

I Sommeren 1879 var jeg paa Tournée med Sangerparret Willman fra Stockholm og med Sangerne Jastrau, Christoffersen og Erhard Hansen fra vort Theater. Vi fik Fader overtalt til at bivaane en af vore Forestillinger i Helsingør, hvor vi opførte hele «Troubadouren», — naturligvis med Undtagelse af Dandsen og de store Chor. Dette Theater var en af de bedre Provinds-Scener; vi havde skaffet os flinke Statister og faaet det hele nogenlunde godt ordnet. Oppe paa Scenen var vi, paa Grund af Faders Nærværelse, i en Spænding, som om det gjaldt en Førsteforestilling paa den store Opera i Paris, og vi var henrykte, da Fader erklærede, at vi havde overtruffet hans dristigste Forventninger og skaffet ham en sand Kunstnydelse. — Det var en virkelig Triumf, vi der feirede.

IV.

Min Fader var meget populær blandt Theatrets underordnede Personale; han forstod at interessere dem for deres Virksomhed og at gjøre dem klart, hvor vigtig selv den allermindste Rolle kan være i det store Ensemble. Dertil sparede han bestandig deres Tid; thi han vidste, at de alle maatte have Bi-Arbeide, da de umulig kunde leve af Theatergagen alene; saaledes naar der prøvedes en Opera, hvor Choret kun var med i første og sidste Akt, saa sprang han foreløbig de mellemste Akter over, tiltrods for Solokunstnernes Knurren; selvfølgelig gjaldt dette Arrangement hverken de allersidste Orchesterprøver eller Generalprøven.

Mange af Chorpersonalet medvirkede i Balletterne, og naar der skulde gaae et nyt Arbeide af Fader, blev jeg ligefrem bestormet af Chorsangerinderne, der ønskede min Anbefaling for «at komme med», — en Sag, der var let nok for de Smukkes Vedkommende; men Fader antog dog ogsaa flere

af mine «Protégéer», naar de blot teede sig nogenlunde godt paa Scenen.

Statisterne var fordetmeste unge Militære, især Underbefalingsmænd, og da de besad saavel Disciplin som Raskhed og Smidighed, saa stod de meget høit i Faders Gunst, og de gjengjældte ham med den varmeste Beundring.

Min afdøde Søster overværede en Gang en stor Manøvre i Jylland; der var netop en ung Underofficer, der gjorde sig bemærket ved sine ualmindelig smukke og smidige Bevægelser, og da hun i den Anledning sagde ham nogle venlige Ord, svarede han: «Jamen, Frøken, jeg har ogsaa været saa lykkelig at kæmpe paa Grathehede under Deres Faders Kommando.»

Ved den første Opførelse af «Fjernt fra Danmark» var det virkelige Søfolk, der gjorde Tjeneste ombord paa den danske Fregat. En Ven af Fader, en høitstaaende Søofficer, havde selv udvalgt nogle af de Allerflinkeste. og det gjorde en glimrende Virkning, ved 2den Akts Begyndelse, da disse unge «Folk af Faget» kom mylrende ned ad Skibets Takkelads; de blev ogsaa stormende modtaget. «Orlogsgasterne» var henrykte over Theatertjenesten, over Betalingen samt over den gode Behandling de fik, og deres Familier mødte talrig i Galleriet for at beundre deres Optræden paa Scenen.

Da Balletten «Valkyrien» skulde gaae, mødte disse unge Sømænd hos Fader og meldte sig atter

til Tjeneste, da de mente, «at han ligesaa godt maatte trænge til Mandskab paa «Valkyrien», som paa Skibet i den forrige Ballet». Fader maatte jo opklare denne Misforstaaelse, men var helt bedrøvet ved at see deres Skuffelse. — Statisternes Kjærlighed til Fader fandt et smukt Udtryk ved hans Begravelse, hvor de tilbød at bære hans Kiste fra Fredensborg Station til Asminderød Kirkegaard. Den Vei er imidlertid lang, og det var en bidende Frost i de Dage, saa det kunde have været farligt nok for de Menneskers Sundhed; desuden havde Venner paa Fredensborg udbedt sig at maatte hente Kisten i en blomstersmykket Vogn, saa Statisternes kjærlige Tilbud blev ikke modtaget; men det er et af de Træk, som man, med den inderligste Taknemlighed bevarer i Erindringen.

Balletbudene, — (hvoraf jeg i min Levetid har seet 3 afløse hverandre) — var flinke og dygtige Mennesker, og de var alle Faders svorne Tilhængere. — Hvad derimod ofte undrede mig, var at Fader, tiltrods for sin fabelagtige Hurtighed og sin Skjønhedssands, havde valgt en «Paaklædningsskrædder», — med Klumpfod, og hvis Bevægelser altsaa ikke kunde være af de rappeste; men saalænge Fader optraadte paa Scenen, beholdt han denne samme Paaklæder, som ogsaa til Gjengjæld viede ham en Hengivenhed, der næsten lignede Tilbedelse. En Gang, da mine Forældre var bortreiste, medens vi Børn endnu var smaa, opstod

der Ildløs i Huset ved Siden af vor Bolig; det var midt om Natten; men alligevel kom Balletbudet og Paaklædningsskrædderen øieblikkelig styrtende for at være til Hjælp og Redning, hvis Ilden skulde gribe om sig. Først om Morgenen, da al Fare var forbi, opgav de deres trofaste Vagt over os Børn, der forresten hele Tiden havde sovet de Retfærdiges Søvn.

Endskjøndt Fader ikke stod i Embedsforhold til Theatrets Kontrollører, saa havde han dog mange Venner og Beundrere blandt dem; især var der ved 1ste Etages Pladsloge en morsom gammel Original, der i høieste Grad interesserede sig for Balletten. En Gang, da Fader havde et nyt Arbeide under Indstudering, klappede Kontrolløren ham paa Skulderen og sagde med bedende Stemme: «Noget muntert, min Fa'r! hører De, endelig noget muntert!» — og en Aften, da en af Faders Balletter var gaaet for første Gang og havde gjort megen Lykke, da var samme Kontrollør ude af sig selv af Glæde og raabte himmelhøit, idet han hjalp Moder Kaaben paa: «Ja, Frue, det er det, jeg altid har sagt: Deres Mand, han er og bliver Primadona!»

V.

Min Fader holdt unægtelig strengt paa Disciplinen[1], men iagttog den selv ligesaa strengt overfor sine Foresatte, og det lader til, at han er kommen særdeles godt ud af det med de fleste Theaterbestyrelser. Næsten fra alle Direktørerne foreligger der de elskværdigste Breve, hvoraf man seer, hvor høit de har skattet Fader og hans samvittighedsfulde, uegennyttige Arbeide. Naturligvis kunde der af og til opstaae smaa Uenigheder, som f. Ex. da Tillisch, — efter at Fader og Hartmann havde fuldendt Balletten «Valkyrien», — bad, om Fader heller vilde «lave» to smaa Balletter af den. Fader svarede, at den Slags Ordre var lettere at efterkomme for Skræddere end for Digtere og Komponister. Saadanne Tvistigheder førte dog aldrig til noget Brudd.

[1] En af vore afdøde Krigsministre sagde en Gang til mig: „Gid det maatte lykkes mig at indføre en saadan Disciplin i Armeen, som Deres Fader har i sit Balletkorps.“

Under Fallesens Regimente, der jo indtraf i Faders sidste Leveaar, trak Fader sig næsten helt bort fra Theatret; han yttrede, at han var ung nok til at arbeide, men for gammel til at taale Ærgrelse. Jeg skylder dog Sandheden at sige, at Fallesen skrev et meget smukt Brev til Fader, for at faae ham tilbage, og maaske var det Vrede over Faders Afslag, der blev Aarsag til, at Fallesen i en saa paafaldende Grad tilsidesatte, for ikke at sige forfulgte Balletten. Mange af de Chikaner, som da gik for sig, fik Fader aldrig at vide; det var en Aftale mellem Balletdirigent Gade og mig. Saaledes den Aften, da «Et Folkesagn» opførtes for 100. Gang. Fader var ikke rask og var blevet paa Fredensborg; men Moder var i Theatret. Ved en saadan Lejlighed vilde rimeligvis de fleste Theaterdirektører have sendt extra Fripladser til Komponistens Familie; Fallesen derimod sendte Regissøren op til mig, — der selv medvirkede i Balletten, — for at bede mig underrette min Fader om, at min Moder ikke mere havde Ret til sin Friplads, da Fader ikke selv var her i Byen. Det blev sagt i hele Personalets Paahør, saa jeg beherskede min Vrede og bad Regissøren forsikkre Kammerherren om, at den Kunstanstalt, som min Fader saa udmærket havde støttet i henved 60 Aar, den skulde ikke blive ruineret af min Moder; Pengene for Billetten skulde øieblikkelig blive sendt til Kassereren. Tillige bevidnede jeg Regissøren min inder-

ligste Deltagelse. fordi han, der selv var Kunstner og en af Faders gamle Elever, kunde tvinges til, som Embedsmand, at bringe en saadan Besked til en af Theatrets første og mest ansete Kunstnere, hvad Fader unægtelig var. Iøvrigt var det forsaavidt ligegyldigt, som Fader slet ikke skulde indblandes i den Sag; Moder var nok Mand for at klare den selv.

Det var ubeskrivelig komisk, hvilken Staahei der blev over den lille Sum, som Chefen ikke vilde tillade Kassereren at modtage, og som jeg, paa Moders Vegne, nægtede at tage tilbage. Kassereren og jeg fik os i Enrum mangen billig Latter over denne «bruit pour une omelette». — Seiren blev dog paa Moders Side, og jeg tror nok, at Fallesen fortrød sin Taktløshed; thi kort Tid derefter fik Moder en ministeriel Skrivelse, der endog sikkrede hende 2 Fripladser istedetfor den ene, som var blevet hende frataget.

Den eneste Theaterdirektør, som voldte Fader virkelig Sorg, var hans beundrede Digter og intime Ungdomsven, I. L. Heiberg. Fader siger i sit «Theaterliv»: «En af mine store Skuffelser var den forvandlede Skikkelse, hvormed vor store Digter og første Æsthetiker, I. L. Heiberg optraadte som Theaterdirektør og — virkelig Etatsraad.» — Heiberg lod til at dele den Fordom, at saavel Opera som Ballet var til Skade for det reciterende Skuespil, og han gjorde derfor sit Bedste for at

undertrykke disse to Kunstgrene. Fader, der hidtil havde havt mange Beviser paa Heibergs Venskab og Anerkjendelse, troede nu ogsaa at eie hans Tillid som Embedsmand, og med sin aabne, ærlige Karakter, foresatte Fader sig at være en trofast Støtte for sin nye Direktør. Dette blev helt misforstaaet, og Fader behandledes som en Magt, der burde knækkes; der tilføiedes ham den ene Fornærmelse og Ydmygelse efter den anden, indtil han endelig tog den Beslutning, for en Tid at forlade sit Fædreland, hvad han egentlig ikke gjorde med et let Hjerte. Blandt Faders gamle Breve har jeg fundet en af Direktør Heibergs Skrivelser, hvori Fader bliver tiltalt som en uartig Skoledreng; jeg tror, det var i Anledning af en Balletprøve, som han havde ansat, uden først at spørge Heiberg. Heldigvis eier jeg ogsaa Breve fra Digteren Heiberg, deriblandt følgende Linier, der ledsagede et af hans dramatiske Arbeider, som han forærede Fader.

„Du, som med poetisk Mod
Sjæl og Hjerte Musen bringer,
Du, hvis Genius har Vinger,
Vinger, som Din lette Fod,
Du, hvem Tanken kan behage,
Du, som fatter Ordets Magt,
Du med Venlighed vil tage
Gaven, af en Digter bragt.“

Der var unægtelig en skærende Modsætning mellem Fortid og Nutid, og det var ikke underligt, at det saarede Faders trofaste Hjerte.

Der førtes i den Tid mange Klager over Heibergs daarlige Humør, der særlig gav sig Luft i satiriske Udfald, hvori han jo var en Mester; men Grunden til hans Misstemning har rimeligvis været Følelsen af at indtage en Stilling, som han ikke kunde magte. Dette gjaldt især den finantsielle Side af Bestyrelsen; thi ganske vist er Kunstnere i Almindelighed ikke Forretningsmænd, og Fader f. Ex. forstod sig ikke meget paa Pengesager; men sammenlignet med Heiberg, var han et komplet Finantsminister-Emne. Heiberg gik imidlertid til en saadan Yderlighed af Sparsomhed, at de yngste Kunstnere, særlig de ved Balletten, stod paa Nippet til at sulte ihjel. Julius Price[1], der var en meget lovende ung Dandser, havde en aarlig Gage af 100 Rigsdaler (200 Kroner!), og da Fader vilde tage ham med til Wien, blot for et Par Maaneder, udbrød Heiberg: «Ja, værsaagod; men saa mister han hele sin Gage,» hvortil Fader svarede: «Naa, den Gage skal jeg erstatte ham af min egen Lomme.»

Tiltrods for Faders Modgange under det Heibergske Regimente, bevarede han ikke Spor af Bitterhed mod Heiberg personlig; navnlig efter

[1] Julius Price gjorde megen Lykke i Wien og fik et udmærket, endog livsvarigt Engagement der.

Heibergs Død mindedes Fader ham altid kun som den udmærkede Digter, den aandrige, rigtbegavede Mand; som Theaterdirektør sendte Fader ham vistnok aldrig mere en eneste Tanke.

Det var utroligt, hvor Fader, trods sin glimrende Hukommelse, kunde glemme, naar han vilde; hvis jeg, som desværre ikke havde en saa forsonlig Karakter, stundom kunde bære Nag til En eller Anden, saa udbrød Fader: «Er det noget at gjemme paa! Riv det itu som gamle Regninger!» — og vist er det, at han selv trolig gjennemførte dette udmærkede Forsæt.

VI.

Mellem min Fader og hans Musikkomponister herskede der et virkelig «harmonisk» Forhold, og Fader var taknemlig over den Lykke at have Medarbeidere blandt vore første Musikere; men med sit sikkre Øre og sin uafhængige Mening opdagede Fader ogsaa strax de unge, endnu ukjendte Talenter, og han havde Mod til at anvende deres Evner til sine Arbeider, ofte før de selv var sig bevidst, hvad de duede til eller ei; og bestandig havde han det Held at faae smuk Musik til sine Balletter. Saaledes var Edvard Helsted knap voxen, da han første Gang komponerede for Fader, og Baron Hermann Lövenskjold var meget ung, da han skrev Musiken til «Sylfiden». Senere valgte Fader to purunge Komponister, — August Winding og Emil Hartmann, — til Balletten «Fjeldstuen», og en nybagt Student, Joseph Glaeser, til «Fjernt fra Danmark».

Frölich har skrevet vidunderlig deilig Musik

AUGUST BOURNONVILLE

SPREDTE MINDER I ANLEDNING AF HUNDREDAARSDAGEN

SAMLEDE OG UDGIVNE AF

CHARLOTTE BOURNONVILLE

GYLDENDALSKE BOGHANDEL · NORDISK FORLAG
KØBENHAVN OG KRISTIANIA

GRÆBES BOGTRYKKERI
1905

til flere af Faders Arbeider; men han trak sig tidlig tilbage fra al Virksomhed, til stor Sorg for Fader, der satte ham meget høit.

Endog saa verdensberomte Musikere som N. W. Gade og J. P. E. Hartmann satte Pris paa at være Faders Medarbeidere. Gade skriver i et Brev til min Moder: «Blandt mine bedste Erindringer regner jeg de Timer, jeg tilbragte i Sammenvirken med August Bournonville. Det var ikke alene den geniale Balletdigter, men Manden med det varme Hjerte og den store, alsidige Begavelse, der gjorde mig disse Timer saa kjære.»

Fordetmeste arbeidede Gade og Fader i den skjønneste Enighed; men som Kuriosum maa jeg dog anføre en ret høirøstet Strid, der opstod i Anledning af Melodien til Brudevalsen i «Et Folkesagn». Gade selv kunde ikke lide den, kaldte den triviel og vilde skrive den om; men Fader var henrykt over den og kæmpede som en Love for at beholde den uforandret, da den saa ganske svarede til hans Tanke. Heldigvis gik Fader af med Seiren, og saaledes bevaredes denne yndige Melodi, der mere end de fleste andre er gaaet i Folket.

Hvormeget Fader end glædede sig over sine andre Medarbeidere, saa var der dog Ingen, der i den Grad begeistrede ham, som Hartmann. Det var ogsaa morsomt at see, med hvilken Lethed Hartmann opfattede Faders Ideer; naar Fader blot angav Rhytmen og dertil nynnede en improviseret

Melodi, saa greb Hartmann strax hans Tanke, og Fader jublede over at blive saa hurtigt og saa fuldstændigt forstaaet. Stundom fangede Hartmann en af disse improviserede Melodier i Flugten og sagde: «Den er god; den skriver vi ned.» — (Det samme gjorde Paulli, da han komponerede Musiken til 3die Akt af «Napoli», hvor de første Strofer i Tarantellen er af Fader; da raabte ogsaa han: «det beholder vi!»)

Skjøndt Hartmann og Fader var temmelig forskjellige i deres ydre Fremtræden, saa lignede de dog hinanden i mange Retninger, og navnlig deri, at de hele Livet igjennem vedblev at være unge og begeistrede for Kunsten. De udmærkede sig ogsaa begge ved en sjelden Velvillie ligeoverfor andre Kunstnere og ved en fuldstændig Uafhængighed i deres Dom. Hartmann indrømmede dog en Gang, — i al Gemytlighed, — at han i sin grønne Ungdom havde ladet sig paavirke af Andre. Han sad nemlig en Aften, sammen med Fader, i det kgl. Theater og glædede sig over den sprudlende livlige Musik i Rossinis «Barberen i Sevilla»; saa udbryder Fader: «Det er dog næsten oprørende at tænke sig, at denne Opera begyndte med at gjøre Fiasco herhjemme.» Hartmann gav ham et dygtigt Puf i Siden og hviskede, med sit mest skjælmske Smil: «Ti stille, Bournonville! Jeg var jo selv med blandt «Piberne»; men jeg var rigtignok meget ung.» Det morede Fader ubeskriveligt.

Hartmann og Fader var fødte samme Aar og

havde lige fra Ungdommen fulgt hinandens kunstneriske Udvikling; de vedblev ogsaa gjensidig at skatte hinanden høit gjennem alle de mange Aar, hvori de arbeidede sammen. Faders Beundring for Hartmann var uden Grændser; men Hartmann var ogsaa, — endog fraregnet hans eminente Talent, — et af de mest indtagende Mennesker, man kunde tænke sig; han havde et sjelden smukt Ydre, en klangfuld Stemme, et Sind saa lyst som hos en 20-Aars Yngling, og hans beskedne, elskværdige Væsen var ham saa aldeles medfødt, at det maa have klædt ham ligesaa fuldendt i hans unge Studenteraar som i hans høie Alderdom. — Hartmann overlevede Fader i mange Aar og blev sig selv lig indtil sin sidste Stund; han hørte til Forsynets «Udvalgte», saavel i Kunsten som i Livet. — Jeg vedføier her nogle af Hartmanns Breve, som rigtig betegner Forholdet mellem ham og Fader.

Mai 1865.

Kjære Bournonville!

En Mand, som vi begge kjender og har Tillid til, raadede mig forleden, at jeg skulde henvende mig til Dig i en Sag, som i høi Grad interesserer mig. — Jeg begriber ikke, hvorledes det er muligt, at det aldrig er faldet mig selv ind at spørge Dig, om Du ikke kunde have Lyst og Leilighed til at skrive mig en Operatext. Jeg staar i dette Øieblik ledig paa Torvet, og med Hensyn til mit «Sta-

dium paa Livets Vei», er det nok sikkrest for mig, ikke at sinke Tiden, men at smedde, medens Jernet endnu er nogenlunde varmt. Du er ganske vist Manden, der har alle Egenskaber til at løse den vanskelige Opgave, og Du kjender Theatret og Publikum som faa. Vi har jo desuden arbeidet saa meget sammen, at Du ogsaa kjender min musikalske Individualitet til Bunds, saa jeg ikke behøver nøiere at betegne den Retning, der passer bedst for mig, men rolig kan overlade Valget af Sujet til Dig. — Ønsker Du dog at tale med mig, kommer jeg med stor Fornøielse ud til Dig paa Fredensborg i den Anledning. — Idet jeg nu kun beder om, at Sagen foreløbig maa blive mellem os, afventer jeg med Længsel Dit Svar og anbefaler mig til Din kjære Frue og øvrige Familie.

Din særdeles hengivne
J. P. E. Hartmann.

Fader opfyldte ikke Hartmanns Ønske med Hensyn til Operatexten; maaske vilde han have skrevet den meget godt; men da, — som han selv siger, — alt hvad han hørte, tænkte og drømte, bestandig fremstillede sig for ham under Ballettens Form, saa vilde han have troet at svigte sit egentlige Kald, ifald han havde anvendt sine kunstneriske Evner i nogen anden Retning end den koreografiske.

21de November 1868.

Kjære Ven!

Det er med sand Fornøielse, at jeg har gjengemlæst Dit smukke Program til «Cort Adeler». Jeg kan forudsee, hvilken glimrende Forestilling Du vil kunne gjøre deraf, og hvis det var kommet mig til Hænde før «Valkyrien» eller før «Thrymskviden», vilde jeg uden ringeste Betænkning have modtaget det til Komposition og takket Dig til derfor. Nu skal jeg dog ikke nægte, at da jeg saa nylig er kommet fra en stor Balletkomposition, længes jeg efter andre Former, baade i vokal og instrumental Retning, for ikke tilsidst at blive monoton og kjedelig for mig selv og andre. Jeg har Ideer liggende til mange Ting, som for at udføres har ventet paa, at jeg skulde blive færdig med Klaverudtoget til «Thrymskviden». Skal jeg nu atter strax tage fat paa en ny Balletkomposition, frygter jeg for, at hine Ideer bliver saa forgjemte, at de aldrig kommer til Udførelse; man kan desuden ikke vide, hvormange virksomme Aar, man endnu kan have at disponere over. — Af disse Grunde er det mit Ønske, — saa stor Lyst jeg end altid har til at arbeide med Dig, — at Du for denne Gang lader Emil[1]) træde i mit Sted. Forsøg det, og giv mig Skylden, hvis Du ikke bliver tilfreds med ham. Jeg indestaaer Dig for, at Du

[1]) Hartmanns ældste Søn.

vil blive det, og jeg vilde til ethvert andet Tidspunkt misunde enhver Anden end min egen Søn, at komme til at arbeide et saa smukt Program med Dig; — bedre kan jeg ikke sige. — Jeg forbliver som altid, med Høiagtelse og Venskab

Din hengivneste
J. P. E. Hartmann.

— Heller ikke denne Gang imødekom Fader Hartmanns Opfordring, skjøndt han jo tidligere havde benyttet Emil Hartmann som Komponist og været glad over hans Arbeide. Det blev, som bekjendt, Heise, der skrev Musiken til «Cort Adeler»; men dette gjorde ikke det mindste Skaar i Venskabet mellem Hartmann og Fader.

Heldigvis blev «Thrymskviden» ikke den sidste Ballet-Tonedigtning fra Hartmanns Haand; i 1875 komponerede han den deilige Musik til «Arkona». Begge Komponisterne var den Gang 70 Aar gamle; men naar man saae dem arbeide sammen, kunde man have antaget dem for et Par begeistrede Ynglinge; mindst af alt tænkte man paa, at de allerede havde naaet den saakaldte «Grændse for Støvets Aar».

Saavidt mulig var jeg altid tilstede ved deres Samarbeide, naar det foregik hos Fader. Det Indblik, jeg saaledes fik i Kunstens «Værksted» var ligefrem opløftende; det var snarere som en Indvielse i Kunstens Helligdom, og de Timer staaer

endnu for mig som straalende Minder fra en bedre Verden.

Som allerede omtalt, havde Edvard Helsted meget tidlig arbeidet sammen med Fader, og han hørte til vore Omgangsvenner, saa langt som jeg kan huske tilbage, — ja egentlig endnu tidligere; thi Helsted paastod, at jeg blev baaret paa Armen, da han gjorde mit Bekjendtskab. Helsted og Fader holdt overordentlig meget af hinanden og skattede oprigtig hinandens Talent; men de var saa forskjellige Naturer, at der i deres Omgang let kunde opstaae smaa Rivninger. De var begge ædle, bundærlige Karakterer, forsaavidt stemte de fuldstændig; men Fader var i alle Retninger Hurtigheden selv; med sin Jernsundhed kunde han sætte en voldsom Fart paa sit Arbeide og samtidig holde ud i det uendelige; han kunde, som bekjendt, fare op, naar noget gik ham imod; men han var endnu hurtigere til Forsoning. Helsted derimod var en dyb, lidt tung Natur; hans Sundhed var ikke stærk, og rimeligvis af den Grund tog han sig Verden anderledes nær, end min lyse, livsglade Fader. Et lille, henkastet Ord kunde ligge og ulme i Helsteds Sjæl, indtil det voldte ham en virkelig Sorg, og han fandt da Lettelse for sit Hjerte ved at skrive lange Breve til Fader, som naturligvis helt havde glemt sine Yttringer, men desuagtet ikke tvivlede om sin Uret,

øg derfor strax foer op til Helsted for at række ham Haanden og give det gode Ord.

Helsted arbeidede ikke hurtigt, idetmindste var det ham svært at holde Tempo med Fader; men hans Musik var saa stemningsfuld og saa fint udarbeidet, at Fader altid var henrykt over den, naar han endelig fik den. Tiltrods for disse sporadiske «Bølgebrydninger» fortsattes deres Venskab varmt og ubrødeligt Livet igjennem; Fader taalte ikke, at der blev gjort Helsted den mindste Uret, og at Fader ved flere Leiligheder har været ham en trofast Støtte, kan sees af følgende Brev, som Fader modtog kort efter Helsteds Udnævnelse til Koncertmester, — en Stilling, som nu kaldes 2den Kapelmester.

1869.

Kjære Bournonville!

Lige siden jeg blev Koncertmester, har jeg villet skrive Dig til, og havde jeg alene fulgt min Tilbøielighed, var det skeet strax; hvad der afholdt mig var nærmest en tosset Frygt for at synes affekteert. Nu har imidlertid Trangen til at sige Dig, hvad der ligger mig paa Hjertet, faaet Overhaand, og den vil jeg følge, idet jeg trøster mig med, at det Ægte er og bliver ægte, hvadenten det bliver anseet derfor eller ei. (Saa gjennemgaaer Helsted, Led for Led, alt hvad Fader har været for ham fra hans tidligste Ungdom; hvorledes Fader havde

opmuntret ham og indgydt ham Selvtillid ved at betroe ham Musikkompositioner til Balletterne, ved at vælge ham til Orchesterdirigent paa Reiser, kort sagt, ved at støtte ham ved alle Leiligheder, indtil han nu har opnaaet «det næstbedste musikalske Embede i Landet»). Han fortsætter: «See, dette, kjære Bournonville, var det, der laae mig paa Hjertet, og som ikke lod mig Ro, før det var udtalt. Jeg er altsaa Din Skyldner, og som en ærlig Skyldner bør jeg ikke nøle med at betale Afdrag paa min Gjæld. Modtag derfor min bedste og inderligste Tak for hvad Du har medvirket til det Opnaaede, og for saa meget andet Godt, som kom fra Dig og Dine. Jeg har glemt meget i mit Liv; dog haaber jeg aldrig at glemme dette. Skulde jeg nogensinde før have glemt det, lad da den Taknemlighed, jeg nu føler, bøde derpaa. — — — —

Din hengivne

Edvard Helsted.

Jeg tilføier her et lille Træk, som ret karakteriserer Edvard Helsted. Da min Moder var død, (1895) og det gamle, kjære Hjem blev opløst, da, netop i det Øieblik den sidste Flytteomnibus forsvandt, og vi stod i Begreb med at forlade «den fædrene Arne» for bestandig, da traadte gamle Helsted ind, idet han sagde: «Jeg kommer maaskee ikke beleiligt; men jeg maa tale med Eder, før dette Hjem lukkes for sidste Gang. I skal høre af

min egen Mund, hvad Eders Forældre har været for mig; thi jeg er vis paa, at de, i deres Beskedenhed, aldrig har sagt Eder det.» — (Deri havde han Ret). Og saa fortalte han, at han, som ganske ung, havde mistet sin Fader; han og hans lidt yngre Broder skulde nu være Familiens Forsørgere, skjøndt deres Indtægter var fortvivlende smaa; det havde seet grændseløst sort ud for dem. Samme Dag var Fader kommen op til ham og havde ikke alene vist ham den inderligste Deltagelse, men havde tillige vakt hans Haab og Mod, saa han syntes, Solen atter straalede ham imøde. Fader lovede at tale hans Sag om forhøiet Gage, gav ham Udsigt til fremtidigt Arbeide, paatog sig at sørge for hans lille Søsters Skolegang, og tilføiede: «Lad nu, som om mit Hjem var Deres; jeg er den ældre og erfarne Kunstner, og jeg skal altid staae Dem bi med Raad og Daad. Vel har jeg ingen Formue; men De skal alligevel trygt henvende Dem til mig, naar De er i Forlegenhed; med Deres Talent bliver De nok en Gang godt stillet, ogsaa i den Retning.»

Helsted fortsatte: «Jeg tog virkelig Eders Fader paa Ordet og følte mig som hjemme hos Eder. Og saa maa I ikke troe, at Bournonville nogensinde optraadte som «Velgjøreren»; begge Eders Forældre behandlede mig som en kjær Gjæst; ved enhver festlig Leilighed var jeg indbudt, og følte mig stolt ved at færdes i den interessante Kreds.»

Senere hen i Livet kom mine Forældre og alle vi Sodskende ofte i Helsted og hans Hustrus hyggelige Hjem, saa Gjæstfriheden blev gjensidig.

Helsted dode (1900) i sin Villa paa Fredensborg, og hans Grav paa Asminderød Kirkegaard er nærved Faders.

En Medarbeider, ret efter Faders Hoved, var Holger Paulli, (senere Kapelmester ved det kgl. Theater), og mellem dem har der aldrig været et Sekunds Uenighed under deres mangeaarige Samvirken. De havde begge et glimrende Humør og en næsten fænomenal Arbeidslethed, og var deres Anskuelser end i enkelte Retninger vidt forskjellige, saa kastede det aldrig den mindste Skygge over deres Venskabsforhold, som havde bestaaet fra deres tidlige Ungdom. (Paulli var forresten 5 Aar yngre end Fader). Allerede i den første Tid af Faders Ansættelse her, lagde han Mærke til Paullis enestaaende Dygtighed, naar han paa Prøverne mødte som Reserve for de gamle, fast ansatte Balletrepetitører, der med Glæde overlod Paulli Arbeidet, medens de selv oppebar Gagen. Dette oprørte Faders Retfærdighedsfølelse, og han slog et ordentligt Slag for at faae Paulli ansat i Embedet, hvad ogsaa lykkedes; de 2 gamle Forgængere gik da af med Pension; men de tilgav aldrig Fader

denne Demonstration, som de ansaae for et Forræderi.

Paulli var nu i mange Aar Repetitør og Orchesteranfører for Balletten, og Fader paastod, at paa den Plads fandtes ikke hans Lige i hele Europa; thi foruden hans store Dygtighed som Violinist og Musikdirigent, havde han en forbløffende Hukommelse, saa at han kjendte Scenerne og Dandsene i Balletterne bedre end flere af de Optrædende; og indtraf der en Distraktion, eller de Dandsende kom ud af Takt, saa fulgte Paulli med og dækkede Feilen «med Kjærlighedens Kaabe», saa at Publikum ikke anede Uraad; tildels skrev det sig virkelig fra hans ualmindelige Velvillie for sine Medmennesker. Han var ogsaa forgudet af hele Balletpersonalet, og det var dem en formelig Hjertesorg, da han maatte opgive dette Embede for at overtage Posten som 1ste Kapelmester.

Det var ikke alene som Komponist og Embedsbroder, at Fader skattede Paulli, men ogsaa som Omgangsven og ikke mindst som Reisefælle, baade paa Kunst- og Lystreiser. Paullis Venskab for Fader kom mig i høi Grad tilgode; thi da min Familie havde stadig Bolig paa Fredensborg, og jeg selvfølgelig maatte opholde mig i Kjøbenhavn under Saisonen, saa aabnede Paullis deres Hjem for mig, og jeg tilbragte der 16 lykkelige Aar, behandlet af hele Familien med en Omhu og Kjærlighed, som om jeg havde hørt til deres Nærmeste.

Paullis Hustru var et af de hundelskeligste Mennesker, jeg nogensinde har kjendt; men for Fremmede var hun ikke særlig tilgængelig, da hun saae meget alvorlig, næsten streng ud. Fader var hendes ivrige og hengivne Beundrer, og da der en Gang blev sagt om hende, at hun saae for uvenlig ud, saa foer Fader op: «Ja, jeg tilstaaer, at hun mangler Mimiken; men det er ogsaa hendes eneste Mangel.»

Der herskede en sjelden Harmoni i Paullis Hjem, og da Familien kun bestod af 4 Personer, kaldte Fader dem stadig «den Paulliske Kvartet»; en Gang, da de to Døttre var bortreiste, og Fader i høi Grad savnede Husets Ungdom, udbrød han: «Hvor er her dog tomt efter de to Violiner,» hvortil Paulli svarede: «Maa jeg have mig frabedt, at Du kalder min Kone og mig for et Par gamle «Basser».

Om Sommeren boede Paullis i mange Aar paa Fredensborg, og da kunde man have sammenlignet os med et helt brusende Orchester, saaledes som vi i Forening morede os, tourede omkring i Egnen, musicerede og nød vore Ferier, som om vi Alle endnu var Skolebørn.

Til Balletten «Cort Adeler» skrev Heise en overordentlig smuk og karakteristisk Musik, og at han gjorde det med Liv og Lyst, seer man af føl-

gende Udtog af Breve, som han tilskrev Fader fra Italien.

Rom, 4de April 1869.

— — «Deres nye Balletprogram forekommer mig fortræffeligt; «Cort Adeler» vil vistnok komme til at gjøre megen Virkning og blive en af Deres bedste Balletter; — havde vi blot en god Musik til den! — Jeg vil med stor Fornøielse forsøge at komponere Musiken dertil. Det hele Tilsnit af «Cort Adeler» er saa dramatisk, at det kun kan være en reen Fornøielse for en Komponist at give sig i Lav dermed. Det er jo næsten en Opera — «sans paroles»; men just derfor burde det ogsaa være meget udtryksfuld og talende Musik — jeg skal gjøre det saa godt, jeg kan. Jeg antager, at De efter de første Forsøg, snart vil see, om De kan arbeide med mig eller ikke og saa maa De blot sige mig det rentud og «senza complimenti».

— — — — — — — — — — — — — — — — —

— — Før jeg har talt rigtig med Dem, vil jeg dog ikke begynde paa at «digte» Musiken; men jeg skal tænke jevnlig paa den. Jeg har saamænd allerede anskaffet mig en Samling af venetianske Folkesange, for at blive mere fortrolig med den fornødne Colorit.» — — —

Deres ærbødigst hengivne
P. Heise.

Rom, 22de Mai 1869.

Kjære Herr Bournonville!

Det var mig meget behageligt at modtage Deres musikalske Udkast; jeg havde just begyndt paa egen Haand at gjøre et lignende, og det morede mig at see, at der i det Væsentlige var Overensstemmelse mellem os. — Jeg har nu skizzeret en Musik til de 4 første Scener, for at vi kan have noget at tale om, naar vi mødes. Det forstaaer sig, at jeg saavidt mulig ganske vil rette mig efter Dem. Det kan vel nok stundom have sin Vanskelighed at beregne Tidslængderne rigtig; jeg er vist let udsat for at skrive lidt for langt; men saa skjærer vi bort, «senza ceremonie»; det kommer vi nok ud af; jeg stoler ganske paa Deres grundmurede Erfaring og sikkre Øie og Øre. — — —

Col piu gran rispetto mio,
Suo servo affezionato,
P. Heise.

Fader pleiede altid at læse sine Balletprogrammer for mig, saasnart han havde nedskrevet dem, og det hørte til mine store Glæder; men han holdt ikke af at blive forstyrret under Læsningen, om han end tog det med mere Anstand end H. C. Andersen, der næsten rasede over en Afbrydelse. Da Fader netop havde begyndt Oplæsningen af «Cort Adeler», kom en Dame for at gjøre mig Visit. Fader kjendte hende ikke, og med temmelig

mørk Mine samlede han sit Manuskript og vilde gaae; men jeg fik ham standset, da jeg sagde: «Denne Fru B. er født Baronesse Adeler og nedstammer i lige Linie fra Cort Sivertsen Adeler. Lad hende høre med!» — Der blev Glæde paa begge Sider, og jeg troer ikke, at Fader nogensinde har havt en mere begeistret Tilhørerinde. Med den inderligste Taknemlighed mindedes hun bestandig denne Time, hvor hun mente at have faaet et Indblik i Kunstens Helligdom, stort og rigt som aldrig før.

Baade Hartmann, Heise og mange flere var henrykte over Programmet til «Cort Adeler», og Balletten gjorde ogsaa megen Lykke ved Opførelsen; men den holdt sig ikke paa Repertoiret, og Fader forklarede meget gemytligt Grunden dertil: «Det er, fordi de Elskende ikke faaer hinanden til Slutningen; Publikum er nu en Gang vant til, at mine Balletter ender med lykkelig Kjærlighed.»

Maaskee husker jeg ikke alle Faders musikalske Medarbeidere; men jeg veed, at han satte stor Pris paa den senere Ballet-Repetitør, Koncertmester Wilhelm Holm, og Fader var glad over C. C. Møllers Melodier i «Fra Siberien til Moskow», hvori findes mange smukke og karakteristiske Ting.

Tilsidst nævner jeg H. C. Lumbye, der vel aldrig skrev Musik til en hel Ballet, men som Fader fordetmeste valgte til at komponere Finalerne, da Ingen eiede «Fut, Fyr og Flamme» i

den Grad som Lumbye; deri maatte de andre Komponister finde sig. Finalen i «Napoli» er saaledes af Lumbye; han skrev ogsaa den deilige Musik til Indianerdandsen i «Fjernt fra Danmark», til «Polka militaire», og meget andet.

Gamle Lumbye paastod altid, at Fader var den første, der havde opdaget og paaskjønnet hans Talent, og naar han fra sin Dirigentplads i Tivolis Koncertsal, blot saae et Glimt af Fader, saa gav han Signal til Orchestret, som derpaa intonerede hans bekjendte Galop, «Salut for August Bournonville».

VII.

Min Faders Forhold til Pressen havde, navnlig i de senere Aar af hans lange Kunstnerbane, antaget et helt gemytligt og fornøieligt Præg. Han var ungdommelig nok til at glæde sig over en rosende Anmeldelse af hans Arbeider, — især hvis den var godt skrevet; men selv den strengeste Dadel fik ham ikke til at forandre én Tøddel i sine Kompositioner. I det daglige Liv og naar det gjaldt Smaating, var Fader det føieligste Menneske af Verden; men i Kunsten fulgte han udelukkende sin Overbevisning, og den kunde ikke rokkes. Fader vilde aldeles ikke indrømme, at Kunstnere skulde være mere ømfindtlige ligeoverfor Kritik, end ethvert andet Menneske i hvilkensomhelst Livsstilling. Han har en Gang skrevet, (i en Afhandling om Kritik): «Rekruten, Læredrengen og Skolediciplen er nødsagede til, uden Knurren at taale den strenge Kritik; men allerede Stuepigen surmuler derved, og Kokkepigen er strax færdig til

at lægge Sleven fra sig og «sige op». — I sit «Theaterliv» siger han: «Vi maae dog alle tilstaae, at en nogenlunde fortjent Ros volder os en ubetinget Fornoielse, medens endog den mildeste Kritik smager os som Medicin, — nyttig og sund, men aldrig rigtig behagelig.» Senere tilføier han: «Det vilde være Hykleri af mig, hvis jeg erklærede mig ligegyldig for Ros og Dadel. Et motiveret Bifald er mig til stor Opmuntring; men paa den anden Side har jeg aldrig baaret Nag til Kritiken, om den endog stundom har været haard og ubillig, naar den blot har været ærlig og ikke tjent til Værktøi for Charlatanisme og smaalige Kabaler.»

Fader kunde stundom være ret glad over Angreb, fordi de skaffede ham en kjærkommen Leilighed til at fremsætte sine egne kunstneriske Anskuelser og maaskee derved klare Andres Begreber om Sagen. Han var ikke blind for, at en ubillig Kritik nok kunde skade et Kunstværk, — dog kun for en kort Tid; alt, hvad der havde virkelig Værd, maatte kunne gaae uskadt gjennem en saadan Skjærsild. I det hele tiltroede Fader ikke Kunstanmeldelser nogen lang Levetid; da jeg en Gang var bleven meget haardt og, som jeg syntes, uretfærdigt kritiseret, trøstede jeg mig med, at om et Aar var den Artikel vistnok helt glemt; Fader brast i Latter: «Om et Aar siger Du! om 14 Dage er der ikke en eneste Sjæl, der husker den, uden Du selv og maaskee han, der har skrevet den.» Ligeledes

paastod Fader, at ufortjente Lovtaler aldrig kunde gavne; de formaaede ikke en Gang at skaffe fuldt Hus i Theatret. Bifald og Mishagsyttringer, Ros og Dadel kunde hidrøre fra Partier; men Partierne var aldrig store nok til at fylde hele Tilskuerpladsen; og rigtig tomt Hus ansees ved Theatret som en uimodsigelig Fiasco, enten det nu gjælder en Forfatter eller en optrædende Kunstner.

Naar Fader i de senere Aar havde fuldendt en Ballet, sagde han: «Nu har jeg gjort mit Arbeide efter bedste Evne og med Kjærlighed og Omhu; nu hverken kan eller vil jeg forandre noget deri; men for det Tilfælde, at jeg skulde være dum nok til at ærgre mig, saa læser jeg ikke en eneste Avis i en hel Uge efter den første Forestilling.» Vi andre læste saa Bladene høit for ham i den Tid og sprang pligtskyldigst alle Theateranmeldelser over.

I sin Ungdom saae Fader imidlertid ikke altid saa roligt og fornøieligt paa Sagen; derom vidner en Strid, han havde med Forfatteren, M. Goldschmidt, (den Gang Redaktør af «Nord og Syd») i Anledning af en Kritik over Balletten «Psyche». Fader havde altid sat stor Pris paa Goldschmidt og moret sig kosteligt, endog over hans Vittigheder i «Korsaren», skjøndt disse af og til gik ud over Fader selv. I Almindelighed brød Fader sig meget lidt om den Kritik, der ramte ham personlig; det er en bekjendt Sag, at han aldrig har gjort et

Skridt for at vinde Pressens Gunst, hverken hertillands eller i Udlandet, hvor det dog var Skik og Brug blandt hans Kunstfæller; men naar det gjaldt hans Kunstretning eller hans Personale, saa blev han «Fyr og Flamme» og tog til Gjenmæle, meget skarpt i de unge Dage, roligt og elskværdigt i de modnere Aar.

Jeg erindrer fra min Ungdom (1849–50) at Goldschmidt var en hyppig Gjæst i vort Hjem. Havde jeg været lidt mindre «grøn», vilde jeg vist have havt stor Glæde af hans livlige Samtaler med Fader; nu derimod var jeg egentlig kun forbauset, snart over hans uhyre skarpe Udtalelser, snart over hans mærkelige Naivetet; han yttrede f. Ex. i et temmelig stort Selskab, at han slet ikke kunde taale Kritik, naar den gik ud over ham selv.

Med Ungdommens forvirrede Begreber om Alder, ansaae jeg Goldschmidt for en gammel Mand, skjøndt han ikke var meget over 30 Aar, og jeg var som himmelfalden af Forundring, ved paa vore Baller at see ham juble af Glæde som en 17-Aars Yngling og dandse med Liv og Sjæl, skjøndt han var en ualmindelig daarlig Dandser, — altid ude af Takt. En Gang hørte jeg ham spørge, om det var Vals eller Gallopade, der blev spillet. Alle brast i Latter, og en ung, musikalsk Dame spurgte ham, om han maaskee ogsaa gav sig af med at kritisere Musik.

Hvorvidt Goldschmidt egentlig yndede Balletten, veed jeg ikke; men det er vist, at han holdt overordentlig meget af Fader personlig; han skal have yttret: «Hvis jeg var Kvinde, saa vilde jeg være forelsket i Bournonville.» — Jeg mindes, at han meget ofte talte med Fader om religiøse Emner, og at han fremsatte saa udpræget, kristelige Anskuelser, saa at Fader spurgte ham, hvorfor han ikke gik over til vor Tro. Han svarede: «Egentlig er jeg Kristen; jeg elsker Kristus; men jeg lader mig aldrig døbe; thi jeg vil begraves paa den Kirkegaard, hvor min Fader hviler.»

I 1850 opførtes Faders Ballet «Psyche» for første Gang, og den lod til at gjøre Lykke; navnlig blev Tableauerne meget livlig applauderet. Af Fortalen til Programmet kan man see, hvor høit Fader havde stillet sit Maal, og hvor oprigtigt han stræbte at naae det. At Udfaldet af hans Bestræbelser ikke ganske har tilfredsstillet ham selv, kan man læse i 2den Del af hans «Theaterliv». Uden denne Skuffelse vilde Fader vel neppe have følt sig saa forfærdelig ilde berørt af Goldschmidts Kritik over Balletten, (i «Nord og Syd») da den, idetmindste nu, saa mange Aar efter, hverken forekommer En ubillig eller synderlig nedsættende. Imidlertid lader det til, at Faders sydlandske Blod var kommet i Kog, og at han havde sendt Goldschmidt «une lettre foudroyante». Desværre eier jeg ikke Faders Breve; men af Goldschmidts Svar kan man see, at

Fader ikke har sparet paa «Fortissimo-Udtryk». Jeg meddeler her Uddrag af Goldschmidts Breve, da de giver et saa smukt og værdigt Billed af ham, at de nok kan have Interesse for Publikum.

24de Mai 1850.

Høistærede Herr Balletmester!

Det er ganske vist, at havde jeg kunnet udtale min Mening om Balletten «Psyche» uden at saare Dem, saa havde jeg gjort det; men det kunde ikke undgaaes, naar jeg vilde være min Overbevisning tro. Istedetfor at antage, at jeg har udtalt min Overbevisning, istedetfor at lægge Mærke til en Anskuelse, der blev fremsat af en baade Dem og Balletten hjertelig hengiven Ven, istedetfor at søge det Punkt, hvorfra jeg dog mulig kunde have Ret, — hvis ikke Balletmester Bournonville er ufeilbar som Vorherre selv, — istedetfor alt dette har De søgt at udgrunde Aarsager til Kritikens Tilblivelse, — ydre Aarsager, tilfældige Aarsager, smaalige Aarsager osv.: Velan, jeg svarer da herpaa.

1) Jeg skulde være blevet paavirket af Deres Fjender. — Jeg kjender Ingen, som er Deres Fjende. I nogle Kredse, hvor jeg har den Ære at blive modtaget med Velvillie, har man undertiden yttret sig imod mine gjentagne Lovtaler over Dem og ment, at jeg var forelsket i Dem. Jeg har da søgt at motivere mine Anskuelser, og det er stedse lykkedes mig at faae Samtalen endt med den Aner-

kjendelse: «Ja, Bournonville er unægtelig en høit begavet Mand.» — Jeg kommer ikke i nogen Kreds, hvis Gunst jeg kunde vinde ved den Feighed at fornægte mig selv og angribe Dem, uden indre Tilskyndelse. Jeg beder bemærket, at De egentlig i Deres Brev har beskyldt mig for en saadan Feighed. — 2) Jeg skulde være sygelig stemt. Vistnok har jeg sagt, at jeg undertiden led af Hovedpine, Trykken for Brystet osv. Men, Høistærede, har jeg nogensinde givet Dem Anledning til at troe, at jeg skriver, naar jeg føler mig upasselig, at jeg gjør Forsøg paa at udarbeide noget, naar jeg ikke er sund, glad, sikker paa mig selv, i Fred med Verden og mit Indre. Naar har et Ord eller en Handling fra min Side givet Dem Ret til at mene eller udtale, at jeg ikke bærer Agtelse for den Kunst, til hvilken mit Liv er helliget, saa at jeg skulde udøve den letsindig. Tvertimod, synes mig, foreligger Beviser paa, at naar jeg ikke føler mig vel, saa skriver jeg ikke, saa udkommer intet Nummer af «Nord og Syd». — Dog, jeg føler, at vi begge er nærved at blive latterlige ved at diskutere dette Punkt. De har altsaa beskyldt mig for at skrive i en sygelig Tilstand. — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — —

— — — — — — — — — — — — — — — — —

Jeg kan forsikkre Dem, at jeg aldrig væbner mig med andet end min Overbevisning, og at jeg ærlig bringer Gjenstanden for min Kritik frem for Ide-

alet. Jeg tiltroer mig heller ikke nogen Autoritets-Indflydelse, saa at jeg skulde lege med min Dom. Jeg troer ikke, at Nogen siger: «Det er saa; thi Goldschmidt har sagt det; men jeg troer, at den Indflydelse, jeg mulig har, staaer og falder med min Ærlighed og Sanddruhed. Hver ny Afhandling, Kritik osv. er for mig en ny Kamp. Publikums (ɔ: enkelte dygtige Mænds) veloverveiede Bifald er mig en ny Seier; endnu er jeg ikke kommen saa vidt, at jeg troer at kunne hvile paa mine Laurbær. Jeg kunde maaskee tilføie, at min Kjærlighed til Kunst og Poesi hverken er fra idag eller igaar, at jeg har arbeidet og stridt og strider endnu, og at man ikke faaer Kræfter til en saadan Maade at leve paa, uden igjennem Tro paa og Begejstring for noget ophøiet. Men her kaster De mig en Beskyldning i Veien; De siger atter og atter, at jeg ikke har Hjerte, ikke Følelse og desl. Gid Papiret kunde bringe Dem mit Smil til Svar herpaa. Imidlertid, der er heri tilsigtet at saare mig, at sige mig en Ubehagelighed, og De vil maaskee mindes, Høistærede, at det er 2den Gang! Skulde en Yttring herom 3die Gang lyde til mig fra Dem, saa modtager jeg den som en Opfordring til at gjøre Gjengjæld. De maa nu kaste Handsken, hvis De vil.

Blandt de mange mindre Beskyldninger, eller hvad jeg skal kalde dem, er ogsaa den, at De er Gartneren, og jeg er Vandreren, der nedtræder

Deres Blomster. Nei, i Sandhed, jeg træder ikke Deres Blomster ned, men med stor Umage luger jeg i Haven, og for de udødelige Guder vil jeg forsvare, at jeg har forsøgt at bortluge «Psyche»; (her blev min Stil lidt højtravende). Men jeg kan see af Deres Skrivelse, at De egentlig slet ikke har læst min Kritik; thi hele Tonen ligger paa, at de skjønne, græske Tanker, der her dandser skjønne, moderne Dandse, ved Sammenblandingen bliver uskjønne. Læg dog lidt Mærke til den Kunstregel, jeg i den Anledning har udviklet. Og jeg vil nu dristig, for Kunstens Skyld, tilføie den Bøn: Lad det græske (antike) Stof ligge; det er aldeles ingen Fornærmelse for Dem at sige, at De ikke ret kan magte det. De er en fransk Nordbo, Deres Terræn er det moderne Liv med dets Sindsbevægelser, Udtryk, Karakterer; Balletten har i det hele samme Retning, og læg Mærke til den moderne Musik, saa vil De overbevise Dem om, at den ikke kan følge det antike Stof og hvad dette gjemmer. Har De hørt Musiken til «Antigone»? Der har en genial Mand ogsaa gjort et frugtesløst Forsøg. Jeg beder Dem f. Ex. lægge Mærke til Bakkhoshymnen; hvis De kjender den antike Bakkhos, da vil De sige, at saaledes er han aldrig blevet besunget, og saaledes kan han ikke værdig besynges.

Resultatet af alt det foregaaende er, at De har villet tilføie mig lidt Krænkelse. Jeg modtager ikke

Stødet, men undviger det saa vidt muligt. Jeg er ikke irriteret og glemmer gjerne alt, fordi jeg har været Deres Gjæst; jeg har brudt Brød med Dem, og De skal udfordre mig endnu en Gang, for at Gjæstevenskabet fra min Side skal være hævet. At De ikke vilde kunne ønske at see mig oftere, vidste jeg, da jeg havde skrevet min Kritik; men vær sikker paa, jeg følte det som et smerteligt Tab, der forestod mig. Men det bør ikke være til Hinder for, at jeg nu, da jeg agter at reise bort en Stund, sender gode, lykkebringende Ønsker til Deres Hus.

Ærbødigst,

M. Goldschmidt.

At min varmhjertede, forsonligsindede Fader strax maa være gaaet i sig selv og have mildnet sin Udtryksmaade, — uden derfor at opgive sin Mening, — seer man af Goldschmidts 2det Brev, skrevet et Par Dage senere.

27. Mai 1890.

Høistærede Herr Balletmester!

Nu tror jeg, at vor lille Diskussion er ført til en værdig Ende, og jeg takker Dem for Deres sidste Skrivelse. Gjerne vilde jeg nu gaae ind paa den egentlige Debat, nemlig bestemt at opstille Ballettens Begreb, paavise dens Kræfter og dens Grændser, — naturligvis fra mit Synspunkt, — og

jeg kunde ønske at tilføie en Mængde Bemærkninger om den antike Skjønhed og dens Forhold til Nutidens Bevidsthed; men, Høistærede, jeg er ifærd med at ordne mine Anliggender før Afreisen og maa desaarsag for Øieblikket opgive Behandlingen af høiere, interessante Emner. Dog, det skal ikke blive glemt. Jeg kan derimod ikke undlade at bemærke, at jeg ved Udtrykket «fransk Nordbo» aldeles ikke har tænkt paa Nationalitet, men kun villet betegne Deres Sinds Livlighed og Bevægelighed, Deres vexlende Stemninger og Følelser, Egenskaber, der i høi Grad udmærker Dem som Komponist eller Digter. Her har jeg fundet Deres Force, og jeg tror, De gjør Uret i at forlade dette Terræn, (f. E. «Napoli», «Faust», «Conservatoriet» osv. osv.) Disse Exempler vidner ogsaa om, at Balletten slet ikke har nogen Nød. Men jeg maa slutte og vender da tilbage til den Tanke, hvormed jeg begyndte Skrivelsen, nemlig at udtrykke min Glæde over den venlige Stemning, som atter er tilveiebragt. Gid De nu blot af ganske Hjerte maa være overbevist om, at jeg mener det ærligt og godt med Kunsten, og at, naar jeg angriber eller dadler et Kunstværk, tror jeg altid at gjøre det i Kunstens Interesse. Nær denne Tro om mig; jeg, fra min Side, skal aldrig ophøre at ansee Dem som en «vrai artiste» eller «âme d'artiste». Vil De blot en Gang imellem høre paa mine velsindede Bemærkninger; — jeg skal altid være beredt til at agte

Deres Kunstnerbestræbelser. Paa den Maade kan De og jeg jo gjøre den danske Poesi Nytte, og det er dog Hovedsagen. — En venlig Afskedshilsen til Dem og hele Deres Hus fra

Deres

M. Goldschmidt.

Heldigvis endte denne Strid med fuldstændig Forsoning. Venskabet forblev uforandret, og Omgangen ophørte først, da mine Forældre i adskillige Aar levede i Udlandet og senere flyttede til Fredensborg. Fader var altid en oprigtig Beundrer af Goldschmidt som Forfatter, og naarsomhelst de mødtes, var begge henrykte ved Gjensynet.

I 2den Del af Faders «Theaterliv», hvor han omtaler Balletten «Psyche», seer man, at han helt har glemt Uenigheden med Goldschmidt. Saa mange Aar efter betragter han baade Kompositionen og Udførelsen med anderledes uhildede Blikke. Han siger, at aldrig er noget Arbeide af den Art blevet udført med større Omhu, men han maatte med Smerte tilstaae, at det laa langt over hans Kræfter at bringe Grækenlands Blomstringstid tilbage i den mimiske Kunst, navnlig med de Midler, som den Gang stod til hans Raadighed. Balletten blev meget applauderet og oplevede en anselig Række Forestillinger; men Faders egentlige Hensigt strandede, dels paa Mangel af Personligheder, der blot tilnærmelsesvis kunde gjengive den legem-

lige Fuldkommenhed, som den antike Kunst og Mythen betinger, dels paa Umuligheden af at finde Kostumer, der kunde tilfredsstille baade Emnets og Dandsens Fordringer. Ogsaa Dekorationerne lod nok meget tilbage at ønske. Fader mente, at Amors Trylleslot nærmest lignede en hyggelig Villa paa Strandveien; han roser Helsteds Musik og Personalets samvittighedsfulde Udførelse af Rollerne, men ender med at sige: «Dog, hverken Kritiken eller Theaterkassen brød sig videre om at beholde denne Ballet paa Repertoiret; thi — sandt at sige — egentlig morsom synes den ikke at have været.»

Fader havde selv et meget aabent Blik for, hvorvidt hans Kompositioner passede til Tiden eller ei; han blev ofte anmodet om at gjenoptage sine Ungdomsarbeider; men det vilde han ikke, da han, som han sagde, fandt de fleste af dem altfor artige.

Saalænge «Korsaren» var til, — (længe efter at Goldschmidt havde forladt den) — var Fader stadig Gjenstand for dens Vittigheder; han lo deraf og paastod, at i «Korsaren» optraadte man fordetmeste i godt Selskab. Min Moder derimod var ikke ganske fri for at ærgre sig over disse Angreb. En Gang havde Fader overtalt en fattig Gjendøberfamilie til at lade deres 5-Aars gamle Barn døbe, og de havde givet deres Minde dertil, paa den Betingelse, at Fader vilde bære Barnet over Daaben.

Det lovede han; men da Moder hørte det, udbrød hun: «Herregud, saa kommer Du strax i «Korsaren». Lad mig gaa i Dit Sted; Ingen kjender mig.» — Moder stod altsaa Fadder til Barnet i Kirken og forærede det en Spiseskee i Faddergave. Et Par Dage efter leverede Fader et Exemplar af «Korsaren» til Moder, med de Ord: «Der seer Du, man undgaaer ikke sin Skæbne!» I Bladet var Fader afbildet, staaende paa eet Been, med et kolossalt Svøbelsebarn i den ene Haand og en ligesaa stor Spiseskee i den anden. —

Der var naturligvis blandt Pressens Repræsentanter enkelte Mænd, hvis Mening Fader satte stor Pris paa, — skjøndt han just ikke beilede til deres Ros, og om hvis ærlige Hensigt han aldrig nærede Tvivl; blandt dem var Bille, Chr. Molbech og Erik Bøgh. Denne sidste var altid en varm Forkæmper for Balletten, endog i Tider, hvor han stod temmelig ene paa Skandsen, og det maatte naturligvis i høi Grad tiltale Fader, der aldrig selv «fulgte med Strømmen». Af Faders Brevvexling med de ovennævnte Herrer kan man see, hvilken Agtelse, de gjensidig havde for hverandre, og hvilken god og oprigtig Tone, der herskede mellem dem, selv naar deres Meninger var helt forskellige. Af et Brev fra Dagbladets Redaktør, Bille, hidsætter jeg følgende Yttringer, der vistnok yderst sjelden bliver udtalt af en Kritiker ligeoverfor en

Kunstner. Fader havde nemlig skrevet og bevist, at Billes Opfattelse af en af Faders mindre Kompositioner var feilagtig. Bille skriver: — — «Imidlertid, — i Hovedsagen har De Ret og jeg Uret; det skylder jeg at sige Dem privat, og det skal jeg sige offentlig, saasnart en passende Leilighed dertil frembyder sig» — — —

Nedenstaaende Brev fra Prof. Chr. Molbech meddeler jeg uden Afkortelse, da det giver et tro Billed af denne lidt sære og indesluttede, men dog saa elskværdige Mand.

Kjøbenhavn, 17de Januar 1870.

Det glæder mig særdeles, høistærede Herr Balletmester, at De har optaget min korte Omtale af «Cort Adeler i Venedig» uden noget Spor af den Vrede eller Bitterhed, som en Anmelder destoværre ofte fremkalder, — men som jeg rigtignok aldrig har kunnet forstaae, at en Kunstner, der er sig sit eget og sit Arbeides Værd bevidst, kan føle ligeoverfor Udtalelser, der som oftest fødes idag for at døe imorgen. — Tro ikke andet, end at jeg, — hvor meget jeg end bestræber mig for, ikke blot at sige, hvad jeg anseer for Sandhed; — thi det gjør jeg altid, — men ogsaa for at sige det virkelig sande — baade veed, at jeg kan tage feil i mit Skjøn, og overhovedet erkjender, hvad den bevingede Kunst har at betyde i Sammenligning med den vingeløse Kritik. Dertil er der, — det

være sagt i al Beskedenhed, — for meget af en Kunstner i mig selv, skjøndt der ellers, Gud bedre det, kan være lidt nok. — Endskjøndt jeg altsaa hverken i det hele anseer mig for ufeilbar eller overhovedet, naar jeg skal være ærlig, lægger synderlig Vægt paa den kritiske Virksomhed, som Omstændighederne har tvunget mig ind i, — er der dog i mit Forhold til Kunsten og Kunstværkerne noget, jeg staaer fast paa, et Punkt, med Hensyn til hvilket jeg ikke let indrømmer nogen Feiltagelse fra min Side: det er det æsthetiske Hovedindtryk. Jeg kan maaske være ufuldstændig eller endog uheldig i min Forklaring af dette Indtryk; — men paa Rigtigheden af mit Indtryk holder jeg fast til det yderste, idet jeg naturligvis erkjender at intet Indtryk er fuldkommen objektivt, men selv det klareste altid noget afhængigt af subjektiv Smag og Stemning. Ogsaa hvad Balletten «Cort Adeler» angaaer, forsvarer jeg mit Indtryk til det yderste, og — oprigtig talt, — tror jeg heller ikke, at jeg i dette Tilfælde vil kunne opgive noget af min flygtige Motivering. Dette er det mig imidlertid umuligt i Aften at diskutere skriftlig. Jeg forbeholder mig, naar jeg en Gang har den Fornøielse at tale personlig med Dem, at komme tilbage til denne Sag. — Med Hensyn til «Takt»-Spørgsmaalet tror jeg derimod gjerne, at De har Ret; men det træffer sig saa heldigt, at jeg paa samme Tid ikke har Uret; thi den lille Slutningspassus er tilføiet bag-

efter, ikke af mig, umusikalske Stakkel, men — underlig nok! — af Dagbladets musikalske Anmelder. — Idet jeg til Slutning takker Dem, Herr Balletmester, for Deres ligefremme, og hvad jeg i høi Grad paaskjønner, personlig velvillige Henvendelse, bringer jeg Dem tillige min Tak for det meget, der ogsaa i «Cort Adeler» har glædet min Sands og mit Øie. —

Med udmærket Høiagtelse og Hengivenhed,

ærbødigst,

Chr. Molbech.

Trods Faders mangeaarige Erfaring — vilde han dog aldrig rigtig tro, — (eller han glemte det maaske fra den ene Gang til den anden) — at en uretfærdig Kritik kunde være fremkaldt af ond Villie. Endnu som ældre Mand skriver han: «Der var en Tid, da jeg betragtede Kritikens ofte ubillige Strenghed som rettet mod min ringe Person eller idetmindste mod den Kunst jeg dyrkede; men jeg har senere hen vundet den Erfaring, at de umodne Domme tildels hidrører fra den Omstændighed, at en Ballet, ligesaa lidt som en Musik, fuldstændig kan opfattes ved en eneste, og det endda en første Forestilling.»

Denne Anskuelse gav sig et næsten naivt Udslag, da Balletten «Thrymskviden» skulde opføres. Fader mente, at et saa stort Arbeide var særlig vanskeligt at opfatte paa en eneste Gang, og han anede ikke,

at et helt Uveir af Fordomme var færdigt til at bryde løs, endog før Forestillingen. I den ærligste, bedste Hensigt anmodede han Theaterbestyrelsen om at tilstaae Theateranmelderne Adgang til Generalprøven. Faders Anmodning blev imidlertid afslaaet, og i den Anledning modtog han en Slags «Lykønsknings»-Skrivelse fra Erik Bøgh. Dette Brev er ubeskrivelig vittigt og morsomt; men heldigvis er det ikke mere tidssvarende. Jeg nævner kun Slutningen, der lyder saaledes:

«— — — — Jeg vilde endog ønske, at Programmet ikke var faldet i Hænderne paa Anmelderne, før deres Syn og Hørelse havde overbevist dem om, at det var udførligt. Jeg tør bande paa, at der allerede er flere end En, der har faaet Midgaardsormen galt i Halsen.

Med alle gode Ønsker,

Deres

Erik Bøgh.»

Han havde Ret; der var virkelig mange, som havde faaet «Midgaardsormen galt i Halsen,» længe før Ballettens Opførelse; Kritiken burde dog helst komme efter, og ikke før Forestillingen. Mærkelig nok havde Pressens Ramaskrig ingen Indflydelse paa Publikum ved denne Leilighed. «Thrymskviden» opførtes 25 Gange itræk for udsolgt Hus i Løbet af et Par Maaneder, — noget som den Gang

var uhørt ved vort Theater. Det var en virkelig Seir for Fader og hans Kunst. Theaterkassen florerede, og for Theatersjoverne (som de i den Tid kaldtes) var det en sand Guldalder. Jeg havde selv en morsom Scene hos en af disse Billet-Grosserere i lille Kongensgade. Jeg var gaaet derhen med nogle Venner, der absolut skulde have Billetter, netop til den Aften. Manden kjendte mig ikke, og da han forlangte en aldeles ublu Betaling, og jeg sagde, at «saa var det ikke værd,» — har han vel misforstaaet mig; thi han raabte op, «at man kunde rigtignok mærke, den Dame snakkede om Noget, hun ikke havde mindste Forstand paa; en saadan Ballet fandtes der neppe Mage til i Verden;» og formodentlig for at udvikle mine mangelfulde Begreber, slog han betydelig af paa Prisen; mine Ledsagere var næsten kvalte af undertrykt Latter.

Fader indrømmer selv, («Theaterliv» 3die Del) at der i Sujettet til «Thrymskviden» var mere end een tung Steen, han ikke mægtede at løfte; men han tilføier: «Efter flere Aars Forløb, naar Digteren ikke ganske er hildet i Egenkjærlighedens Taageslør, kan han ved at gjennemsee sit Arbeide, vel nogenlunde skjønne, om det er mere eller mindre vellykket; og naar jeg derfor mindes den glimrende Triumf, som «Thrymskviden» feirede, smigrer jeg mig med, at den saavel fra min som fra Hartmanns Side ikke er ganske ufortjent.»

En mundtlig Kritik morede Fader i høi Grad; det var ved en af de første Opførelser af «Thrymskviden», hvor en lille Pige, — i 1ste Etage, — fulgte Balletten med dyb og taus Opmærksomhed; men i det Øieblik, da Loke forvandles til en Slange, raabte hun himmelhøit: «Det er galt! han skal blive en Lax!» — Hun kunde jo ikke vide, at dette var en Indrømmelse til «Scenens Krav.»

Endnu, et Kvart-Aarhundrede efter Faders Død, opføres denne omstridte Ballet, — desværre i meget forkortet Skikkelse; endnu faaer den en smuk Udførelse, — navnlig er Hans Becks Fremstilling af Loke et sandt Mesterværk, — og endnu formaaer den at gribe og fængsle vort Publikum.

Jeg slutter nu dette Afsnit med at anføre en af Faders seneste Yttringer om Kritiken, (skrevet 1877) «Man maa ikke tro, at jeg, i Lighed med saa mange andre Kunstnere og Digtere, ønsker at Kritiken sad paa Bloksbjerg; tvertimod, jeg anseer den for ligesaa nødvendig for Kunsten, som Skyggen for Legemet; men naar man overveier den Tid og Anstrengelse, der hører til at frembringe et hvilketsomhelst Kunstværk, turde man vel bede hine Aristarker, der dømmer uden Appel, om et nærmere Gjennemsyn og lidt mindre Hastværk ved Dommens Afsigelse.»

VIII.

Hvad min Fader har udrettet til Kunstens Fremme i de mange Aar, han har virket ved det kgl. danske Theater, det er en bekjendt Sag. Derimod har jeg oftere hørt ganske feilagtige Opfattelser af hans Stilling i Stockholm (i Aarene 1861—64). Dels har man antaget, at han der hovedsagelig var engageret som Balletmester, og i det Tilfælde vilde hans Mission ganske vist have været helt mislykket; dels har man troet, at han forlod sit Embede i Stockholm paa Grund af Uenighed med den derværende Theaterbestyrelse; dette er en komplet Misforstaaelse. Faders Engagement lød kun paa 3 Aar, og han følte sig utilbøielig til at forlænge det ud over den Tid, blot fordi han ikke troede at kunne gjennemføre alle de Reformer, han fandt ønskelige. Fader var engageret som Intendent, en Stilling, der svarer til 2den Direktør, eller som man jo ogsaa har kaldt det her «Kommiteret»; han stod kun under Theaterchefen. Med

denne kom Fader meget godt overens, og hos Personalet mødte han stor Velvillie og Tillid, om der end i Begyndelsen yttrede sig nogen Misfornøielse med, at en Fremmed skulde indtage denne overordnede Plads ved Nationalscenen. I sit «Theaterliv» skriver Fader om Chefen, Baron Stedingh: «I alle personlige Forhold var det umuligt at have en humanere og noblere Chef, end Baron Stedingh var det for mig.» — At Chefen ved flere Leiligheder viste Svaghed og Vaklen, er en afgjort Sag, og i Modsætning dertil kom Faders Energi maaske til at træde lidt for voldsomt frem. Imidlertid siger Fader dog: «Næstefter min uforglemmelige Levetzau, har jeg ikke kjendt nogen Theaterdirektør med et saa behageligt Væsen som Stedingh.»

Der var Arbeide nok for Fader at tage fat paa. Prøverne, især for Skuespillets Vedkommende, behandledes med en Ligegyldighed og Forsømmelighed, som man knap gjør sig en Forestilling om. Fader paastod, at det næsten var blevet til Hævd, at jo talentfuldere en Skuespiller ansaae sig for at være, desto skjødesløsere optraadte han paa Prøverne, men forbeholdt sig at overraske sine Kolleger ved den første Forestilling. Denne Uskik kunde Fader aldeles ikke finde sig i; han erklærede, at Skuespilkunsten umulig kunde være den eneste Kunst, hvor Mesterskabet erhvervedes uden Øvelse; han vidste af Erfaring, at først naar en

Rolle, ved gjentagne Forestillinger er blevet indspillet, kommer dens Nuancer rigtig frem, og han fremhævede, at deres Methode var særlig forkastelig i Stockholm, hvor «talscenen» længe havde været Publikums Stedbarn, og hvor man risikerer, — da der intet Abonnement findes, — at Skuespillene kun opføres ganske faa Gange. Han mødte vel endel Modstand i Begyndelsen; men det varede ikke længe, før de første Kunstnere indsaae Gavnligheden af hans Methode, og saa fulgte de Andre snart efter. Han forlangte ogsaa, at Generalprøver skulde opføres i Kostume, med Dekorationer og fuld Belysning, ganske som en virkelig Forestilling, og han havde den Tilfredsstillelse, at ikke alene Operaen glimrede ved sit Ensemble, men det reciterende Skuespil kom endelig til at indtage en Plads i Publikums Yndest, som det ikke før havde eiet, og som det nu ærlig fortjente. Jeg har senere hørt svenske Kunstnere tale med Begeistring om de fornøielige og interessante Prøver under Faders aandfulde Instruktion.

Da Fader havde en Jernsundhed og en vidunderlig Arbeidslethed, kunde han ikke altid beregne Andres Kræfter, og han har vel nok af og til forlangt lidt for ihærdigt Arbeide af Kunstnerne, der jo slet ikke var vante til Overanstrengelse. En Dag, da Fader, efter en temmelig lang Formiddagsprøve, tilsagde Personalet til en Gjentagelse af Prøven samme Eftermiddag, fremtraadte Skuespil-

lernes Nestor, den smukke, ridderlige gamle Nils Almlöf, og protesterede paa egne og Kollegers Vegne. «Kjære Bournonville,» sagde han, «forlang af Enhver blandt os alt det Arbeide, som eet flittigt og dygtigt Menneske kan præstere; men fordi Du har faaet «12-Mands Styrke», har vi andre jo ikke faaet den, og Du maa ikke fordre samme Kvantum Arbeide af os som af Dig selv.»

Fader morede sig kosteligt over denne Tilrettevisning, og han lagde sig den virkelig paa Hjerte.

At Fader var meget afholdt og blev dybt savnet ved Stockholms Theater, derom vidner en Mængde, baade mundtlige og skriftlige Udtalelser af hele Personalet, ligefra de største Kunstnere ned til Statisterne og Maskinfolkene. Paa Grund af Faders Retfærdighed, forenet med hans medfødte Høflighed, var han næsten forgudet af det underordnede Personale ved ethvert Theater, hvor han har arbeidet.

Næsten alle de svenske Skuespillere havde den Gang Tilbøielighed til falsk Pathos, og det var naturligvis en Plage for Fader, der ikke alene sværmede for det skjønne, men ogsaa for det sande i Kunsten. Uagtet han kjendte det svenske Sprog som en Indfødt, vilde han dog ikke direkte optræde som Læremester for svenske Skuespillere; men ved sine Samtaler og sine træffende Bemærkninger fik han en ikke ringe Indflydelse paa deres hele Spillemaade, og han siger selv: «Jeg tør ingen-

lunde tilskrive min Nærværelse nogen positiv Indflydelse; men at det naturlige i min Funktionstid har vundet Terræn, er et ligesaa sikkert som anerkjendt Faktum.» (Nedenstaaende Breve fra flere af Stockholms største Kunstnere viser, hvor godt de har forstaaet Faders ærlige Bestræbelser for deres og Theatrets Vel.)

Ved Faders Ansættelse som Intendent, havde der hersket stor Frygt for, at han skulde hæve Balletten paa de andre Kunstarters Bekostning; men underligt nok, saa var Balletten den eneste Kunstretning, som Fader omtrent maatte opgive at udrette noget for, da den var gaaet saa meget tilbage og havde antaget et fra Faders Anskuelser saa afvigende Præg, at han indsaae, det vilde være en Umulighed, navnlig paa saa kort en Tid, at kunne hæve den af dens Fornedrelse. — Faders udmærkede Elev, Solodandserinden, Fru Charlotte Tørner, havde forlængst taget sin Afsked; en fransk Balletmester, Martin, «lavede» den ene uskjønne og meningsløse Ballet efter den anden, og for dog at faae nogen «fornuftig Dands», (som Fader kalder det), indført paa Scenen, paatog Fader sig, uden Vederlag, at komponere og arrangere alle Dandse til Operaerne og de større Skuespil; han tilføier med Vemod: «Men det var ogsaa den eneste Glæde, jeg i Stockholm havde af «min gamla flamma.»

Sine allerivrigste Tilhængere vandt Fader blandt de svenske dramatiske Forfattere. Til hans store

Forundring bestod det kgl. Theaters Repertoire næsten udelukkende af franske og tydske Oversættelser, medens udmærkede nationale Værker hvilede i Ro paa Theater-Archivets Hylder, og medens de unge Forfattere knap havde Haab om at faae et eneste Arbeide antaget. Det blev nu en Hovedopgave for Fader at redde de nationale Skuespil fra Forglemmelse, og det første Arbeide, han satte i Scene, var Beskows herlige Tragedie, «Torkel Knutson», som i 30 samfulde Aar havde henligget uspillet. Den blev nu ypperlig udført, gjorde stormende Lykke, og af følgende Billet fra Beskow seer man, at Fader ved Iscenesættelsen ganske maa have grebet Forfatterens Tanke:

«De kjender jo den skjønne Mythe om Pygmalion, som vakte Liv i den døde Statue? Den randt mig i Hu ved Opførelsen af «Torkel Knutson», hvor jeg overraskedes ved at see de fortræffelig ordnede, bevægelige Billeder, som en oplivende Aand havde fremtryllet af de døde Skrifttegn. Jeg ønskede gjerne, at den nye Pygmalion selv skulde eie et Minde herom, og jeg har derfor tilladt mig at optegne Dagen paa medfølgende lille Skrivebordsgjenstand[1], som skal møde hans Blik, hver Gang han sætter sig til at arbeide. Jeg er over-

[1] Et Sølv-Skrivetøi, som Fader fra den Tid altid benyttede.

bevist om, at Blækhornet endnu gjemmer mangen «snille-skapelse», som kun venter paa hans Haand, for at træde frem i Lyset. — Med Høiagtelse og Hengivenhed,

Deres

Beskow.

Af andre originale Arbeider, som Fader satte i Scene, maa nævnes Börgesons «Erik den 14de», August Blanches «Engelbrecht och hans Dalkarlar», Iolins «Ung-Hanses dotter», og Franz Hedbergs «Dagen gryr». Hedberg var den Gang en ung og temmelig ubekjendt Forfatter; han havde vel skrevet nogle Vaudeviller og andre Smaating; men Ingen tænkte paa, at han besad Evner i Retning af det høiere Drama. Fader, som jo havde den lykkelige Gave, øieblikkelig at opdage Talentet i enhver Genre, erklærede strax, at efter hans Mening var den unge Hedberg kaldet til al blive Sverrigs mest nationale Skuespildigter. Fader fik hans historiske Skuespil «Dagen gryr» antaget til Opførelse, satte det selv i Scene med stor Omhu, fik Hedberg til at forkorte det betydeligt, — hvad næsten altid er nødvendigt med Ungdomsarbeider, — og Stykket gjorde overordentlig Lykke. Hedbergs Taknemlighed mod Fader var grændseløs; den var forresten blandet med lidt Samvittighedsnag, da han, komisk nok, var en af dem, der af misforstaaet Patriotisme, havde ivret allermest mod Faders Ansættelse. Han skriver i et af sine Breve,

efter at have omtalt det uerstattelige Savn, Fader har efterladt i Stockholm: «Her vil Du aldrig blive glemt, og i mit taknemlige Hjerte bevares Mindet af en Mand, som jeg en Gang i ungdommelig Iver ønskede langt bort fra vort Theater, og som jeg nu af dyb og mandig Overbevisning ønsker tilbage til os igjen.» — Senere kom Hedbergs Arbejder til at indtage en Hædersplads paa Repertoiret. Det var Fader, som foreslog ham at benytte det smukke Sagn om «Bengt Lagman og Sigrid den Fagre», og gjorde ham opmærksom paa de udmærkede Momenter til dramatisk Behandling, som det indeholdt. Hedberg blev henrykt over Ideen og skrev sit «Bröllloppet på Ulfåsa», som gjorde stormende Lykke og holdt sig meget længe paa Repertoiret. («Brylluppet paa Ulfsbjerg» er ogsaa gaaet ofte paa vort Nationaltheater og senere paa Dagmartheatret.)

Efter den første Opførelse i Stockholm skrev Hedberg til Fader: «Min broderlige Ven! Jeg skriver idag for at underrette Dig om, at vort Skuespil, «Bröllloppet på Ulfåsa» har gjort stormende Lykke. Jeg siger med Villie vort; thi jeg har ikke glemt, at det var Dig, som førte min Tanke til det herlige Emne, og er jeg Fader til Barnet, saa er Du, saa at sige, Faderens Forlover, og Du regnes altsaa med Rette til den Nyfødtes nærmeste Slægt.

Ja, min kjære Broder, jeg har den Glæde at kunne melde Dig en virkelig stor og ualmindelig Succes, baade hos Publikum og hos Kritiken, — —

et Held, der skal opmuntre mig til stadig Flid og Anspændelse af alle mine Evner; jeg haaber, Forsynet skal give mig Kraft til at retfærdiggjøre Dine gode Udtalelser om mig. — — Udførelsen er fortræffelig; Elmlund og Fru Hvasser som Bengt Lagman og Sigrid feirer glimrende og velfortjente Triumfer. Dahlqvist er en udmærket Birger Jarl. — — Skriv snart nogle Linier til Din hengivne Ven,

F. Hedberg.»

Digteren Bernhard v. Beskows Venskab for Fader var allerede af gammel Dato. Da Fader første Gang optraadte i Stockholm, (i Sommeren 1839) medbragte han følgende Skrivelse fra Oehlenschläger til Beskow.

«Min elskede Broder! Balletmester Bournonville, som reiser til Stockholm i disse Dage, har bedt mig om et Brev med til Dig, og jeg gjør det med største Fornøielse, — ja Taknemligheden driver mig endog dertil; thi han har til Opførelsen af mine Stykker vist mig sande Tjenester. Til «Olaf den Hellige» har han komponeret et uforligneligt Slag ved Stiklestad. «Aladdin» skylder ham, at den har bragt sit østerlandske Trylleri over paa Bræderne. Bournonville er en udmærket Kunstner, en stor Dandser. Fra lille af har jeg kjendt ham; han er opdraget med mine Stykker; han har som Dreng spillet Børnene i dem alle, «Erling» i «Hakon Jarl», «Giovanni» i «Corregio», den lille Hyrdedreng

etc. etc. Viis ham altsaa al den Godhed og Agtelse, Du kan! Jeg takker Dig derfor, som om det var bevist mig selv.» — —

Beskow opfyldte Oehlenschlägers Ønske bogstavelig og modtog Fader med en Venlighed og Gjæstfrihed, som om han virkelig havde været «Digterkongen» selv; og en Menneskealder efter, under Faders sidste Ophold i Stockholm, var han en hyppig og hædret Gjæst i Beskows Hjem, der var en Samlingsplads for alle Berømtheder paa Kunstens og Videnskabens Omraade. Efter Faders Hjemkomst stod han i stadig Brevvexling med Beskow.

Ogsaa i August Blanches hyggelige Ungkarlehjem tilbragte Fader mange glade og interessante Timer; man skulde see Blanche som Vært for ret at faae Indtryk af hans Elskværdighed; i store Selskaber var han som oftest meget stille.

Det svenske Publikums store Yndling, baade som Skuespiller og Forfatter, Johan Jolin, var ogsaa en af Faders kjæreste Omgangsvenner. Det eneste Punkt, der stundom kunde vække Uenighed mellem dem, var Faders Fordringer om Forkortelser i Jolins Arbeider; fordetmeste rettede han sig dog efter Faders Raad, og han ender et af sine «Stridsbreve» med følgende Ord: «Jag har inte Ditt snille; men hvad jag har fullt upp lika mycket som Du, kära vän, det är hjerta! och med hela värmen

från detta hjerta hälsar Dig och Dina den tillgifne vännen, Jo. Jo.[1]

Bestandig udtaler han, hvor dybt han og alle savner Faders kunstneriske Ledelse. «Ja, kära Bournonville,» siger han, «det går bakut med stora steg för vår kungliga teater, så i ästhetisk som i ekonomisk hänseende, sedan Du lemnade oss. —

— — — När något mer eller mindre anstötligt tilldrager sig å den så ofta ohelgade tiljan, (paa den saa ofte vanhelligede Scene), hviska vi oss emellan: «det der skulle Bournonville ha sett.» Du ser sålunda, att Du fortfarande lefver bland oss.» — Flere Gange har Jolin besøgt Fader i vort Hjem paa Fredensborg, og det blev sande Festdage for os alle.

Blandt de Kunstnere, der fortrinsvis interesserede Fader, var Karakterskuespilleren Edvard Swartz. Han var en vidunderlig smuk Mand, havde store dramatiske Evner og var Publikums erklærede Yndling; men hvis Nogen var kommen paa Afvei med Hensyn til Deklamation, saa var det ham. Det sagdes, at han aldrig havde havt eller villet have Instruktion; men han fattede en saadan Tillid til Fader, at han med Glæde modtog selv den strengeste Kritik af ham. Swartz' Udførelse af Hamlet, efter Faders Veiledning, beteg-

[1] Jolins Pseudonym.

nedes som et Mesterværk; han havde ogsaa alle de ydre Betingelser.

Endog efter Faders Bortreise henvendte Swartz sig oftere til ham med Anmodning om Raad. Saaledes skrev han, da Egmonts Rolle var blevet ham tildelt: «Idet jeg med Taknemlighed erindrer de fortræffelige Raad. jeg har modtaget af Dig, udbeder jeg mig, som Egmonts tilkommende Fremstiller, at Du, min geniale Ven, i Dit næste Brev vil nedskrive Dine Reflexioner over Frihedshelten og fremhæve de Punkter, som har størst Betydning. Maaske har Du endog seet forskjellige Kunstnere udføre denne Rolle og derved gjort Dine Iagttagelser. — — —

— — Ak, hvor jeg beklager, at det ikke mere er den svenske Scene, som høster Gavn af Din skabende Evne!» —

Ved den lyriske Scene havde Fader langt færre Vanskeligheder at bekæmpe end ved den dramatiske. De fleste Førsterangs-Sangere og Sangerinder havde besøgt Kjøbenhavn og vidste, at Fader i mange Aar havde været en udmærket Instruktør ved den danske Opera. Af det svenske Operapersonale blev han derfor modtaget med Glæde og med store Forventninger, der sandelig heller ikke blev skuffede. Med Faders nøie Kjendskab til

Opera-Kompositioner i alle Lande, med hans praktiske Greb paa at anvende Kunstnerne paa rette Plads og med hans sikkre Blik til at opdage unge, endnu ukjendte Talenter, lykkedes det ham at danne et Opera-Repertoire, hvis Værd og rige Afvexling forbausede baade Publikum og Personalet.

Operaens «Primadonna assoluta», Fru Louise Michaëli var, hvad Stemme og Sangkunst angaaer, vistnok en af de første i Europa; men hendes dramatiske Evner, og navnlig hendes Plastik, lod uendelig meget tilbage at ønske. Fader, der var begeistret over hendes eminente Musik-Talent, instruerede hende tidlig og silde, med sand Engle-Taalmodighed, — og fik da ogsaa den Kompliment af Alle, at Fru Miechaëlis Fremskridt i dramatisk Henseende grændsede til «Miraklet».

Jeg meddeler her et lille Udtog af et Brev fra den berømte Tenorist Oscar Arnoldson; det viser, hvormegen Tak han mente at skylde Fader, — og Taknemlighed er absolut ikke nogen ganske almindelig Dyd hos fêterede Kunstnere.

1867.

— — Jeg agter mig snart til Kjøbenhavn, der altid udøver sin gamle Tiltrækningskraft paa mig. Jeg længes især efter at gjensee min kjære Farbror og hans elskelige Familie. Den varme og inderlige Sympati, som jeg altid har næret for Dig, er for dyb og sand til, at Du nogensinde kunde tvivle

derom. Det Savn, Du har efterladt her, er ikke blevet erstattet i mit Hjerte, ligesaalidt som Din Plads ved det kgl. Theater er eller nogensinde kan blive udfyldt. Thi den Kunstner-Poesi, den Pietet for Kunstens høiere Love, den «gentleman»-agtige Maade, hvorpaa Du gjennemførte disse Love, kort sagt, alt det, som udmærkede Din Bestyrelse, det forsvandt ogsaa med Dig, og istedetfor August Bournonville har vi nu faaet «det upersonlige Begreb»[1]), der stadig mere og mere stikker Hovedet frem. Det kan derfor ikke undre Dig, at jeg, og Mange med mig, oprigtig savne Dig, kjære Farbror; thi naar «Snillet og den kunstneriske Smag» forlader Tronen, saa er det vanskeligt endog for «Fliden og den gode Villie»[2]) at indtage den ledige Plads. —

— — De gode Raad og den kunstneriske Veiledning, som Du har givet mig, har jeg trolig bevaret og fulgt; og jeg kan forsikkre Dig, at paa denne solide Grundvold har jeg bygget min videre kunstneriske Uddannelse paa en Maade, som nok kan berettige mig til at kaldes Din Elev. — — —

Farbrors med Sjæl og Hjerte hengivne

Oscar Arnoldsson.

---

[1] Et Navn, hvormed Fader i sit „Theaterliv“ betegner de anonyme Raadgivere i den svenske Theaterbestyrelse.

[2] Sigter til Faders Eftermand i Stockholm.

Med Chefen, Baron Stedingk, stod Fader sig, som forhen sagt, godt. Deres eneste virkelige Uenighed gjaldt Kjøbet af «Mindre Teatern», som Fader paa det ivrigste fraraadede, baade af kunstneriske og finansielle Grunde. Fader var vel ikke egentlig «Forretningsmand»; men i alt, hvad der angik Kunst og Theater, havde han et udmærket praktisk Blik og en meget rig Erfaring. Han vidste, at «Mindre Teatern» under Stjernstrøms energiske Ledelse havde været en farlig Konkurrent for det kgl. Theater, saalænge dette døsede hen i den gamle Slendrian. Men ved den nye Aand, som var vaagnet i Personalet, og ved det store Held, der i Faders Funktionstid havde kronet hans Bestræbelser, syntes det klart, at det kgl. Theater i høj Grad havde faaet «Overtaget» over Mindre Teatern, og det var derfor meningsløst at kjøbe det, blot for at skaffe sig af med en Medbeiler. Fader fremhævede ogsaa, at der hverken var tilstrækkeligt Personale eller Repertoire til at kunne drive de to Theatre under eet, især hvis den sande Kunst skulde holdes i Ære, og man ikke vilde nedlade sig til at opføre «Gøgl» for at skaffe Penge i Kassen. Han forudsagde Theatrenes komplette finansielle Ruin, og det vilde have smertet ham dybt, ifald han havde oplevet at see, i hvilken Grad hans Spaadom gik i Opfyldelse.

Kort Tid førend 2den Del af Faders «Theaterliv» udkom, gik det Rygte i Stockholm, at Fader i

dette Skrift skulde have kritiseret de svenske Theaterforhold meget strengt. Bogen blev derfor imødeset med Spænding af hele Personalet og formelig med Angst af flere blandt Embedsmændene. Selv Theaterchefen følte sig, trods sin Tillid til Fader, noget ængstelig tilmode, hvad tydelig sees af nedenstaaende, iøvrig udmærket elskværdige Brev. Da Bogen udkom, blev jo alle beroliget; den gjorde stor Lykke i Sverrig, og Fader modtog en Mængde begeistrede Breve i den Anledning.

December 1864.

«Min kjære Herr Bournonville!

Jeg stoler paa, at det ikke vil være Dem ukjært at modtage nogle Linier fra en Haand, der saa ofte med Venskab og Taknemlighed har trykket Deres. Jeg vilde for længesiden have sendt Dem dette skriftlige Haandtryk, ifald jeg havde været vis paa, at det blev ligesaa vel modtaget, som det var vel ment. Ja, kjære Herr Bournonville, det var jo ingen Hemmelighed, at De i den senere Tid ikke var saa godt stemt for mig, som jeg for Dem. — Var det Mangel paa Tillid til min Villie eller til min Evne? Hvis det kun gjaldt Evnerne, saa har jeg intet at sige; thi hvor og naar skulde jeg have forskaffet mig den alsidige Indsigt, hvortil der udfordres saa specielle Studier? Men hvis det derimod gjaldt mit Hjerte og min Karakter, saa veed jeg, at De har miskjendt mig. — — — — — — — — —

Jeg tror næsten, at dersom vi stykkevis vilde gjennemgaa de forskjellige Momenter i Tidsrummet for vort Samarbeide, saa skulde det vise sig, at i Hovedsagen stemte vore Anskuelser altid overens, hvad De dog næppe troede. — —

Uagtet jeg ikke hører til de Indfødte i Kunstens Rige, saa elsker jeg dog Kunsten ligesaa varmt som De; for Dem er den det ophøiede Maal, — for mig ogsaa; men for Dem er den ogsaa Midlet, og dertil det eneste Middel, — og her maatte vore Veie stundom skilles. — — —

Af vore Aviser seer jeg, at De for Øieblikket er beskjæftiget med 2den Del af Deres «Theaterliv», et Arbeide, der vistnok maa interessere Dem selv, ligesom det vil komme til at interessere det store Publikum, for hvem det er skrevet. Da jeg formoder, at det ogsaa vil berøre Deres Virksomhed her, imødeser jeg det med dobbelt Interesse. — Apropos! jeg vil ikke fortie et Rygte, som allerede flere Gange er dukket op herovre, nemlig at Deres Bog skulde indeholde en meget streng, personlig Kritik over det herværende kgl. Theaters første Embedsmænd. Oprigtig talt, saa tror jeg det ikke. Jeg kan slet ikke forestille mig, at en Kunstner, der er hævet over al Smaalighed, skulde kunne nedlade sig til at dyppe sin geniale Pen i Galde, og blotte Interiører, som dog ifølge deres Natur burde være fredlyste. At Misbrug bør afskaffes, og

at Lyset bør indtrænge overalt, det er en Selvfølge; men Gentlemanens Vei til dette Maal er ikke den samme som Pamflettistens! «Noblesse oblige» er ikke en tom Frase, det er en Sandhed, som jeg fuldt og fast tror paa.

Vær nu ligesaa oprigtig som jeg, kjære Herr Bournonville, og sig mig, at jeg ikke har taget feil af Dem! Først og sidst maa jeg frembære min Tak til Dem! Tak for den Tid, vi har arbeidet sammen, og Tak for alt, hvad De har virket her! Om Ordene end er fattige, saa er Taknemlighedsfølelsen derfor lige varm og hjertelig. De seer jo desuden af hele dette Brev, at det ikke kommer fra Theaterdirektøren, men fra Vennen,

E. Stedingk.»

Da Fader modtog dette Brev, var hans Bog allerede trykt; og hvis han under sit Ophold i Stockholm har følt nogensomhelst Bitterhed, saa var den for længesiden udslettet af hans lyse Sind. Han trøstede sig med, at det ikke var gaaet ham værre end andre — virkelige eller indbildte — Reformatorer, der alle vender tilbage fra Kampen med den nedslaaende Følelse, kun at have udrettet saare lidet, og Fader slutter med at sige: «Jeg henregner alligevel de 3 Aar i Stockholm blandt mit Livs lykkeligste og behageligste Perioder. Hædret af et elskværdigt Kongehus og af Sverrigs

mest udmærkede Mænd, imødekommet med Hjertelighed baade inden- og udenfor min Virkekreds, har jeg erhvervet mig uudslettelige Minder, jeg ikke alene som Kunstner, men fornemmelig som dansk Mand, skal bevare i et taknemligt Hjerte.»

IX.

En Tid af sit Liv, som min Fader altid omtalte med Glæde, var Opholdet i Paris, fra 1820—29 (kun afbrudt af nogle Besøg i Hjemmet). Hvor udviklende det var for hans Kunst, er jo tilstrækkelig bevist, og de Indtryk, han den Gang modtog, fik Betydning for hele hans Fremtid. Han færdedes daglig blandt Kunstens Ypperste, ikke alene blandt dem, der hørte til hans eget Fag; men ogsaa Musikens og Skuespillets Heroer var hans indirekte Læremestre, og Alle viste ham den største Elskværdighed, ja, i mange Tilfælde et sandt Venskab, der ikke kølnedes med Aarene. Fader taalte heller aldrig, at man beskyldte Franskmændene for Flygtighed, da han netop havde set slaaende Beviser paa deres trofaste Sindelag.

Paa «Den store Opera» (hvor Fader jo selv var engageret) og paa «Opéra comique» hørte han Verdens berømteste Sangere, og i «Théatre français» saae han Talma og Mlle Mars i alle deres

Glandsroller. Fader havde det Held, allerede den Gang at være det franske Sprog mægtig, da han fra sin tidligste Barndom havde talt det med Bedstefader, som jo var Franskmand; og naar man lever i Frankrigs Hovedstad fra sit 15de til sit 24de Aar, netop i den Alder, hvor man allerlettest tilegner sig et fremmed Sprog, saa var det jo intet Under, at Fader kom til at tale og skrive det aldeles som en Indfødt. Naar han ret vilde yttre sig klart og kort, — enten mundtlig eller skriftlig, — foretrak han altid det franske Sprog; en fransk Forfatter, — jeg tror, det var Jules Janin, — har endda givet Fader det Vidnesbyrd; «Vons êtes le plus français des hommes de France.»

En af Faders kjæreste Venner i Paris var Tenoristen Adolphe Nourrit, der ikke alene var en Sanger af allerførste Rang, men tillige en meget elskværdig og fint dannet Mand. Egentlig begyndte deres Venskab paa en ret eiendommelig Maade. — Fader havde en udpræget Efterlignelses-Evne, — et Talent, som han senere ringeagtede, baade for sit eget og Andres Vedkommende, ja, han kunde endogsaa blive rigtig vred, naar vi brast i Latter ved at see ham komme til at ligne den Person, han netop omtalte, uden at han selv havde Anelse derom. I sin grønne Ungdom tog han det sagtens ikke saa nøie, og paa Dandseskolen i Paris havde han en Dag moret sine Kamerater med at synge en stor Koloratur-Arie efter Nourrit; han blev

vældig applauderet; men en af Tilhørerne var dog saa ukameratlig at gaae direkte til Nourrit for at anklage Fader. Dagen efter kom Nourrit op paa Dandseskolen og spurgte, hvem af de unge Herrer det var, som havde efterabet ham, og Fader, der altid var Sanddruheden selv, meldte sig som Synderen. Nourrit saae meget venligt paa ham og sagde blot: «Naa, lad mig da selv høre, hvordan De kopierer mig»; og Fader, der fandt det bedre «at springe end at krybe i det», sang nu hele Arien, uden at udelade de smaa Eiendommeligheder, der havde moret ham selv og de Andre. Da han var færdig, sagde Nourrit: «Jeg veed ikke, om det ligner mig; men saameget er vist, at det er ganske fortræffelig sunget». — Saa endte det med et hjerteligt Haandtryk, og Faders Begejstring for Nourrit steg, om mulig, endnu nogle Grader ved denne Leilighed; dog har Fader indrømmet, at han aldrig i sit Liv har følt sig saa ydmyget som ved den bundelskværdige Maade, hvorpaa Nourrit optog hans ungdommelige Kaadhed.

Faders indgroede Had til Efterabelse skriver sig maaske netop fra den Scene. Han mente, og vistnok med Rette, at dette Talent yderst sjælden findes hos store Skuespillere, men desto oftere hos de middelmaadige, som dermed vil dække over deres Mangel paa Fantasi og Opfindelse. — (Underlig nok gives der dog betydelige Skuespillere, der stadig lægger Vind paa «Efterabelse», skjøndt den

lykkes dem saa lidt, at de selv maae gaae om og fortælle, hvem den Person er, som de mener at fremstille.)

Blandt Faders Kamerater og Omgangsvenner i Paris var den verdensberømte Dandserinde Maria Taglioni, og hendes Broder, Paul Taglioni — (senere Balletmester i Berlin). Maria Taglionis Dands stod altid for Fader som Indbegrebet af Skiønhed, Ynde og Poesi; derimod gik Paul Taglionis og Faders Anskuelser i meget forskjellig Retning, saavel med Hensyn til selve Dandsen som til Balletkompositionerne. Endnu i een Henseende var deres Meninger modstridende; Fader hadede Reklame og har aldrig i sit Liv benyttet den; i den Tid hørte den jo heller ikke til Skik og Brug, navnlig ikke hertillands, og den kastede let et latterligt Skjær over den Kunstner, som støttede sig dertil. Taglioni derimod reklamerede ivrigt og ganske aabenlyst; han gjorde ikke engang Hemmelighed af, at han havde betalte «Klakører», og at han selv kjøbte de Blomster, der skulde tilkastes de Rollehavende i hans Balletter. Den Fremgangsmaade forekom Fader aldeles ufattelig, og han bebreidede Taglioni, at en Kunstner af hans Rang vilde nedlade sig til saadanne Kneb; Taglioni svarede ganske rolig: «Kjære Ven, uden Reklame vilde jeg jo slet ikke være Paul Taglioni»; — egentlig et meget beskedent Svar. Disse smaa Uenigheder forstyrrede aldrig det gode Forhold mellem dem; det vedblev

endda uforandret, medens de samtidig var engagerede ved Hoftheatret i Wien. Taglionis Venskab havde mange Aar forud været sat paa en langt sværere Prøve, og den bestod han med Ære. Da Fader i 1841 havde brudt sin Kontrakt og var rejst til Italien, blev Taglioni kaldt hertil for at overtage hans Embede; men allerede ved den første Forestilling blev han saa slet modtaget, at Engagementet straks gik overstyr.

Fra Publikums Side var det ganske vist en Demonstration mod «Bournonvilles Eftermand», og der var ikke Faa, som for at trøste og smigre Taglioni, fortalte ham, at denne Fiasco var arrangeret af Fader; men Taglioni kjendte altfor godt sin Ungdomsvens aabne, ærlige Karakter, til blot et eneste Øieblik at kunne mistænke ham, og lige til Faders Død stod de gamle Kamerater i venskabelig Brevvexling. Da Fader i de sidste Aar havde trukket sig tilbage fra Scenen, skrev Taglioni: «Kjære Bournonville! Jeg beklager oprigtig, at Du har forladt Theatret; hvilket Tab for Kunsten og for Kunstnerne! Husk, at jeg har ikke alene set Dine deilige Arbeider, men ogsaa haft Leilighed til at beundre den Udholdenhed, hvormed Du har gjennemført og aldrig svigtet Dine høie kunstneriske Anskuelser. Du er en værdig Efterfølger af de gamle berømte Mestre. — — — — Modtag Forsikkringen om min dybeste Agtelse. Din inderlig, hengivne Kollega,

Paul Taglioni.»

Fader var idethele meget afholdt af Pariser-Kamerater ne. Da jeg en Dag spadserede med Fader i Milano, mødte vi «Coppelias» Komponist, Balletmester Saint-Léon, der udstødte et formeligt Glædeshyl og kastede sig om Faders Hals; og den gamle, berømte Dandser, Perrot, bevarede ikke alene sin Kjærlighed til Fader selv, men lod den kaste Straaler over hans Familie; saaledes da min Søstersøn som ung Officer opholdt sig i Paris, var han ganske som «Barn af Huset» hos Mr. og Mme. Perrot, der ansaae Bournonvilles Barnebarn som deres egen virkelige Slægtning.

En lidt ældre, meget bekjendt Dandser, Isidor Carey, var saa indtaget af Faders Kunst, at han valgte ham til Lærer for sine to Sønner, hvoraf den ældste ikke var meget yngre end Fader selv. Trods Lærerens store Ungdom, lykkedes Undervisningen fortræffeligt, og begge Eleverne blev berømte Kunstnere. (Den yngste af dem, Gustave Carey, har været engageret ved vort kgl. Theater, medens Fader var i Stockholm, og hans elskværdige, talentfulde Døttre har gjort megen Lykke her, baade paa Tivoli og i Kasino). Den ældste af Brødrene, Edouard Carey, var en paafaldende smuk Mand, glimrende begavet og meget kundskabsrig, men var tillige en stor Original. Han trak sig tidlig tilbage fra Scenen og levede, som Pensionist og Pebersvend, i St. Denis, hvor hans Hjem, trods Velstand og en vis Elegance, dog saae ud

som paa en Flyttedag. Han eiede nemlig en ualmindelig stor Bogsamling og Masser af pragtfulde Billedværker; men alt skulde flyde omkring paa Stole og Borde, «for at man strax kunde lange ud efter det, man vilde have, og ikke skulde staa og rode i et Bogskab for at finde det.» Under mit sidste Ophold i Paris var mine Forældre og jeg, Gustave Carey og hans Døttre indbudte til at feire en Søndag i St. Denis hos Edouard Carey. Han modtog os paa Jernbane-Stationen og jublede ved Gjensynet med sin gamle Lærer. Først skulde vi naturligvis see Kirken med Kongegravene; men Frøknerne Carey styrtede hjem til Onkelens Hus for at rydde Bøgerne tilside og saaledes skaffe os Hver en Stol at sidde paa, og for at faa Bordet dækket efter almindelige Regler. Samme Dag var Edouards Careys gamle Husholderske faldet og havde brækket Armen, saa hun kunde ikke lave Maden; men det anfægtede ikke Monsieur Edouard, han var Mand for selv at lave den. Der paastaaes jo, at alle Franskmænd kan spille Komedie og — lave Mad, og Carey beviste Sandheden af denne Paastand. Vi fik en udmærket Diner, der blev holdt mageløst morsomme Taler, Stemningen var glimrende, og jeg maa tilstaa, at jeg ikke mange Gange i mit Liv har moret mig saa godt i et Middagsselskab som netop i dette.

Brødrene Carey tog sig Faders Død ubeskri-

velig nær; de overlevede ham forresten ikke i ret mange Aar.

Det var ikke alene de franske Ungdomsvenner, hvis Omgang Fader havde Glæde af; de fleste danske Kunstnere, som den Gang besøgte Paris, sluttede sig til ham, og fra den Tid skriver sig mange af hans senere Venskabsforbindelser; saaledes var han meget sammen med Komponisten Frølich, med J. L. Heiberg, gamle Rosenkilde, Skuespilleren Prof. Nielsen, Skuespillerinderne, Fru Anna Nielsen, Henriette Jørgensen og flere.

Et af Faders allerinteressanteste Bekjendtskaber var P. A. Heiberg, der som Landsforvist levede i Paris, dog den Gang vistnok i det sikkre Haab, at skulle vende tilbage til Danmark. P. A. Heiberg lod til at følge sin unge Landsmand og hans Kunst med varm Interesse. I et Brev fra 1829 skriver han: «Jeg er Dem megen Tak skyldig for den Fornøielse, De forskaffede mig i Aftes ved at see Dem paa Theatret — — — — — — — — — — — Saavidt som mine indskrænkede Kundskaber rækker, saae jeg, at De forener Kraft med Ynde, og denne sidste er, efter min Formening, i Deres Kunst af den yderste Vigtighed, i hvad Person der endog skal forestilles. Selv en Barbar vilde blive utaalelig paa Theatret, dersom ikke Kunstneren veed at indhylle Barbariet i en vis Gratie, der meget vel kan forenes med Raahed og Vildhed,

uden derfor at blive affekteret eller unaturlig. Jeg ønsker Dem til Lykke med Deres Talent; jeg lykønsker ogsaa det Kjøbenhavnske Publikum med Erhvervelsen af et Talent som Deres. — — — — — — Modtag, kjære Herr Bournonville, de varme og oprigtige Ønsker for Deres Fremtids Vel, hvormed denne Epistel sluttes af

Deres hengivne

P. A. Heiberg.»

Fader havde ogsaa Breve af ældre Dato fra P. A. Heiberg; de er nu skænket til forskjellige Haandskrift-Samlinger. I et af disse (rimeligvis fra 1822), stod der: «Kom til mig imorgen, saa skal jeg fortælle Dem mundtlig, hvem den Herre var, som De traf hos mig igaar, og som var saa elskværdig og opmuntrende imod Dem.» — — Denne Herre var Prinds Christian Frederik (senere Kong Christian den 8de), som naturligvis kun i dybeste Incognito vovede at besøge en Landsmand, der var ramt af Kongens Unaade.

Hvormeget Faders Hjerte end hang ved Danmark, saa var han dog ret i sit Element, naar han færdedes i Frankrig, hvor hans store Livlighed og vældige Energi maaskee passede endnu bedre end herhjemme. Han var en af de faa Kunstnere, der har «le courage de son opinion», og han tog, baade mundtlig og skriftlig, meget skarpt til Gjenmæle mod Dandsens Forfald i Frankrig. Man tog

ham det dog ikke ilde op; man indrømmede endog, at han havde Ret, men man paastod, at «Tidens Smag» maatte forhindre Kunstnerne i at følge hans Anskuelser.

En gammel fransk Godseier havde paa en Reise ligefrem forelsket sig i Fader; han besøgte os paa Fredensborg og gav ikke Rist eller Ro, førend Fader gjengjældte Besøget paa hans Gods i Normandiet, hvor Fader tilbragte en yderst behagelig og virkelig interessant Tid. Det var i 1874, Faders sidste Ophold i Frankrig, Paa denne Reise traf Fader bl. a. Forfatteren Oscar Comettant, der havde skrevet en Bog om Danmark; Bogen vrimler unægtelig af Unøjagtigheder; der staar f. Ex., at den danske Ballet er grundet og bliver ledet af en fransk Emigrant, le Marquis de Bournonville. — Det lader til, at Fader maa have gjort hans Erobring; thi i et Brev, som Fader senere modtog, skriver han: «Jeg har med Urette gjort Dem til Marquis; nei, De er Fyrste i Kunstens skjønne og ædle Rige.»

Af et andet fransk Brev fra den Tid citerer jeg følgende Uddrag for at vise, at ogsaa «Ikke-Kunstnere» paaskjønnede Fader. Det er fra en Departementschef i et af Ministerierne; han skriver: «De har bedaaret min Familie ved Deres Livlighed, Deres Aandrighed og Deres vidunderlige Ungdommelighed. De har indtaget os Alle ved Deres Elskværdighed; nu kan vi forstaa den formelige Tilbe-

delse, som Deres Døttre viede en saadan Fader.» — (Baade min afdøde Søster og jeg havde været i Huset hos Departementschefens Svigerforældre, og vi har vist ikke lagt Baand paa vor Begeistring, naar vi omtalte Fader).

I sine yngre Dage yttrede Fader stundom Lyst til at bosætte sig i Paris, naar han en Gang blev Pensionist; dette Forslag mødtes altid med et Ramaskrig af os Andre, og heldigvis blev det jo ikke iværksat. Med Aarene kom der flere og flere Baand, der bandt Fader til sit Fødeland, og han følte bestandig mere og mere, at der dog er bedst og «skjønnest i Danmark»; — men Goldschmidt havde ikke ganske Uret, naar han kaldte Fader «en fransk Nordbo».

X.

Da min Fader havde saa udstrakte og flersidige Interesser, saa var det ikke udelukkende Kunstnere, der hørte til hans nærmeste Omgangskreds; han havde trofaste Venner i mange forskjellige Livsstillinger. I Udlandet vilde det maaske lyde utroligt, at der netop blandt Faders Venner fandtes mange Theologer. Det var ikke alene hans to Svogre og hans Svigersøn, (— der alle var Præster, —) som hørte til hans sande Tilhængere; men blandt sine kjæreste Ungdomsvenner regnede han afdøde Stiftsprovst Just Paulli, af hvis Breve jeg kan see, hvilke venlige, næsten broderlige Følelser han nærede for Fader. Paulli var ogsaa et af Faders Idealer, baade som Menneske og som Prædikant og Sjælesørger. Det faldt af sig selv, at vi Børn blev døbte og konfirmerede hos ham; vi fik alle en lille Del af det Venskab, han nærede for vore Forældre, og vi var ofte Gjæster i hans hyggelige, interessante Hjem, hvorfra jeg har bevaret mange glade Minder.

Den gamle, elskværdige Dr. theol. Kalckar var ogsaa en af Faders store Velyndere. Det kunde friste mig at meddele nogle af hans Breve til Fader, hvis jeg ikke frygtede den mulige Ensformighed ved disse venlige og ærlig mente Udtalelser. Dog kan jo saadanne Vidnesbyrd af en Mands Samtidige yde sande Bidrag til hans Livshistorie, og jeg kan derfor ikke modstaae Lysten til at afskrive et Brev, som giver et meget karakteristisk Billed, saavel af Fader, som af Brevskriveren selv, Pastor Visby, (den Gang Præst ved Vor Frelsers Kirke paa Christianshavn, senere i Storehedinge.)

Storehedinge 6. Juli 1865.

— Da jeg læste 2den Del af Deres Erindringer og saae, at De den 8de Juli kunde feire et 50-aarigt Jubilæum, følte jeg stor Lyst til at overraske Dem med et Besøg paa den Dag. Men jeg tror dog, at jeg vil lade det blive ved Tanken og i dets Sted sende Dem to Exemplarer af mig «in effigie», hvoraf De vil see, hvordan jeg seer ud, naar jeg er i Stads, og hvordan jeg ser ud i det daglige Liv, med Gravmand[1] paa Hædersplads en, og mig selv i en Krog. Det er forresten ikke Hofballetmesteren, hvem jeg idag gjør Visit, ikke heller den gratiøse Digter og dybe Tænker, den udmærkede Stilist og

[1] Gravmand var Visbys Yndlingshund og omtrent hele Husets Tyran.

behagelige Fortæller, men min gamle og dog endnu saa unge Ven, den samme August Bournonville, der boede i Laxegade, da vi første Gang traf sammen i en Ligkareth, hvem jeg, dreven af en uimodstaaelig Sympathi for ham, besøgte i den store firkantede Kasse paa Hjørnet af Dronningens-Tvergade, for at bede ham komme hjem til mig en Aften med sin Kone, for at vi kunde blive bedre bekjendte; hvem jeg siden har fulgt til Fortunstræde, til Gammelstrand, (hvor han havde Husarrest[1]) og hundrede andre Steder, (thi han har aldrig haft megen Ro paa sig) og hvem jeg sidst saae i Pilestræde, saa høit ophøiet over Naboer og Gjenboer, som det omtrent var muligt. Den Bournonville, som jeg besøger, er Augustas[2] Fader, for hendes Skyld min Lauras[3] oprigtige Ven, hvem hun har at takke for meget behageligt og meget nyttigt. Det er den Bournonville, som tog mig med i Kompagni, da han uddelte Sko og Strømper, Kjoler og Benklæder, (dog flest af de første) til Smaabørnene paa Kristianshavn, og da han byggede Boliger for de flittige Arbeidere, (af hvilke Aktier vi kun faae daarlige Renter); den Bournonville, som saa smukt og varmt anbefalede mig den Dag, da Constantin Hansen og andre af samme Skole stak Fingrene i

---

[1] See „mit Theaterliv", 1ste Del.

[2] Bournonvilles ældste Datter.

[3] Visbys eneste Datter.

Munden og peb, hver Gang jeg lukkede Munden op; kort sagt, den Bournonville, hvem jeg nu har kjendt i over en Menneskealder, hvem jeg har fundet som en af mine troeste og kjæreste Venner, der endnu ofte lever i mine Tanker og Erindringer, og hvis Portrait, tilligemed Thorvaldsens og Oehlenschlägers, danner et Trekløver paa Pillen i min Stue, — denne Bournonville er det, som jeg besøger og beder modtage min Hilsen og Lykønskning.

Da jeg for 4 Uger siden saae et Glimt af den kjære Fru Bournonville, med det samme venlige, (lidt sarkastiske) Smil som altid, uforandret, som hun stod for mig i Tanken, glædede jeg mig over at troe, at det samme vilde være Tilfældet med Dem. Og efter at have læst Deres sidste Bog, er jeg overbevist derom. Aanden er ligesaa ung, frisk, bevægelig, livsglad som altid. Og der kommer gjennem al Venlighed, Gemytlighed, Overbærelse, (stundom vel megen Overbærelse, f. Ex. Lucile Grahn) de samme Glimt af Spydighed frem, der i gamle Dage gjorde Dem saa elskværdig, (f. Ex. Tillisch). Jeg seer altsaa, at De er komplet uforandret, og derfor skriver jeg Dem ogsaa til som i gamle Dage. — Bring Deres søde Kone min venligste Hilsen! ogsaa Deres Børn; jeg har næsten tabt dem af Sigte i de sidste Aar; men hils dem alligevel hjerteligt fra deres Faders gamle hengivne og taknemlige Ven,

C. H. Visby.

I Visbys gjæstfrie Hjem samledes en stor Kreds af Kunstnere og Videnskabsmænd, og der var altid overordentlig livligt. Fader satte stor Pris paa Visby, og i mange Punkter stemte de udmærket, skjøndt deres Udtryksmaade var høist forskjellig. Fader holdt langt mere paa Formen, medens Visby, tiltrods for sin store poetiske Begavelse, nok syntes om at sætte sine Yttringer «paa Spidsen»; maaske var det kun som Protest mod det Overmaal af «Salvelse», som i den Tid udmærkede adskillige Præsters Optræden. Baade Visby og Fader var udprægede Personligheder og stod altid fast ved deres Mening. Visby havde især vundet Faders Hjerte ved en Leilighed, som Fader udførligere omtaler i sit «Theaterliv». Det var ved Grundlovsfesten 1854, (under det Ørstedske Ministerium) da 5 af 9 Medlemmer trak sig ud af den Festkomité, hvor Fader ogsaa medvirkede, da det blev forbudt de militære Orkestre at spille ved Festen, og da flere af vore Digtere afslog at forfatte Festkantaten, af Frygt for ubehagelige Følger. Da henvendte Fader sig i ellevte Time til Visby, som nu skrev en overordentlig smuk Hymne, der gjorde meget stor Virkning. — At Venskabet var gjensidigt, sees jo af ovenstaaende Brev.

Efter Faders Død modtog min Moder en Masse kjærlige og deltagende Breve, deriblandt et fra nu afdøde Stiftsprovst Chr. Gad i Aalborg. Han siger deri: «Et enkelt Træk af et Menneskes Liv

og Handling kan give Dom om, hvad Mennesket er». — Og saa fortæller han sit allerførste Indtryk af Fader.

«Det skete en Gang i min Barndom, at min Fader[1] fik at antage sig en stor Flok Børn, som næsten samtidig mistede begge deres Forældre; han udstedte da i Adresseavisen en Opfordring til gode og veltænkende Mennesker, om at tage disse forældreløse Børn til sig som deres egne. Avertissementet læste vi om Morgenen i Avisen; Klokken ringede snart; nu kom En, nu en Anden, og Børnene, der, — saavidt jeg erindrer, — var hos os den Dag, gik fra Haanden. Da vi sad ved Frokostbordet, lød Klokken igjen, og ind traadte, med lette Skridt, en Mand. der tilkjendegav sig som Balletmester Bournonville; — vi Børn gjorde store Øjne. Hans Begæring var at erholde en af de forældreløse — Sønner. (Døttre havde de jo flere af). Ak! Drengene var først tagne; en lille Pige var kun tilbage. Jeg mindes ikke tydeligt, om Balletmesteren først gik hjem for at forhandle Sagen med sin Hustru; men det veed jeg, at den lille Pige blev optaget i Deres gode, velsignede Hjem og fik i ham en Fader, i Dem en Moder, og at denne Begivenhed gjorde, at de Begge blev høit skattede

---

[1] Den Gang Præst ved Trinitatis Kirke i Kjøbenhavn; senere Biskop paa Fyen.

af mine Forældre. Mig har det alle Dage glædet at tænke derpaa».

Biskop Gad og hans Hustru fattede virkelig fra den Tid et sandt Venskab for mine Forældre, og deres Børn blev vore Legekamerater og senere vore kjære Ungdomsvenner. — Det allerglædeligste Resultat af denne Begivenhed var imidlertid, at den lille Pige sluttede sig til os med hele sit Hjerte, og kom til at indtage ganske den samme Rang i Hjemmet som vi andre Børn, saa at vore Omgangsvenner fra en senere Tid neppe anede, at hun ikke hørte til «de Indfødte». —

Fader var et sandt religiøst Gemyt, og han var en ivrig Kirkegænger, men han søgte sig gjerne en fjern og skjult Plads i Kirken, for ikke at see sine kjære Medkristne, — især Damerne, — næsten slaaes om Pladserne, og for ikke at høre dem sige hverandre Ubehageligheder i «Guds Hus». (I Slotskirken blev en Gang en Dame saa vred paa en ung Pige, der kom til at træde hendes Kjole itu, saa hun vendte sig imod hende og hvæsede «Dit Asen»!») Fader sagde, at han slet ikke tvivlede om Kirkegængernes Tro og Haab, men derimod meget stærkt om deres Kjærlighed. — Tiltrods for Faders udpræget kristelige Anskuelser, var dog flere af hans bedste Venner Jøder. Saaledes havde Generalkonsul Salomonsen været hans Barndoms-Legekamerat og vedblev at høre til hans nærmeste Omgangskreds. Salomonsen blev endog forlovet ved en Fest i mine Forældres

Hjem, hvor hans smukke, talentfulde Brud længe havde været som «Barn af Huset».

Hoiest i Faders Venskab stod Brødrene Bing, især den ældste, Meyer Bing, hvis Forhold til Fader ganske lignede en Broders. Uagtet Forskjellen i deres Tro og i deres Livsstilling herskede der en paafaldende Overensstemmelse mellem dem. De var begge rigt begavede, baade fra Aandens og Hjertets Side, de var livlige, energiske, havde varm Interesse for alt Stort, Ædelt og Skiønt; de var begge fortræffelige Familiefædre, elskværdige Selskabsmænd, — kort sagt, det var et Ideal af et Venskabsforhold.

Fader nærede en grændseløs Beundring for Bing som Finantsmand; deres første Samarbeide indtraf ved «Markedet i Rosenborghave» 1849. Af denne Fest havde Fader vel haabet en god Indtægt; men Bing erklærede, at hvis de ikke naaede et Netto-Udbytte af 50,000 Daler (100,000 Kroner) var det store Arbeide omtrent spildt Ulejlighed; det næsten svimlede for Fader; men Bing lagde sin sikkre Plan og naaede Maalet. Jeg veed ikke, om Bing egentlig var kunstnerisk anlagt; men vist er det, at for sin Vens Kunst havde han den varmeste Interesse, og da Fader fik gjennemført sin Yndlingsplan, nemlig Oprettelsen af «Ballettens private Pensionsfond», da traadte Bing straks til som Kasserer og virkede til usigelig Gavn for denne Institution, der i Begyndelsen havde mange

Vanskeligheder at bekæmpe. Efter Bings Bortgang overtog hans Søn, — (den nylig afdøde Etatsraad Jacob Bing) Pladsen som Kasserer og senere som Formand, (efter Hofmarskalk Løvenskjolds Død). Etatsraad Jacob Bing omfattede denne Virksomhed med en Kjærlighed, som om han havde været Faders egen Søn, og med en Dygtighed, hvis Resultater vilde have overrasket Fader ligesaa meget, som de vilde have glædet ham, hvis han havde oplevet at see dem. (Nu er Etatsraad Bings Søn Kasserer for Pensionsfondet, og hans Fætter, Etatsraad Simonsen, dets Formand; det kan man kalde trofast Venskab gjennem mange Slægtled.)

Fader tænkte mindst af alt paa at gjøre Proselyter; han havde Agtelse for Enhvers Tro, naar den blot var oprigtig, og særlig havde han tilovers for Jødedommen, som Grundvolden for vor egen Religion; «Loven og Profeterne skulde jo ikke opløses men fuldkommes». Det var imidlertid netop dette «ufuldkomne» ved den jødiske Tro, der forekom Fader saa vemodigt; han kunde ikke tænke sig Hvile eller Lykke udenfor Kristendommen, og han kom derfor i Samtalens Løb ofte ind paa disse Emner, især med Mennesker, hvis hele Liv blev ført efter kristelige Grundsætninger. Da Fader en Gang gjennemlæste et af den svenske Forfatter, Josephsons dramatiske Arbeider, udbrød han henrykt: «Kjære Josephson, De er altsaa Kristen, ellers kunde De ikke skrive saaledes». Josephson

svarede: «Som Digter er jeg Kristen; thi der er ingen Poesi i Jødedommen; men som Menneske er jeg Jøde og vil aldrig svigte mine Fædres Tro».

Bing og Fader kom ofte ind paa religiøse Samtaler og holdt hver især strengt paa sin Mening. Bing agtede de «fødte» Kristne, men fordømte de Jøder, der gik over til Kristendommen, da han mente, det kun skete af lave, verdslige Grunde, aldrig af sand Overbevisning. Fader var af modsat Mening. Pludselig raabte Bing meget ivrig: «Nævn mig blot en Eneste, som ikke har søgt verdslig Fordel derved!» Fader svarede: «For Exempel de tolv Apostle». Bing studsede og sagde smilende: «Indrømmet!» — Karakteristisk for deres Forhold er en Gave, som Bing sendte Fader til en Fødselsdag, nemlig Ernest Navilles Bog, «le Christ», som Bing selv havde læst med stor Interesse.

Da sidste Del af Martensens Ethik udkom, fremkaldtes der jo adskillige Gjensvar paa det Afsnit om Jødernes Stilling osv.. ikke alene af Overrabbineren, Prof. Wulff, men ogsaa af Biskop Monrad, hvis Skrift gjorde stor og beroligende Virkning blandt de danske Jøder, der havde følt sig meget ilde berørt af Martensens Intolerance. I den Tid skrev Bing ofte og udførligt til Fader, som han vidste, saae klart og retfærdigt paa Sagen; han sendte ham Prof. Wulffs Bog til Gjennemlæsning, tilligemed en «bulletin de l'alliance israëlite», hvorom Bing siger: «Den vil interessere Dig, og

Du vil faae et Indblik i den Mission, der ligger Jøderne mest paa Sinde, og som har sit Maal i Bestræbelser, der geraader Jøderne til Ære og hele Menneskeheden til Velsignelse».

(Meget af denne Brevvexling kunde fortjene at fremdrages; men Striden selv ligger for langt tilbage i Tiden, til at kunne vække Interesse.)

Det var dog ikke altid dybe og alvorsfulde Samtaler, der førtes imellem disse to gamle Venner; naar de færdedes mellem Børn og Børnebørn, forekom de mig som de Yngste blandt de Unge, de Gladeste blandt de Glade.

Fader holdt ogsaa overordentlig meget af Bings yngre Broder, Grosserer Jacob Bing, hvis glimrende, træffende Vid og store Elskværdighed han i høi Grad beundrede; kun i een Retning stødte han Faders æsthetiske Følelse, nemlig ved sin megen «Sværgen». Fader hadede al Banden, og Bing fik, — ligesom Høedt, der havde den samme slemme Vane, — mangen ærlig Tilrettevisning; men stundom lød Bings kraftige Eder ubeskrivelig komisk, saaledes en Gang, hvor han omtalte de hebraiske Bønner som en Uting, en Dumhed, hvoraf de fleste Mennesker knap nok forstod et Ord, medens de fremsagde dem; da udbrød Fader næsten medlidende; «Men kjære Jacob, henvender Du da aldrig en Bøn til Vorherre?» — «Jo Gu' giør jeg saa», svarede Bing, «jeg beder, F . . . . n tage mig,

mit Fadervor». — Fader brast i Latter ligesom de Andre og glemte rent Formaningstalen.

Den gamle Etatsraad Nathansen (Berlingske Tidendes Redaktør) hørte egentlig ikke til vor Omgangskreds; men han besøgte ofte Fader, og vi Børn var henrykte over ham, da han fortalte os mange Historier, den ene mere haarrejsende end den anden, og med stærk dramatisk Sving, hvad naturligvis gjorde særlig Indtryk paa os alle; han blev endda en farlig Rival for H. C. Andersen. — Fader satte megen Pris paa Nathansen, der hvad Energi angik, ganske var et Sidestykke til ham selv. Hvad Nathansen har virket for sine Trosfæller hertillands, er en bekjendt Sag. Oprettelsen af Caroline-Skolen og den jødiske Drengeskole var jo hovedsagelig hans Værk; han kjendte alle Eleverne ved Navn, — som Napoleon sine Soldater, — og hvis han opdagede særlig Begavelse hos nogen af Børnene, sørgede han altid for, at Vedkommende fik Lejlighed til at uddanne sine Evner. Hans Godgjørenhed var overordentlig stor, ikke alene medens han selv var en rig Mand; men efter at have mistet sin Formue, — (hvad slet ikke skal have anfægtet hans gode Humør) forstod han dog, ved Andres Hjælp og især ved sin seige Udholdenhed at gjennemføre alle sine filantropiske Planer. At han selv har bevist sine Velgjerninger paa en elskværdig og bramfri Maade, kan bl. a. sees af Ingemanns «Levnetsbog», hvor der fortælles, at

da Ingemann (i 1818) skulde reise udenlands og hentede sit Kreditiv hos Grosserer Nathansen, stod der opført en meget større Sum, end hvad Ingemann havde leveret Kontanter for. Da Ingemann gjorde opmærksom derpaa, svarede Nathansen: «Det er kun, hvad jeg skylder Dem for en Billet til «Blanca».[1]

Alle Nathansens Børn var Kristne, — hans Sønner endog kristne Præster, og han selv yttrede ofte saa udpræget kristelige Anskuelser, at Fader ikke kunde dye sig for at spørge ham, hvorledes det var muligt for en Mand, der tænkte og handlede saa kristeligt, ikke ogsaa at bekjende sig til den kristne Tro. Nathansen svarede: «Kjære Bournonville, dersom De nu opgav Balletten, saa ramlede det hele sammen, og hvis jeg forlader Jødedommen, bliver alt hvad jeg har virket for mine Trosfæller spildt Arbeide; men De har Ret, i mit Hjerte er jeg Kristen».

En af Faders Ungdomsvenner, som vi Alle elskede, og som i Tro, i Sindsbeskaffenhed og Interesser stemte fuldstændig med Fader, var den forlængst afdøde Doktor Rohde, — først Læge paa Fredensborg, senere i Helsingør. Han var en ualmindelig menneskekjærlig, elskværdig Mand. med et smukt Ydre, et glimrende Humør og den

[1] Et af Ingemanns Skuespil, som den Gang havde gjort megen Lykke.

varmeste Interesse for Kunst og Poesi, ja for alt ædelt og skjønt i denne Verden. Dertil var han saa bund-uegennyttig, at hans fattige Patienter her paa Landet kom til den Overbevisning, at de gjorde ham en speciel Fornøielse ved at kalde ham, især paa de allerubeleiligste Tider af Døgnet. En fattig Mand, der havde brækket Benet, og som ikke kunde faa ordentlig Hjælp og Tilsyn i sin faldefærdige Hytte, blev ført til Dr. Rohdes eget Hjem og pleiet paa det omhyggeligste af Doktoren og hans prægtige Hustru. Patienten var saa naadig at finde sig ret godt der i Huset, men erklærede dog, at han kjedede sig, og derfor ringede han uophørlig, for at man skulde komme ind og underholde ham. — Det var denne samme Dr. Rohde, der ved et Sygebesøg oplevede følgende bekjendte Scene: En Bondekone bad ham nemlig om at «røre Vuggen lidt», medens hun saae til Maden; da hun blev temmelig længe borte, faldt Doktoren i Tanker og glemte sit «Goldamme»-Hverv; pludselig reiser en stor Dreng sig op i Vuggen og raaber: «Hvudden Saten er'ed, at Du vugger?»

Da Fader i 1849 laa meget syg paa Fredensborg, var Rohde hans Læge, og det var ikke nogen let Post, da Taalmodighed absolut ikke var Faders Hoveddyd; men Dr. Rohde forstod saa udmærket at opmuntre ham, saa at deres Venskab blev endnu inderligere fra den Tid.

Fader var selv en udpræget «Morgenmand», og

det faldt ham neppe ind, at andre Mennesker kunde være saa dvaske at ville «snue» den herlige Morgenstund bort. Da han en Sommer kom hjem fra Norge med Dampskibet, der tidlig om Morgenen skulde være i Kjøbenhavn, fik han Lyst til at gaae i Land i Helsingør og besøge Dr. Rohde. Det var en deilig lys Junimorgen, og Fader tænkte slet ikke paa, at Klokken kun var 3; han ilede lige op til sin Ven og ringede kraftig paa. Fru Rohde, der mente, det maatte være Bud fra en af hendes Mands Patienter, som laa paa sit Yderste, kom — i meget let Kostume — styrtende ud og lukkede op. Der stod Fader, straalende fornøiet og uden fjerneste Anelse om, hvilken aparte Visittid, han havde valgt. Fruen, der ellers holdt meget af Fader, var mere overrasket end henrykt over dette «aarle» Besøg; men Doktoren sprang jublende ud af Sengen, og de to Venner morede sig herligt sammen i adskillige Timer; de havde altid fuldt op at meddele hinanden. Fru Rohde kom nu med Kaffen og tog ogsaa Del i den muntre Morgen-Konversation; hun har selv beskrevet mig denne Scene.

Dr. Rohde er død for mange Aar siden; men hans Datter, som var min Barndoms-Legekamerat, er endnu en af mine kjæreste Omgangsveninder, og naar vi træffes, istemmer vi en formelig «Lovsangs-Duet» til vore elskelige Fædres Minde.

Fader havde to Mangler, som Vennerne tidt

beklagede sig over; han røg nemlig ikke Tobak og spillede ikke Kort. Destomere fik Veninderne jo godt af ham, og han blev overordentlig paaskjønnet af hele vor kvindelige Omgang. Men selv udenfor denne Kreds havde Fader trofaste Veninder, hvis Interesse for os Andre kun var at regne som« Degnedryp» eller, for at sige det pænere, som et svagt Gjenskin af den Beundrings- og Venskabs-Sol, som de lod straale over ham. Blandt disse særskilte Veninder var den udmærkede Skuespillerinde Henriette Jørgensen, som Fader allerede havde lært at kjende, medens han var engageret i Paris; lige til sin sidste Stund fulgte hun ham og hans Arbeider med den oprigtigste Interesse.

Saa var der Fru Ingeborg Drewsen — gift med Justitiarius i Politiretten, Konferentsraad Drewsen, og Datter af Excellence Collin, der jo i mange Aar styrede vort kgl. Theater. Fru Drewsen havde en saa stor Interesse for Kunsten og en saa udviklet Kunstforstand, som man kun sjælden finder hos Folk af Faget, næsten aldrig hos Udenforstaaende. Hun var Faders Jevnaldrende og havde set hans første Optræden i «Salomons Dom», hvoraf hun erindrede Melodierne ligesaa godt som Fader selv; naar hun besøgte os paa Fredensborg, gjenlød Slotshaven af Romancen «Moderen med sjunkne Vinger», som de sang omkap. Fru Drewsens Forstaaelse af den mimiske og choreografiske Kunst

var enestaaende; hun frabad sig Faders Høflighed med at forære hende Programmer, og naar han mundtlig vilde sætte hende lidt ind i de Balletter, han havde under Arbeide, saa standsede hun ham altid i Farten; «hun vilde intet vide forud, hun vilde overraskes»; og der var sandelig ikke det mindste Træk i Handlingen, den ringeste Nuance i Dandsen, som undgik hendes Kjenderblik. Fader var naturligvis henrykt over et saadant Publikum; men han fik ikke Lov til at være Enehersker i hendes Venskab: vi Andre gjorde vort Bedste for at erobre hendes Hjerte, og det lod til at lykkes os. Der er ikke mange af mine Jevnaldrende, med hvem jeg har sympatiseret i den Grad som med Fru Drewsen; i mange Aar kom jeg hyppig i hendes Hjem og mødte ogsaa den største Venlighed hos hendes elskværdige Mand og Sønner. Om Sommeren var jeg ofte, sammen med hende, Gjæst hos hendes Datter, der var gift med Baron Stampe paa Christinelund (senere paa Nysø), og fra disse Landophold har jeg bevaret herlige, uudslettelige Minder.

En aandrig og elskværdig Dame, som Fader holdt overordentlig meget af, var Geheimeraadinde Hall, født Brøndsted. Fader var ofte Gjæst i hendes Hjem og havde allerede kjendt hende som ung Pige, da han kom meget i Etatsraad Brøndsteds Hus; han havde altid moret sig ubeskrivelig over hendes træffende Bemærkninger og uforbeholdne Udtalelser, der jo netop ganske var

i Faders Aand. — Hvorvidt Fru Hall var ældre eller yngre end Fader, veed jeg ikke; men i nogle af hendes Breve seer det ud, som var der et vist moderligt Præg over hendes Følelser for ham. Efter først at have yttret sin Begeistring over Faders Arbeider med de Ord: «Deres Balletter er de første i Europa, det sagde altid min elskede Fader Brøndsted,» — saa tilføier hun senere: «Hvor velsignet for Dem, kjære Bournonville, at Aanden og Arbeidsdygtigheden bliver Dem tro! Glem ikke at takke den Almægtige derfor; den store Lykke skeer kun, naar Guds Naade forener sig med Menneskets gode, energiske Villie.»

Et andet Brev, efter Opførelsen af «Cort Adeler i Venedig», indeholder kun Begeistring, ingen Formaninger. Jeg meddeler det her, da det ikke ofte falder i en Kunstners Lod at have saa modtagelige og forstaaende Tilskuere. — —

— — «At henleve nogle Timer i Fantasiens rige, glødende Verden, at drømme sig tilbage til Venedigs, til Sydens svulmende Skjønhed, at dukke sig ned i Kunstens, i Poesiens forædlende, foryngende Bad, dertil hjalp De mig i Aftes ved «Cort Adelers» mesterlige Fremstilling, og derfor takker jeg Dem af et varmt, trofast Sind. — Jeg er kræsen; jeg har seet og hørt og følt og tænkt saa meget i denne Verden, at jeg flytter ikke et Been, uden til det Udmærkede; men saa seer og hører jeg ogsaa med fuld Sjæl og med den reneste Glæde.

Tak for igaar! Det var en straalende, nydelsesrig Aften. Musiken er skjøn, i høi Grad melodiøs. Hvor vederkvægende dog at have noget Ypperligt, Eiendommeligt herhjemme!!! — — — — — — —»

Jeg selv har kun en eneste Gang truffet Fru Hall, men fik dog et virkeligt Indtryk af hendes eiendommelige Elskværdighed. Det var flere Aar efter Faders Død; jeg havde netop sunget med Kronprindsessen, og i Venteværelset saae jeg en Dame, der skulde til Audients. Samme Dame kom hen og stirrede paa mig, dog uden at hilse; pludselig udbrød hun: «Gud, hvor De dog ligner August Bournonville! De maa jo være hans Datter; jeg er Fru Hall.» — Og saa begyndte hun at tale om Fader med en Inderlighed, en Begeistring, saa jeg var nærved at falde hende om Halsen. Hofdamen stod i den aabne Dør og opfordrede gjentagne Gange Geheimeraadinden til at træde ind til Hds. Kgl. Høihed; men Fru Hall vinkede blot afværgende med Haanden og fortsatte Samtalen med mig, indtil hun havde faaet sagt, hvad der laae hende paa Hjertet. — Kronprindsessen har vist ikke taget hende denne Venten ilde op, ligesaalidt som Christian den 8de, den Gang Fru Hall svarede ham, at «Guds Tjeneste gaaer da absolut før Kongens.» I den Tid var det dog slet ikke Skik og Brug at modsige en Konge; men Fru Hall havde Privilegium paa at være sig selv, i hvilke Kredse hun end færdedes.

Ogsaa Fru Halls Fader, Archæologen Etatsraad Brøndsted, viste min Fader et sandt «faderligt» Venskab. Da Fader i 1841 reiste til Italien, medgav Brøndsted ham en Mængde Anbefalingsskrivelser, der aabnede ham de interessanteste Kunstner- og Selskabs-Kredse, især i Rom. Samtidig skriver Brøndsted. — — — — «Tillad mig nu, om og i Hast, et Ord om Deres egne Anliggender. Jeg begynder med at forsikkre Dem, hvad jeg forresten haaber, at De allerede veed, — nemlig at jeg har den allerstørste Agtelse, baade for Deres Talent og Deres Tænkemaade. Men disse to ypperlige Egenskaber, — endskjøndt vistnok de allervigtigste, — er ikke nok «pour faire ses affâires dans ce bas monde». Dertil behøves endydermere en vis Klogskab; og den Klogskab jeg, som en ældre Ven, især vil anbefale Dem i Deres nærværende Stilling (efter at De nu har faaet en eklatant Satisfaction over visse Personers Lumpenhed), — den Klogskab, siger jeg, som De nu fra Deres Side, i mine Tanker, maa udvise, lader sig udtrykke med de faa franske Ord: «il ne faut pas bouder.» De forstaar mig vistnok og vil ogsaa uden videre Forsikkring være overbevist om den Oprigtighed, hvormed jeg stedse er Deres hengivne Ven,

Brøndsted.»

Skjøndt jeg den Gang var en lille Pige, erindrer jeg meget godt Etatsraad Brøndsted, da han

ofte besøgte Fader, og især da han altid satte sig til Fortepianoet og fantaserede over forskjellige Melodier. Særlig husker jeg et af hans Besøg, da «Nachspillet blev det artigste». Min ældste Søster, der neppe har været mere end 8—9 Aar gammel, havde spillet nogle Piano-Numre for Brøndsted, og han var henrykt over hendes musikalske Evner; i sin Begeistring udbrød han: «Jeg skal lære Dig Generalbas, lille Augusta!» — Hun stod som forstenet, uden at svare; men neppe var Brøndsted gaaet, før hun brast i Graad og raabte: «Jeg vil ikke have Generalbas,» og Fader maatte love hende at blive fri derfor. Hvad Begreb hun egentlig forbandt med «Generalbas» var ikke klart for de Andre, — vistnok neppe for hende selv.

Ude paa Amager havde Fader en original gammel Veninde, en velhavende Gaardeierinde, i hvis Forældres Hjem han, som Barn, ofte havde været i Besøg; hun var vist henved en Snes Aar ældre end Fader og sagde bestandig Du til ham. En Gang tog mine Forældre flere af os Børn med til Amager for at besøge Ane, der ved at gjensee Fader faldt ham om Halsen med et Glædesskrig. Hun tog os Andre pænt imod og beværtede os kongeligt; men egentlig var vi kun «Luft» for hende; hun havde Øie og Tanke alene for Fader. Ane var nu langt op i Tredserne, men havde nylig giftet sig for anden Gang; hendes nye Gemal var kun lidt over 20 Aar, - (meget yngre end hendes gifte

Børn), og han sad ved Bordet med nedslagne Øine og uden at mæle et Ord; Ane derimod straalede af Glæde og spurgte Fader, hvad han syntes om hendes «pæne unge Mand».

Fader havde, som lille Dreng, været med til hendes første Bryllup, hvor han i Kostume havde spillet en lille, dramatisk Scene, som hun endnu huskede næsten ordret, og han havde foræret hende et Guldfingerbøl, der blev opbevaret som en Reliquie, og som hun nu viste ham med Taarer i Øinene. — De opfriskede en Masse af deres gamle Minder, bl. a. om hendes glimrende Kræfter, der jo i høj Grad maatte imponere et Barn. Da hun en Dag, som ung Pige, fulgte Fader ind til Kjøbenhavn, mødte de underveis en Matros, der var næsvis mod hende; hun advarede ham først; men da det ikke hjalp, havde hun, hurtig som et Lyn, grebet Sømanden i Nakken og i Bukselinningen og sat ham paa Hovedet ned i en muddret Grøft, hvorpaa hun majestætisk gik videre med sin lille Protégé. Matrosen kom vel nok op af Grøften, men havde heldigvis tabt Lysten til at fornye sine Næsvisheder. I den Genre hørte vi adskillige morsomme Historier. Det var Minderne fra Anes og hendes Forældres Hjem, der havde givet Fader den første Idee til «Livjægerne paa Amager»; han indbød nu Ane og hendes unge Mand til at see Balletten, og hun var ude af sig selv af Glæde og Stolthed over at see sin Fødeø saaledes forherliget.

Da Fader kom i Berøring med saa mange Mennesker, indgik han ogsaa endel flygtige Venskabsforbindelser, som f. Ex. med de reisende Kunstnere og Videnskabsmænd, der havde Anbefalingsbreve til ham, og som han tog sig af med hele sin medfødte Velvillie og Gjæstfrihed. Et gammelt Mundheld siger jo, at vil man være sikker paa at vinde et Menneskes Venskab, skal man blot volde ham dygtig Uleilighed. Disse «Venner for en Dag» anvendte virkelig denne Methode, og som det lod til, med afgjort Held. Var det unge Videnskabsmænd, indførte Fader dem i de Kredse, som ret kunde være dem til Nytte; og var det Kunstnere, paatog han sig Arrangementet af deres Concerter eller deres dramatiske Optræden og stod dem bi i enhver Retning; han var et af de lykkelige Mennesker, der finder Tid til alt og aldrig føler Træthed. Hvorlænge disse fremmede Mennesker mindedes Fader, skal jeg ikke kunne sige; men i Øjeblikket var de henrykte over ham, og han modtog mange begeistrede Takskrivelser fra dem; jeg eier f. E. et lille Brev fra Ole Bull, der begynder saaledes: «Høistærede, kjære, uforlignelige, uforglemmelige Balletmester!» — —

Faders Brevsamling rummer ogsaa en hel Del Skrivelser af solidere Indhold og fra Mænd, hvis blotte Navne vilde være istand til at vække Interesse, som Oehlenschläger, Ingemann, H. C. Ørsted,

Hauch, H. C. Andersen, Carl Bloch, Edvard Lehmann, General Wilster og endnu mange flere; men dels kunde Fader ikke rigtig lide Offentliggjørelse af private Breve, og dels vilde Indholdet maaske forekomme fremmede Læsere ensformigt, da det hovedsaglig bestaaer af Taksigelser og Lovtaler over Faders forskjellige Bedrifter. For mig derimod er der Nuancer nok i denne Virak, der baade var oprigtig og fortjent, og som tillige viser, i hvor mange Retninger, Fader har været agtet og afholdt af sin Samtid.

IX.

I enhver af Livets forskjellige Stillinger var Fader altid sig selv, — fast i sin Overbevisning, ærlig i sine Udtalelser; men denne Karakterfasthed udartede aldrig til Stivsind[1]; i det daglige Liv var han det omgængeligste Menneske af Verden, og vilde man rigtig have Indtryk af hans ualmindelige Elskværdighed, saa skulde man see ham i Hjemmet, hvor alle hans ypperste Egenskaber, baade som Kunstner og Menneske ret udfoldede sig; thi hos Fader var de to Retninger uadskillelig forbundet. Den Skjønhedssands, den Festlighed og Livsglæde, der præger hans Kunst, bragte han ogsaa med til sit Hjem; han var et ægte »Solskinsmenneske«, og derfor vedblev han at være ung,

[1] I min grønne Ungdom gav Fader mig en Formaning, som jeg endnu mindes. Jeg var nemlig ikke fri for at være stædig, og han sagde blot: „Giv efter i alle Smaating, og gjem din Stædighed til de store Afgørelser, saa kan den maaske komme til nogen Nytte.“

indtil sin sidste Stund. Han havde unægtelig et lykkeligt Hjem og en Hustru, som han tilbad. Moder havde et sjeldent Talent til at sprede Hygge og Poesi over Tilværelsen; dertil var hun meget smuk,

Busten modelleret af Thorvaldsens Elev, *Kollberg*, i Thorvaldsens Atelier og under hans Medvirken (1842 eller 43).

elskværdig, veltalende og træffende vittig; hendes Beundring for Fader var aldeles ikke parret med Blindhed, saa hun var altid hans bedste Kritiker, og maaske den eneste, hvis Kritik han rettede sig efter, især naar han fik lidt Tid til Eftertanke. Der-

imod taalte Fader ingen Bemærkninger over Moder. I een Retning stemte de nemlig ikke; Fader var saa præcis som et Uhrværk, Moder derimod temmelig uprækis, — en Feil, som hun dog ærlig rettede med Aarene. Fader kunde nok sige i Spøg, at Moder ønskede at ligne Vorherre, for hvem tusind Aar er som een Dag, og een Dag som tusind Aar; men ofte følte han sin Taalmodighed sat paa en haard Prøve, naar han stod færdig til at gaae ud og bestandig maatte vente paa Moder. Han vandrede da frem og tilbage med hastige Skridt og med en Mine, saa mørk, som om Alverdens Ulykker hvilede paa ham; men dersom vi Andre vovede en Yttring om Moders «Smøleri», saa foer han op: «Ingen Kritik over Jeres Moder!» — og naar hun endelig kom, klarede hans Ansigt strax op til lutter Solskin.

Det var kun Moder, der ikke maatte kritiseres; med Hensyn til sine Børn var Fader slet ikke ømskindet; han vidste desuden nok, at Fremmedes Kritik virker langt kraftigere end de Nærmestes. Jeg husker, at en Dag, da den norske Digter, Welhaven, netop sad og spiste Frokost med os, da raabte min yngste Søster, — (en lille halvvoxen Pige) — ind ad Døren: «Fæer, maa jeg gaa ned i Hæven til Æmælie?»

Welhaven sprang op, greb hende ved Haanden og trak hende ind i Stuen, idet han helt forfærdet udbrød: «Men Barn dog! hvorfra har Du faaet den

rædselsfulde Caveline-Accent?» — Jeg synes endnu at høre Faders hjertelige Latter, og min lille Søster faldt aldrig tilbage til «Caveline-Accenten».

En Dag, paa en Svømmetour, havde Fader tabt sin Forlovelsesring, og skjøndt det maatte synes haabløst, satte han dog Himmel og Jord — og Havet med — i Bevægelse for at faae den igjen, men naturligvis forgjæves. Hans Sorg derover var egentlig rørende, men vakte dog Munterhed hos Hjemmets Ungdom, der forsikkrede ham, at Moder rimeligvis ikke vilde «slaae op» med ham, efter saa mange Aars Samliv. Moder «trolovede» sig med ham for anden Gang, ved at forære ham en flunkende ny Ring, og han blev da trøstet, men bad os dog om, aldrig mere at drille ham med den Sag, da vi umulig kunde forstaae, hvor bedrøvet han havde været.

Da Fader ikke alene bevarede sin Kjærlighed til Moder, men endog sin Forelskelse fra Forlovelsestiden, saa var han jo ikke fri for at være lidt blind for hende, og vi drillede ham tidt med, at hvis Moder havde været Dandserinde, saa vilde hun vistnok endnu, ved 60 Aars Alder være Primadonna i hans Balletter. Det var nu dum Snak, hvad vi godt vidste; thi naar det gjaldt Kunsten, var han aldrig blind.

Hvormeget Fader ellers holdt af Frankrig, saa sværmede han ikke for de franske Ægteskaber, hvor Formuen jo altid spiller Hovedrollen. Da

han lige var bleven forlovet, mødte han en af sine Venner, som den Gang var fransk Legationssekretær i Kjøbenhavn. Da Franskmanden saae Faders glædestraalende Ansigt, mente han, — efter sine Anskuelser, — at Fader maatte have gjort et meget rigt Parti, og hans første Spørgsmaal var derfor: «Naa, hvad bringer Deres Brud Dem nu i Medgift?» — Fader svarede: «Ungdom, Skjønhed, Elskværdighed og — det vigtigste af alt — Kjærlighed.» — Franskmanden raabte op i Forfærdelse: «Kjære Ven, der har De da begaaet en topmaalt Daarskab! Nu er De forelsket; men i Fremtiden vil Deres Børn med Rette bebreide Dem Deres Ufornuft og sige, «vi ønsker en Formue; thi vi er ikke forelskede.» — Heldigvis oplevede Fader ikke den Sorg at faa saa filistrøse Børn; vi var alle mer eller mindre «forelskede» i vor yndige, indtagende Moder.

I en eneste Retning havde Moder stadig Sorg af Fader; han brød sig nemlig meget lidt om sin Paaklædning og kjendte aldrig sine egne Klæder. Paraplyer maatte han helt opgive; thi han kjøbte det ene herlige Exemplar efter det andet, men eiede det sjelden mere end een Dag, saa var det forbyttet, som oftest mod et eller andet Monstrum af Arten, — i Smag med Frederik den 6tes berømte Regnskjærm paa Rosenborg.

Moder lagde altid Faders Tøi omhyggeligt tilrette, naar han skulde ud; desuagtet saae hun en

Aften i Theatret, at Fader, istedetfor sit rene Lommetørklæde, trak en lille Barnesærk op af Lommen. Moder sad i sin Friplads i 1ste Etage og kunde umulig give Tegn til Fader, der «salig og glad», ikke anede Feiltagelsen, medens Moder, der saae de viftende Ærmer paa det formentlige Lommetørklæde, var nærved at græde over denne Skandale. — Dog, Toppunktet af Moders Bekymringer naaedes en Aften, da Fader kom hjem fra en Hoffest. Han var gaaet derhen iført en flunkende ny, elegant Overfrakke, men vendte tilbage med en skrækkelig gammel «Chenille», der ovenikjøbet var altfor kort til ham. Fader tog det med Ro og mente, han fik nok den rette Frakke igjen; men Moder var næsten fortvivlet og forsikkrede, at Chenillens Eier maatte være himmelglad over Byttet, saa Fader fik nok Lov til at beholde det «Pragtstykke». — Den næste Morgen kom en rød Lakai og spurgte meget høflig, om Balletmesteren ikke, af en Feiltagelse, havde faaet H. Kgl. Høihed, Arveprinds Ferdinands Kavai. — Fader triumferede.

Mod os Børn var Fader god og kjærlig, men behandlede os temmelig forskjelligt, efter vore særskilte Anlæg og Egenskaber; vi stod hver især i et personligt Forhold til ham og følte os aldrig som en Flok, og Ingen af os kunde nogensinde klage over Tilsidesættelse. I min Ungdom hørte jeg en af Faders Venner bebreide ham, at han foretrak

min ældste Søster for mig; Fader svarede blot: «Ja, Augusta er min Datter, men Charlotte er min Broder — min Ven og Kamerat;» — jeg var naturligvis stolt over den Stilling. jeg indtog, og jeg beholdt den heldigvis for bestandig. — Denne Opdragelsesmethode udviklede maaskee i lidt for høi Grad vor Selvstændighed, og det har tidt undret mig, hvormeget Fader, trods sin Myndighed, dog agtede sine Børns Uafhængighed. Jeg erindrer saaledes, at da jeg, som Barn, havde taget Del i Faders private Dandsekursus et Par Vintre, erklærede jeg pludselig, at nu vilde jeg aldrig dandse nogensinde mere. Sagen var nemlig den, at jeg i alle Pauserne maatte sidde alene i et Hjørne af Dandsesalen, — egentlig en Slags Skammekrog, — ikke paa Grund af min Dands, der absolut var bedre end de Andres, men i Anledning af min næsten ustandselige Snakkelyst, — der maaskee ogsaa var større end de Andres. Som alle Børn havde jeg en stærk udviklet «honnet Ambition» og kunde ikke finde mig i denne Udmærkelse. — Istedetfor at skjænde paa saadan en lille Oprører, spurgte Fader blot: «Vil Du da heller dandse hos Brodersen?» — Det vilde jeg overordentlig gjerne, og der blev jeg «Primadonna assoluta» og har formodentlig ogsaa lagt Dæmper paa mine Talestrømme.

Fader fordrede, at hans Børn skulde være flittige, og han forstod i høi Grad at indgyde os

Kjærlighed til Arbeidet, især ved sit Exempel; thi han tog altid med Friskhed og Glæde fat paa enhver Opgave, om det saa kun var Frugtplukning i sin Have eller Dandseundervisning i sin Søsters Forberedelses-Skole, hvor Eleverne endnu var i den Alder, at de knap kunde gaae og staae menneskeligt, endsige dandse; han sagde: «Jeg bilder mig i det Øieblik ind, at netop det Hverv er min Livsopgave; saa faar jeg altid nogen Fornøielse deraf.»

Spørgsmaalet om Kvindernes uafhængige Stilling stod den Gang endnu ikke paa Dagsordenen; men Fader, som altid var lidt forud for sin Tid, satte os meget tidlig i Gang med at arbeide paa egen Haand; han mente, vi skulde gjøre Begyndelsen, medens vi var unge og glade og endnu havde en Støtte i vort lykkelige Hjem; hvis man ventede, indtil man var tvungen til at tage fat for at skaffe sig det daglige Brød, saa var Glæden ved Arbeidet maaske gaaet tabt. Lige efter vor Konfirmation begyndte vi altsaa at undervise i Musik, Fransk eller hvad vi nu særlig egnede os til, og vi følte os jo som sande Matadorer, da vi kun havde Indtægter, slet ingen Udgifter.

Egentlig ønskede Fader Ingen af os ind paa Kunstnerbanen, da han kjendte dens Vanskeligheder altfor godt; derimod var det ham en Hjertesorg, at Kvinderne ikke kunde blive Studenter, hvortil han heller end gjerne havde bestemt mig, da jeg

var et Stykke af en «Læsehest». Allerede den Gang var jeg ivrig Samler af Antikviteter, og jeg fik derfor, som Julegave fra Fader, en gammel latinsk Bog, med Vers fra Erasmus Montanus. Digtet begyndte saaledes:

„Det altid undred mig, og jeg kan ei begribe,
Hvorfor en kløgtig Mø ei blive kan Student;
Vel Fru Grammatika os bringe kan i Knibe,
„Men Kvindens Snildhed er jo Alle velbekjendt."
— — — — — — — — — — — — — — — — —

Det var nu Spøg; men Fader ærgrede sig for Alvor over, at Kvinderne ikke havde Adgang til Universitetet; — det skete jo først langt senere. — Hvis Fader havde oplevet at see sin Datterdatter, (Fru Kaarsberg, født Irminger,) som medicinsk Candidat med første Karakter, tør jeg nok paastaae, at han vilde have regnet denne Glæde for en af de allerstørste i sit Liv.

Da Fader havde en medfødt Velvillie for sine Medmennesker og helst vilde see deres lyse Sider, saa hadede han al Bagtalelse og forbød den strengt i sit Hjem. Jeg var neppe mere end 11—12 Aar gammel, da jeg, i Faders franske Timer, læste[1]) «la calomnie» af Scribe. Den interesserede mig voldsomt, og Fader gjorde mig opmærksom paa, hvor let et uskyldigt Menneske kunde blive bagtalt,

[1] „Badet i Dieppe."

uden Spor af Grund, og han tog det Løfte af mig, at jeg aldrig vilde tro et ondt Rygte, idetmindste ikke uden først at undersøge det; «de gode Rygter kan Du rolig tro,» lagde han til, «dem pleier Folk ikke at overdrive.»

(Dette Løfte har jeg virkelig holdt saa godt, at jeg har faaet alle «Sladdersøstre» paa Nakken, da de tog det som en personlig Fornærmelse, naar jeg ikke vilde gaa ind paa alle de taabelige Historier, som de, — ligesaalidt som jeg, — kunde vide Besked om. Maaskee er jeg gaaet for vidt, ved at benægte alle onde Rygter; men jeg haaber at kunne leve og døe lige lykkelig, trods disse mulige Feiltagelser.) Fader var ikke stærk i at prædike Moral for os; men desto mere Indtryk gjorde en saadan Formaning i «Ny og Næ.»

I een Retning burde Fader have holdt os lidt bedre i Ørene, nemlig med Hensyn til vor Næsvished, der meget ofte gik ud over ham selv; han optog den imidlertid kun som ungdommelig Kaadhed, hvad den jo ogsaa var. Vi havde vor Glæde af at bilde Fader noget ind; til Moder kom vi aldrig med den Slags Spøg; hun gjennemskuede os strax, medens Fader stadig gik «i Tøiet»; og naar vi yttrede vor Forundring over, at en saa klog Mand virkelig kunde lade sig narre af os, svarede han, at da det ikke kunde falde ham selv ind at sige en Usandhed, saa fattede han heller aldrig Mistanke til os. En af vore Glandsscener gav vi en Dag, da

der kom en ny Frakke til Fader. Jeg trak den paa, og kompletterede Dragten med Faders egne Klæder, som han naturligvis ikke kjendte igjen; jeg tog Briller paa og lavede min Frisure om, og da jeg hele Tiden beholdt Hatten paa, — (Faders egen Hat) — saa antog han mig for en halvfjollet Mand. En af mine Søstre meldte mig som en lille tydsk Herre, og Fader tog mig høfligt imod, men behandlede mig med en vis Medlidenhed. Vi talte en Stund sammen, og Fader kjendte mig først, da jeg trak Frakken af og kylede den hen til ham, med den gamle, forslidte Skolevittighed: «Da haben Sie meine Treue, — die Seele behalte ich.» Fader lo hjerteligt, og for første Gang erklærede han, at jeg maatte have virkeligt dramatisk Talent, siden jeg saa fuldstændig havde kunnet føre ham bag Lyset. (Dette foregik selvfølgelig i min grønne Ungdom.)

Vi kjendte godt Faders Had til Dilettantkomedie, og maaske var det netop dette, der fristede os til en Gang at opføre en større Forestilling paa Faders egen Fødselsdag. Vi begyndte med en Slags «Revue», hvori min Broder spillede en gammel Dame, og jeg en lille Pige, skjøndt jeg allerede var paa «den forkerte Side» af de 30. Saa endte vi med en Ballet, lavet efter det værste Sammensurium af nogle Wiener-Programmer, og med radbrækkende Dandse af samme Oprindelse. Jeg ansaae mig selv for god til at dandse sammen med det tarvelige

Balletpersonale; men en af mine Søstre, hvis choreografiske Talent var temmelig ringe, paatog sig med Glæde Primadonna-Partiet. Gud skal vide, hun dandsede ikke godt, men «flot» og modigt, saae nydelig ud og gjorde stor Lykke, ja, fik endog en deilig Brosche, som Anerkjendelsesgave fra en af Tilskuerinderne. Fader formelig jamrede sig af Latter, saa den Spøg lykkedes fortræffeligt.

Hvor stor Pris Fader satte paa Vokal- og Instrumental-Musik, Oplæsning og hvad der virkelig egnede sig for Selskabslivet, saa havde han næsten Afsky for at see dramatiske Scener opført i Stuer. En Aften, da en udenlandsk Sangerinde besøgte os, med sin Mand, der ikke selv var Kunstner, men desto ivrigere for at faa hende «paa Bræderne», saa foreslog «Sangerindemanden» — (unægtelig et skrækkeligt Folkefærd!) — den ene stortragiske Scene efter den anden, hvormed hans Hustru skulde underholde vort Selskab. Fader, der var en meget høflig Vært, afslog disse Tilbud under forskjellige Paaskud, bl. a.: «at uden Omgivelser og især uden Medspillende var saadanne Forestillinger altid forfeilede. Manden tilbød sig strax som Medspiller; men da brast Faders Taalmodighed, og det lød næsten som et Nødskrig, da han raabte: «Jeg vil ikke have Theaterscener i mit eget Hjem!»

En Gang mindes jeg dog, at Fader, i et Selskab hos Høedts, selv optraadte i en Scene, der blev saa meget morsommere som den slet ikke

blev opført for at more, men kun for i Praxis at bevise en af Faders Paastande. Der blev nemlig talt om Galeottis Balletter, og flere af de Tilstedeværende, deriblandt Skuespilleren, Professor Nielsen, yttrede, at Fader burde gjenoptage nogle af sin Forgængers Arbeider paa Repertoiret. Fader mente derimod, at de ikke længer var tidssvarende i deres oprindelige Skikkelse, medens han dog heller ikke troede sig berettiget til at modernisere dem. Med eet spørger Fader Skuespillerinden, Fru Anna Nielsen, om hun endnu kunde erindre Galeottis mest yndede Ballet, «Romeo og Julie» og om hun da vilde spille nogle af Optrinene med ham. Hun havde en glimrende Hukommelse, og de gav nu flere af de største tragiske Scener, aldeles korrekt og med fuldstændigt Alvor; men de traditionelle, uophørlig trippende Skridt (ligesom i Casortis Pantomimer) og den ufravigelige Vedtægt, at ethvert Udtryk, enhver Bevægelse skulde gjentages 3 Gange, gjorde en saa uimodstaaelig komisk Virkning, at Alle brast i ustandselig Latter. Prof. Nielsen lo med sin Tordenstemme, saa at Murene rystede, og han foreslog aldrig mere at opføre de forældede Balletter.

Kun i een Retning var vi sikkre paa, for Alvor at vække Faders Vrede, nemlig naar vi blev syge; da fik vi ordentlig Skjænd, dels for vor «Uforsigtighed», dels for vort «Piberi». Dog gjaldt disse Udbrud kun vore Forkjølelser eller andre Smaa-

sygdomme; troede han, der var Fare paafærde, var han meget ængstelig, kjærlig og deltagende. Min yngste Søster var en Søndag besvimet i Kirken og maatte følges hjem af nogle fremmede Mennesker; da Fader saae, hvor bleg hun var, blev han aldeles fortvivlet og raabte: «Søde Therese, Du maa ikke døe! For Gud i Himlens Skyld, dø ikke!» — Min Søster kunde ikke lade være at smile; thi et Øieblik efter var hun ganske sig selv igjen.

Netop ved Saisonens Slutning havde jeg en Gang forsømt en stærk Forkjølelse og paadraget mig en voldsom, ondartet Hoste, som jeg knap kunde faa Bugt med hele den paafølgende Sommer. Da var Fader bange. Jeg havde mit Værelse lige ovenover Faders Sovekammer, og skjøndt han ellers havde et Sovehjerte af allerførste Rang, kom han styrtende opad Trappen ved ethvert af mine natlige Hosteanfald, som han stadig mistænkte for at være et sidste Angreb paa mit unge Liv. Jeg maatte flytte ind i en anden Stue, for ikke at sætte Faders Liv paa Spil. — Vort Klima egner sig jo særlig til Forkjølelser, og det er absolut ikke heldigt for Sangere; men, underlig nok, kan Talestemmen lyde meget angrebet, medens Sangstemmen endnu er nogenlunde klar. En Dag var jeg saa overvældet af Forkjølelse, at jeg var gaaet tilsengs, uden at melde mig syg paa Theatret, da jeg haabede at komme mig snart og aldeles ikke fryg-

tede nogen Forandring i Repertoiret. Ved Middagstid kommer Fader stormende ind og raaber: «Den sorte Domino» i Aften! Maa jeg spørge, hvad Du nu vil gjøre? — (Naar man ikke var sygemeldt, og der kom Ordre til at optræde, gjaldt det nemlig en betydelig Mulkt og en lille «Reprimande» i Tilgift.) Jeg svarede: «Naturligvis staaer jeg op og synger i Aften.» Faders Ansigt klarede op som «en nyfødt Sol», og da Lykken fordetmeste er bedre end Forstanden, saa kom jeg levende igjennem Angelas store Rolle, uden Spor af Uheld. Den næste Dag var jeg selvfølgelig umælende af Hæshed; men Æren var reddet, og jeg havde ved denne Daad gjort et mægtigt Fremskridt i Faders Agtelse.

Moder var en udmærket Sygeplejerske, og hendes Omhu opveiede fuldstændig Faders Tordentaler. En eneste Gang vilde hun ogsaa give «Spartaneren»; men det kom hun daarligt fra. Det var mig, som blev Syndebukken; Fader var ikke hjemme, saa Moder leverede den obligate Straffeprædiken, som f. Ex.: «at det kunde være behageligt nok for mig at forsømme Skoletimerne og ligge og dovne, men derimod mindre fornøieligt for de Andre, der skulde løbe og varte mig op.» Det forundrede mig, da det slet ikke lignede Moder; men jeg tog mig det ikke nær; jeg udbad mig blot nogle Hoffmansdraaber, da jeg havde stærk Kvalme. Draaberne fik jeg, og de var unægtelig skrappe; saa

blev jeg puttet iseng og faldt strax isøvn. Da jeg vaagnede, følte jeg mig fuldstændig rask, men saae, til min Forbauselse, at vor Huslæge var hentet, og at Moder stod dødbleg ved min Seng; da Lægen erklærede, at jeg ikke feilede det mindste, brast Moder i heftig Graad. I Hastværket havde hun, istedetfor Hoffmansdraaber, givet mig noget, der kaldtes «Saarspiritus», som den Gang anvendtes meget imod Frost, Brandsaar osv.; og da hun opdagede Feiltagelsen, troede hun naturligvis at have taget Livet af mig. Jeg led ikke den fjerneste Skade af denne Dosis; men min stakkels Moder døde ikke i Synden; thi hvis hun yttrede den mindste Strenghed, naar jeg feilede noget, bad jeg blot i al Gemytlighed, om en Theskefuld «Saarspiritus», da jeg jo af Erfaring vidste, at den baade kunde dæmpe Moders Vrede og helbrede mit Ildebefindende.

Jeg tror nok, vi Alle havde Følelsen af at eie en sjelden fortræffelig Fader; men som de fleste Børn og unge Mennesker, optog vi hans Godhed og Opoffrelse som noget, der egentlig faldt af sig selv, og det lod til, at Fader havde den samme Opfattelse af Sagen, — at dømme efter den bramfrie Maade, hvorpaa han udførte sine Velgjerninger. Men naar jeg nu, som gammel, tænker over Faders Forhold til os, naar jeg sammenligner ham med

mange andre, maaskee yderst skikkelige Fædre, og især naar jeg gjennemlæser hans Breve fra min Ungdom, Breve, som jeg den Gang vistnok er bleven meget glad over, men hvis Aand og Kjærne jeg først nu tilfulde kan fatte, — saa forekommer jeg mig selv som et af de utaknemligste Væsner, der nogensinde har levet paa denne syndige Jord, siden jeg har kunnet behøve et Par Menneskealdre for at faae det fuldstændig klare Syn paa, hvor grændseløst meget vi Alle skylder en saadan Fader.

Faders Forhold til sine Svigerbørn og deres Familier var ogsaa i høi Grad smukt og harmonisk; han holdt meget af sin ældste Svigersøn Pastor Tuxen, og beundrede ham, baade som Lærer og Opdrager for sin Børneflok, og ikke mindst som udmærket Finantsmand. Min Svogers økonomiske Talent var virkelig beundringsværdigt; thi han førte ikke blot et meget gjæstfrit Hus og bestred de store Udgifter til sine mange Børns Uddannelse; men han havde altid Penge tilovers for at hjælpe og støtte sine Medmennesker. Naar Fader beklagede sig over sine egne ringe Evner i den Retning, trøstede vi ham med, at han umulig kunde besidde alle Talenter; han maatte glæde sig ved at kunne komponere deilige Balletter, endog i en fremrykket Alder, hvad Finants-Genierne maaske kunde misunde ham.

Den yngste Svigerson, nuværende Commandør Otto Irminger, var purung Lieutenant, — (for ikke at sige Kadet) — da han blev forlovet med min Søster, og han voxede saa fuldstændig ind i vor Familie, saa at Fader altid regnede ham for sin virkelige Søn. Hvor megen Lighed der end fandtes i Begges modige, sanddrue og ridderlige Karakter, saa var deres Udtryksmaade dog høist afvigende, — vel nærmest paa Grund af deres forskjellige Livsstillinger. Ganske vist veiede Fader ikke altid sine Ord; men min Svoger var langt hans Overmand i at «buse ud» med sine Meninger. Fader kunde da udbryde: «Herregud, Otto, Du tænker jo altid som en Gentleman, og Du skriver som en Engel; hvorfor skal Du da udtale Dig saa krast?» — Fader morede sig alligevel ubeskrivelig over sin freidige, fornøielige Svigersøn, selv naar han udtrykte sig vel meget i Superlativ. En pudsig Samtale udspandt sig en Dag, da Fader i «Berlingske Avis» havde læst en Artikel, som han fandt glimrende skrevet og i høieste Grad interessant; han vilde nu, at min Svoger ogsaa skulde læse den, men fik til Svar, «at det Sk . . . skulde han ikke have noget af». Nu bruste Fader op: «Fordi jeg ikke er Mand af Faget, kan jeg vel nok forstaae, om en Afhandling er godt skrevet eller ei, og naar jeg siger Dig, at den er aldeles fortræffelig, kan Du da gjerne gide at læse den igjennem, og navnlig behøver Du ikke at kalde den noget Sk . . .!»

Da min Svoger endelig kunde komme til Orde, sagde han helt stilfærdig: «Herregud, Svigerfader, jeg maa da bedst vide, hvad det er for noget; det er jo mig, der har skrevet Artiklen». — Overgangen i Faders Mimik var uforlignelig morsom; han straalede af Beundring for den udmærkede Skribent, men ønskede maaske nok samtidig, at de mundtlige Udtryk maatte vælges lidt omhyggeligere.

Med Faders lyse, ungdomsfriske Sind, blev han en herlig Kamerat for sine Børnebørn, der ogsaa flokkedes om ham, som havde han været deres Jevnaldrende. Faders ældste Barnebarn (nuværende Oberstlieutenant Tuxen) fik en Gang den Bebreidelse af sin Moder, da han ikke, saaledes som hans Brødre, førte Kamerater hjem med sig i Skoleferierne: «Du er da en sær En, siden Du ingen Venner har». «Har jeg ikke Venner», udbrød Drengen, «hvad siger Du da om Bedstefader?» — Dette Venskab fortsattes trofast, efter at Drengen var bleven voxen, og «de to Venner» førte en saa stadig og livlig Brevvexling, — endog paa Fransk, — som om de havde været jevnaldrende Brødre.

Min Søsters to yngre Sønner hørte ogsaa til Faders oprigtige Tilhængere; den Næstældste var endog en saadan Beundrer af Faders Kunst, at han en Gang, da han skulde til Kjøbenhavn, spadserede derind paa sin Fod, lige fra Fredensborg, for at kunne anvende Reisepengene til en Billet i det kgl. Theater, hvor man gav «Valdemar». Selv-

følgelig fik han baade Reisen og Theaterbilletten erstattet af Fader, der var smigret over en saa udpræget Ballet-Interesse.

Den Yngste af Sønnerne, (nu Captain i Marinen), lod ogsaa til at have fuld Tillid til sin Bedstefader; saaledes var han meget glad over et Vidnesbyrd, han som Kadet havde faaet af Fader, der fungerede som Censor ved Dandse-Examen paa Kadetskolen. Fader havde nemlig sagt: «Du dandser saa godt, som det blot er muligt at forlange af et Menneske — uden Talent». Jeg fandt, det var en slem Kompliment; men den unge «Viking» indsaae klart, at fra Faders Standpunkt var det en virkelig Ros.

En af Tuxens Smaapiger havde saa ualmindelige choreografiske og mimiske Evner, at Fader oftere yttrede: «Hvis jeg var yngre og endnu i Virksomhed ved Theatret, saa skulde det Barn absolut til Balletten». (Hun døde ved 17 Aars Alder, kun faa Aar efter Fader).

Naar min Svoger, Irminger, var ude paa Togt, opholdt min Søster og hendes to Smaapiger sig ofte hos Forældrene paa Fredensborg. Børnene færdedes bestandig med Fader, paa hans Spadseretoure og ved hans Arbeide i Haven, og han trættedes aldrig af deres livlige Underholdning. De ansaae ethvert af Faders Ord som et Lovbud, men opfattede det stundom paa Børns altfor bogstavelige Maade. Fader kunde godt finde sig i, selv at blive gammel, og han fandt det i sin Orden, at vi Andre ogsaa

ældedes; derimod taalte han nødig den mindste Hentydning til, at Moder i den Retning delte Skæbne med andre Dødelige. En Dag, da den yngste af Irmingers Smaapiger raabte: «Jeg skal ind til min gamle Mormor!» saa standsede Fader hende og sagde: «Du skal ikke sige gamle Mormor; det lyder ikke rigtig artigt; Du kan jo sige min søde Mormor». Den næste Dag, da den ældste af Pigebørnene, som allerede var begyndt at gaae i Skole, sad og læste om Gorm den Gamle, blev hun pludselig afbrudt af den lille Søster, der forfærdet udbrød: «Hys, Henny, det maa Du ikke sige; Morfar har sagt, det er uartigt. Du skal sige Gorm den Søde!» — Det er vist den eneste Gang, at gamle Gorm har faaet det Tilnavn.

Børnene elskede at have Morfar til Publikum, baade ved deres Musikforedrag og ved Fremsigelse af Digte, hvoraf de kunde en Masse udenad; han yttrede sit Bifald, saavel ved opmuntrende Ord som ved Uddeling af «Medailler», (25 Ører) og Børnene var henrykte. Netop til den sidste Dag, Fader levede, havde de, hver især, læst et større Digt, som de vilde fremsige for ham; men efter hans Død kunde vi aldrig mere formaae dem til at recitere et eneste Vers; deres hele Glæde derved var nu forbi.

Efter at Frederiksborg var blevet det egentlige Hjem, tilbragte min Familie dog flere af Vinter-

maanederne i Kjøbenhavn, hvor de efterhaanden beboede forskjellige møblerede Leiligheder, saaledes som Kjøbenhavnerne pleier at leie Sommerboliger.

Faders Glæde over Fredensborg og Hjemmet derude var komplet rørende; han kaldte det sit jordiske Paradis og erklærede, at han umulig kunde tænke sig det virkelige Paradis, uden en lysegrøn Bøgeskov, saaledes som i Foraarstiden paa Fredensborg.

Min virksomme Fader nøiedes dog ikke alene med Glæden og Nydelsen af sit landlige Opholdssted; han vilde ogsaa anvende sine Evner til Gavn for sine nye Omgivelser, og ved enhver Lejlighed hvor Noget skulde sættes i Gang, var det bestandig ham, der stod i Spidsen for det hele; han satte alle os andre i Arbeide, — Enhver efter sine Anlæg, — og Resultatet blev altid udmærket. Da Dronning Louise vilde oprette Asylet paa Fredensborg, henvendte hun sig strax til Fader, der med Begeistring tog fat paa Sagen. Der blev givet en meget fin Koncert i en af Slottets Sale, hvor Kongefamilien mødte fuldtallig, og hvor Egnens Beboere strømmede til, saa de knap kunde rummes i Lokalet. Fader var altid sikker paa at faa Ja, naar han bad Kunstnerne om Assistance; han havde jo bestandig været Hjælpsomheden selv mod dem. Ved denne Concert sang f. Ex. Fru Gerlach og flere af vore første Operister, Wilhelm Wiehe deklamerede, og nogle af vore bedste Instrumentister medvirkede; kort

sagt, det blev en Kunstnydelse, som det lille Fredensborg ikke ofte oplevede Magen til.

Ved Sommertid arrangerede Fader, — atter til Fordel for Asylet, — en storartet Bazar i Fredensborg-Slotshave; der blev alle «de Indfødte» sat i Virksomhed, og det morede Publikum endnu langt mere, saaledes at «see sine egne Vinnever», end at høre Hovedstadens Kunstnere. Festen gav naturligvis et glimrende Udbytte.

Da Asylet blev aabnet, udnævntes Fader til dets Formand, og han tog sig med Liv og Sjæl af sin nye Opgave; det pleier jo ellers at være Sognepræstens Hverv, og desto smukkere var det af den daværende gamle Præst, at han ikke alene med Glæde saae Fader blive foretrukket, men ogsaa ved enhver Lejlighed gik ham tilhaande med Hjælpsomhed og Elskværdighed.

Da der skulde bygges en Kirke i Humlebæk, var det atter Fader, der med hele sin Energi maatte gaae i Ilden for at skaffe Midlerne, og det lykkedes ham, som sædvanlig; det var ham altid en stor Glæde, naar Kunsten kunde støtte de gode Foretagender.

Jeg tør nok sige, at Fader var saa populær her paa Fredensborg, som Faa eller Ingen har været det; Alle kjendte ham, de Gamle saavelsom Børnene, og til Enhver havde han et venligt Ord, saa de var henrykte, naar de mødte ham. Jeg fik et smukt Bevis paa Befolkningens Mening om

Fader, ved en gammel Bondekones Begravelse, hvor han gik med i Følget, hvad hendes Familie lod til at være meget beæret af; at vi Andre fulgte, fandt de rimeligt. Efter Begravelsen spurgte jeg den Afdødes Søn, — en ganske tarvelig Haandværker, om han muligvis vilde tillade en fattig Kone, som jeg interesserede mig for, at boe i hans Moders Hus Vinteren over; Manden svarede: «Naar Hofballetmesteren viser min gamle Moder den store Ære at følge hende til Graven, saa kan hans Datter ikke forgjæves anmode mig om en Tjeneste.»

Endog paa Fattighuset havde Fader Venner og Beundrere; blandt dem var der et temmelig ungt Menneske, — knap 30 Aar, — der som Værnepligtig havde opført sig exemplarisk, og som i sin Skoletid havde vakt Opmærksomhed ved sine ualmindelig gode Evner; nu var han grændseløst forfalden og saae ud som et Fugleskræmsel. Han gik under Navnet Petrus; om han var døbt saaledes, eller det var et Slags «nom de guerre», skal jeg ikke kunne sige. Som uforbedrelig Optimist, mente Fader, at Petrus, der endnu var en ung Mand, maatte kunne reddes. Fader formanede og opmuntrede ham, og forærede ham stadig af sine egne Klæder, hvad ikke gjorde «Skygge af Forandring» i Petrus' Toilette, da han bestandig solgte Klæderne for Brændevin. Det eneste Resultat af Faders Bestræbelser, var en formelig Tilbedelse fra Petrus' Side.

Ligeoverfor vort Hjem laae, indtil for nogle Aar siden, en Kro, hvor det navnlig om Søndagen gik meget livligt til, og hvor Lystigheden ofte endte med Slagsmaal. Der var Petrus ret i sit Element, og en Søndag Eftermiddag, hvor vi netop havde Gjæster, saae vi Petrus og en Kamerat levere en voldsom Bataille udenfor vore Vinduer. Fader, der trods sine nogle og halvfjerdsindstyve Aar, endnu var hurtig og smidig, foer som et Lyn ud mellem de Kæmpende og slyngede dem fra hinanden, som om de havde været et Par Vidskelædersbolte. De stod begge helt forbløffede og betragtede vexelvis Fader og hinanden; men Petrus var Situationen voxen; han slog theatralsk ud med Armen og sagde nedladende til sin Modstander: «Naa, siden Hofballetmesteren gaaer i Forbøn for Dig, saa kan Du gaae fri for denne Gang». Fader havde ikke sagt et Ord.

Ved Faders Begravelse mødte Petrus, velklædt og fuldstændig ædru, men saa sønderknust af Bedrøvelse, at han ikke var til at trøste. Han sagde til en af vore Venner: «Aah Gud, hvem kan nu forstaae det, at saadan en deilig Mand skal døe, mens saadan en Svinepels som jeg skal leve!»[1]

— Endnu et lille Træk mindes jeg fra Faders Begravelsesdag; en fattig Fiskerkone stod og frøs, — i 8 Gr. Kulde, — med et tyndt sort Tørklæde

[1] P. døde forresten kort Tid derefter.

over Skuldrene; da hun blev spurgt, hvorfor hun ikke havde klædt sig lidt varmere paa, svarede hun: «Fordi mit store Sjal er rødt, og naar saadan en Mand er død, skal helst Alle i hele Landet være klædt i Sort». Endnu er Fader ikke glemt her paa Fredensborg; ved alle Høitider og Mindedage bliver der, af kjærlige Hænder, henlagt Blomster paa hans Grav.

Det var ikke alene de Fattige paa Fredensborg, der nød godt af Faders Gavmildhed; han kunde ligefrem ikke taale at høre om Nød og Trang, eller blot om et Tab, Nogen havde lidt, — uden strax at komme tilhjælp. Moder havde en Fætter, der var Landmand i Skaane, en Hædersmand lige til Fingerspidserne; men næstefter Hjob var der vist ikke mange, der i den Grad som han, blev hjemsøgt af Uheld og Sorger. Disse var fordetmeste uerstattelige, men da han en Gang mistede en kostbar Ko, var Fader strax parat til at give ham en anden i Erstatning. Som sædvanlig var Fader ikke ved Muffen, og han foreslog mig derfor at dele Udgifterne med ham, hvad jeg med Fornøielse gik ind paa, skjøndt jeg unægtelig fandt, at en Ko var en temmelig aparte Gave fra to Kunstnere; det samme fandt maaske den svenske Fætter; men henrykt blev han alligevel, og denne stilfærdige og meget faamælte Mand yttrede sin Taknemlighed med en saadan Begeistring, saa at Fader og jeg blev enige om, at hans Brev maatte

være skrevet til Vorherre og kun adresseret til os.

Hvorvidt Fredensborg-Egnens Beboere kjendte Fader som Kunstner, ved jeg egentlig ikke; men han oplevede dog af og til Paaskjønnelse i den Retning, ogsaa her. En kold Efteraarsdag kom en omreisende Jonglør ind i vor Gaard, hvor han bredte sit Tæppe paa Jorden og — klædt i Trikot og pailletteret Dragt, — begyndte at spille med Kugler, staae paa Hovedet og udføre lignende, temmelig vemodige Kunster. Fader saae ham ikke; men Moder, der havde Medlidenhed med den stakkels forfrosne Mand, bød ham Vin og sagde ham nogle opmuntrende Ord om hans Præstationer. Jongløren smilede naadigt og svarede: «Naa ja, den gamle Balletmester er jo ogsaa en udmærket Kunstner.» Vi andre var egentlig ikke smigrede over hans Kompliment; men Fader glædede sig over dette Bevis paa Selvfølelse og paa Agtelse for Kunsten, hvilken Plads paa Rangstigen den end maatte indtage. — Dette blev nu sagt i Spøg; men det var Faders inderste Overbevisning, at Kunsten var et af de høieste og ædleste jordiske Maal, en virkelig Bro mellem Himmel og Jord. Han følte historisk Interesse for sit gamle franske Navn; men da jeg en Gang vilde forære ham et Signet med Familievaabenet, blev han næsten vred og sagde, at en Kunstner behøvede ikke den Slags Pynt; thi Kunsten havde sit særegne Adelsskjold; og vist er det,

at blandt alle Faders gamle, berømte Forfædre havde han kun udpræget Interesse for to, i sin Tid høitskattede[1] Komponister, Jean-Valentin de Bournonville (f. 1585) og dennes Sønnesøn Jacques de Bournonville (f. 1676).

Fader hadede Titler, navnlig for Kunstneres Vedkommende, og det er en bekjendt Sag, at han selv gjentagne Gange afslog Professor-Titlen. Da Kongen spurgte ham om Grunden til hans Afslag, svarede han paa sin ligefremme Maade: «Deres Majestæt, jeg vil helst være Nummer Et i min egen Rangklasse;» — og vor elskværdige Konge forstod ham og gav ham fuldstændig Ret. — Derimod satte Fader Pris paa sine Ordener, da han mente, det var en Udmærkelse, der vistes hele Standen. I gamle Dage havde han ærgret sig over, at Napoleon den Store, som havde Mod til at erobre den hele Verden, ikke havde vovet at give sin intime Ven, den berømte Skuespiller Talma, Æreslegionens Kors; ligeoverfor Fordommen havde Verdensherskeren bøiet sig. — Det glædede Fader, da han, som den første Kunstner ved vort Theater, fik Ridderkorset; thi saa var Isen brudt; og hans Glæde var sandelig ikke mindre, da denne Udmærkelse senere blev mange af vore Theaterkunstnere til Del.

[1] Deres Værker, mest Kirkemusik, er desværre forsvundet i Tidernes Løb.

XII.

Lige indtil sin Alderdom havde min Fader havt en udmærket Sundhed; men i de sidste Aar fik han af og til nogle smertefulde Anfald, som dog hurtigt fortog sig, og som han tilsyneladende ikke lagde Vægt paa; hans Formaning lød blot: «Tal ikke om det til Eders Moder, saa ængster hun sig kun.» — Med Undtagelse af min Broder, der var Læge, anede Ingen af os, at Fader led af et Hjerteonde, der pludselig kunde hidføre Døden. Fader klagede aldrig over sin Sygdom, vistnok for ikke at bedrøve os Andre; men efter hans Død, da jeg ordnede hans Bøger og Papirer, saae jeg, at han Nytaarsdag 1879 havde skrevet i sin Dagbog: — — «Det staaer i Guds Haand, hvad dette Aar skal bringe mig og mine Kjære. Det Onde, der tynger paa mit Bryst, minder mig stærkt om den høie Alder, jeg allerede har naaet, og om det Tidspunkt, der er bestemt for mig, til med Tro og Haab at ombytte mit jordiske Væsen med det evige.

— Skee Guds Villie, jeg er forudfattet derpaa; men vil Gud forunde mig at leve endnu nogle Aar, da er det min inderlige Bøn, at jeg maa vandre for hans Aasyn som en sand Kristen.» —

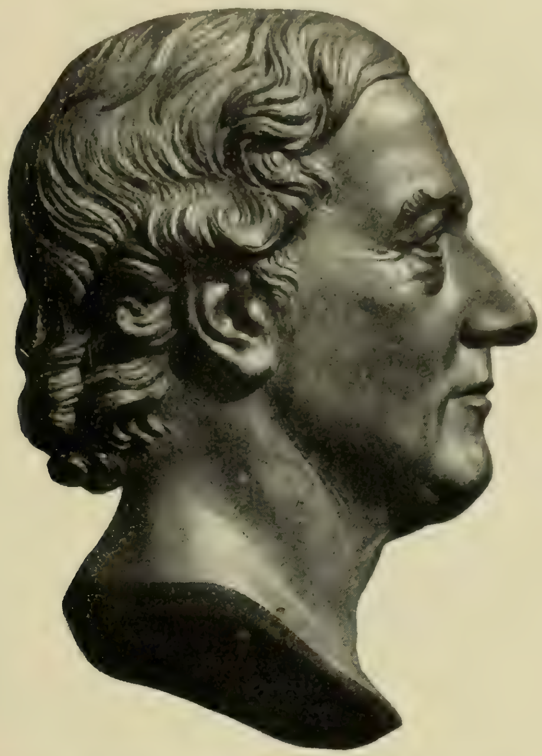

Portrait-Medaillon paa Bournonvilles Gravmonument; modelleret af *Stein.*

Denne Forudanelse øvede ikke det mindste Tryk paa Faders Humør; han var ganske sig selv, lys og glad indtil det sidste Øieblik.

Omtrent en Maanedstid før Faders Død havde jeg i Kjøbenhavn et Børnebal for mine unge Niecer; Fader kom uventet midt under Festen og blev

modtaget med en saa stormende Jubel af alle de tilstedeværende Børn, at ingen Konge kunde ønske sig en mere begeistret Hyldest af sit Folk. Fader tog selv Del i Dandsen, holdt den mest henrivende Bordtale til mine unge Gjæster og blev komplet «Aftenens Helt».

Den 14de November (1879) feiredes Oehlenschlägers 100-Aars Fødselsdag. Om Formiddagen var der Mindefest paa det kgl. Theater, og til Aftenforestillingen paa Folketheatret havde Fader komponeret nogle deilige Tableauer, som gjorde overordentlig Lykke. Efter Forestillingen var der stor Fest paa Folketheatret, hvor en Mængde sceniske Kunstnere, Komponister og Forfattere var tilstede. Fader blev umaadelig fêteret; Folketheatrets Damer forærede ham en meget smuk, kæmpestor Bouquet og bad mig give ham et Kys paa deres Vegne: jeg raadede dem til selv at bringe ham den Hyldest, som derved vilde vinde betydelig i Værdi, og de fulgte mit Raad. Paa Hjemveien sagde Fader; «Hvor dog alle var gode imod mig! det saae næsten ud, som om Festen var gjort til Ære for mig, mere end for Oehlenschläger.»

Mine Forældre pleiede altid at feire min og min yngste Søsters Fødselsdag (29. Novbr.) i mit Hjem i Kjøbenhavn. Denne Gang kom de nogle Dage forud og tog strax ud til Brøndshøi, hvor

min Onkel, Pastor Schmidt Phiseldeck, netop var død. Det var et Dødsfald, som gik mine Forældre nær til Hjertet; men det virkede slet ikke rystende paa Fader; han sagde, at dette Besøg i Præstegaarden havde forekommet ham som en skjøn Kirkehøitid, og han udbrød: «Gid man kunde døe, saaledes som min Svoger, og bære en Sorg som min Søster.»

Den 27de November opførtes Balletten «Valdemar» for 150de Gang; den fulgtes med en Begeistring som ved dens første Fremkomst paa Scenen, og Fader var ubeskrivelig glad, baade over sit Personale og over sit Publikum. Efter Forestillingen var der Fest i Ballet-Foyeren, og Fader udtalte da sin varmeste Tak til alle de Medvirkende og en faderlig Formaning til «sine kjære Børn i Kunsten» om altid «at holde Idealets Fane høit og værne om Skjønhed og Sandhed saaledes, at naar denne Ballet opførtes for 200de Gang, det da maatte skee med samme Glands som i Aften.» Han tilføiede: «Den Forestilling kommer jeg ikke til at bivaane; men I vil tænke paa Eders gamle Mester og aldrig svigte Traditionen.»

Paa Grund af Familiesorgen blev min Søsters og min Fødselsdag feiret i Stilhed, kun i en lille Kreds af vore nærmeste Venner; men hvor Fader var tilstede, blev der altid festligt, og Gjæsterne

fra den Dag har ofte takket os for dette sidste, uudslettelige Indtryk af Faders rørende Elskværdighed.

Den 30te November døde Fader. Den Sorg traf os som et Lyn fra en klar Himmel, og i den første Tid kunde man ikke værge sig mod en Følelse af Rædsel ved dette uventede Slag. Nu, saa mange Aar efter, da Sorgen er mildnet, om end Savnet vedbliver, nu indser man, at for Fader var en saadan Død den lykkeligste. — Om Morgenen var han fuldstændig rask, talte venlig og fornøiet med os Alle, skrev flere Breve til sine fraværende Børn, besøgte sin gamle Ven, Bing, der var syg, — og gik saa Kl. 2 til Fruekirke for at høre sin Yndlingsprædikant, nuværende Stiftsprovst Paulli. I Kirken havde de Nærmestsiddende hørt Fader synge Psalmerne med stærk og klar Stemme, og ved Udgangen havde en ung Dame holdt Døren aaben for ham; men min ridderlige Fader havde sagt, at om man blev nok saa gammel, saa gik man dog aldrig foran Damerne. Denne unge, fremmede Dame har selv fortalt mig det, og hun var helt bevæget over at have modtaget Faders venlige Hilsen og hans sidste Ord i denne Verden. Faa Øieblikke efter var han død.

Den Deltagelse, der vistes os ved Faders Bortgang, er os Alle uforglemmelig; dog er der et

Træk, som især gjorde Indtryk paa mig. Fader var bleven bragt til Kommunehospitalet, og da vi, hans Nærmeste, kom derud, havde to unge Læger, der slet ikke kjendte Fader personlig, omdannet deres Værelse til et lille Kapel med de skjønneste Blomster og Palmegrene, — et Arrangement, saa smukt og høitidsfuldt, som om Fader selv havde ordnet det. Det gjorde en vidunderlig mildnende og løftende Virkning paa os Alle, saameget mere som denne Hyldest til den gamle Kunstner skrev sig fra unge Læger, der jo daglig seer Døden for Øie, og som netop, jo yngre de er, pleier at lægge desmere Skjul paa deres Følelser. — Dette er, som sagt, kun eet af de uudslettelige Minder fra den Tid. —

Fader kom aldrig til at føle Alderdommens Tryk og Savn; indtil hans sidste Stund var hans Sind ligesaa lyst, ligesaa modtageligt for alt Stort og Skjønt som i hans Ungdomstid; han havde bevaret en næsten andagtsfuld Kjærlighed til Kunsten, en urokkelig Tro paa det Godes Seir, en rørende Tillid til sine Medmennesker; endnu var ingen af hans Illusioner bristet, trods hans 74 Aar.

Fader var et lykkeligt Menneske i Livet og i Kunsten; vel havde han havt adskillige Kampe at bestaa; men de er jo nødvendige for enhver sand Kunstners Udvikling, og Fader samstemte ganske med Kaalund, der siger i et af sine Digte:

„Kamp maa der til, skal Livet gro, —
Ei Kamp blot for dagligt Brød,
Men Kamp for Frihed i Liv og Tro;
Thi evig Stilstand er Død.“

For Fader var Kunsten ubetinget en Trossag; et Afsnit i sit «Theaterliv» (2den Del) har han kaldt sin «choreografiske Trosbekjendelse», og deri siger han bl. a.: «Det er Kunstens, og navnlig Theatrets Mission, at skærpe Tanken, løfte Sindet og forfriske Sanserne. Dandsen bør fremfor alt vogte sig for at smigre Publikums Forkjærlighed for Indtryk, der er fremmede for sand Kunst.» — Han svigtede aldrig denne Anskuelse; men han vandt ogsaa Seir og oplevede den Glæde at see sit Navn og sin Kunst agtet saavel herhjemme som i Udlandet, skjøndt han vitterlig ikke gjorde et eneste Skridt for selv at blive berømt.

Paa det Mindeblad (om Fader og hans Arbeider), som blev udgivet kort efter Faders Død, har Bergsøe skrevet et yndigt Digt, hvoraf det sidste Vers lyder saaledes:

„Ja, stum var din Musa, men dog om Thor,
Om Napoli, Hellas, hun mægted at tale.
Lyksalig, hvem hun som Dig betror,
Sin svævende Flugt at male.“ —

Fader følte sig virkelig lyksalig ved sit Arbeide og var lutter Begeistring under Kompositionen og Indstuderingen af sine Værker; han var natur-

ligvis ogsaa glad, naar hans Balletter gjorde Lykke; dog stod denne Glæde kun i anden Rang.

Fader satte stor Pris paa Børns umiddelbare Bifald, eller rettere, paa deres Forstaaelse af hans Kunst, og den findes endnu hos vor Tids Ungdom. Det vilde have frydet ham at høre en lille 8—9-Aars Pige, der for første Gang var i Theatret og saae Balletten «Valdemar», ved V. Prices Afskedsforestilling. Hun var meget betaget af Handlingen, af Musiken, Bifaldet, Blomsterne og alt; men da hun, i en Mellemakt, var oppe i Foyeren og saae Faders Buste, udbrød hun: «See der skulde rigtignok have ligget Blomster; for det er dog ham, der har «lavet» det hele.»

Da jeg i Aar, efter Juleferien, kom tilbage til mit Hjem, fandt jeg Faders Portrait i min Dagligstue omslynget af en deilig Blomsterguirlande, og her laae tillige et begeistret Digt om Fader. Det var fra en Beundrerinde af hans Balletter, en purung Pige, som jeg aldrig havde seet.

Disraeli (Lord Beaconsfield) har en Gang sagt, at «en stor Kunstner, der tillige besidder sand Dyd og Selvagtelse, en Kunstner, der er gjennemtrængt at sin Missions Alvor, staar i første Række blandt Menneskeslægtens Velgjørere.»

Fader var for beskeden til at henregne sig blandt sin Samtids Velgjørere; men han var sig sin «Missions Alvor» og sit Ansvar fuldt bevidst; han ansaae Talentet som en Guddomsgave, og han

anvendte alle sine Evner udelukkende i det Godes og Sandes Tjeneste.

Paa hans Gravsteen staaer det Skriftsprog, han selv havde forlangt (1 Corinth., Kap. 12):

«Der er Forskjel paa Naadegaver, men Aanden er den samme; og der er Forskjel paa Tjenester, men Herren er den samme, osv.»

Det er uden Tvivl netop den Aand, hvoraf Faders Arbeider er gjennemtrængt, som har reddet dem fra en tidlig Forsvinden; thi Dandsen er jo dog ellers den flygtigste af alle de sceniske Kunster, — men endnu den Dag i Dag har Forgængeligheden ikke sat sit vemodige Præg paa hans Kunst; endnu eier den Magt til at glæde Unge og Gamle, og endnu synes det danske Publikum at sande den gamle Mesters Ord: «Det Skjønne beholder stedse Nyhedens Friskhed.»

CIRC. DEPT. FEB 19 1976

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

GV
1785
B64B6

Bournonville, Charlotte
Helene Frederikke
August Bournonville

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 14 14 15 07 013 2